

Groenplan Groningen

concept - 10/03/2020

Vitamine

Groenplan Groningen

concept - 10/03/2020

Maart 2020,
Gemaakt door een team vanuit de
gemeente Groningen en Strootman
Landschapsarchitecten

Gemeente Groningen
Gedempt Zuiderdiep 98
9711 HL Groningen

STROOTMAN
LANDSCHAPSARCHITECTEN

Funenpark 1-D
1018 AK Amsterdam
Nederland
T. +31(0)20-419.41.69
bureau@strootman.net
www.strootman.net

*Fietspad langs het Reitdiep
ter hoogte van de wijk
Paddepoel.*

Voorwoord

De ambitie om onze gemeente te vergroenen is fors. We vinden een goed leefklimaat en de gezondheid van onze inwoners belangrijk. Groen, bomen, natuur en voedsel zijn daarin belangrijke onderdelen. In de omgevingsvisie The Next City en het coalitieakkoord hebben we al aangegeven dat we meer, beter en bereikbaar groen nodig hebben. Met het groenplan Vitamine G vertalen we de ambitie naar een koers die ons richting geeft in het uitvoeren van de maatregelen om een klimaatbestendige gemeente te worden, waar groen in onze stad en dorpen altijd in de buurt is en het behoud van de landschappelijke kwaliteiten hand in hand gaan met het huidige gebruik en toekomstige ontwikkelingen. Jaarlijks gaan we onder andere 1.000 bomen planten.

We voegen de daad bij het woord door dit jaar diverse uitvoeringsprojecten op diverse plekken te starten. Zo gaan we het Schouwburgplein groener maken. Het ontwerp voor het Damsterplein dat in het kader van de ontwerpmanifestatie Klimaatadaptatie is gemaakt, gaan we gedeeltelijk al uitvoeren door grote groene borders aan te leggen. Ook gaan we een ecologische verbinding tussen Kardinge en Meerstad aanleggen en zijn we al begonnen om bestaande landschapselementen in het Gorecht te herstellen en nieuwe aan te leggen. Samen met inwoners gaan we tuinen vergroenen door daar bomen te planten en met een aantal scholen starten we een pilotproject om hun schoolplein te vergroenen. In elk dorp waar een versterkingsopgave is, gaan we één van de door inwoners aangedragen groeninitiatieven uitvoeren.

We bereiden in 2020 ook projecten voor die we vanaf 2021 gaan uitvoeren. In het programma van eisen voor de herinrichting van de Grote Markt is het aanplanten van bomen opgenomen. Overigens gaan we dit jaar experimenteren met het plaatsen van tijdelijk groen op de Grote Markt. We hebben een uitvoeringsplan gereed voor het aanbrengen van een aantal nieuwe boomstructuren net buiten de diepenring.

We werken het winnende ontwerp van Dudok aan het diep verder uit. Tevens hebben we een inrichtingsvoorstel gemaakt voor de ontbrekende schakels in de 17e -eeuwse groene diepenring. We gaan onderzoeken of we de groene Singels anders kunnen gaan inrichten zodat ze aantrekkelijker worden om te verblijven. Dat gaan we ook voor de Bedumerweg doen. Voor een aantal buurten in Selwerd gaan we de eerste ideeën voor vergroening van inwoners samen met hen uitwerken. We hebben concrete voorstellen gereed om het Stadspark en de Ruskenveense plas aantrekkelijker te maken. Ook werken we een plan uit om de Stadsweg tussen Ten Boer en Groningen te vergroenen en de biodiversiteit te vergroten. We stellen een gemeentelijke ecologische structuur en een regeling natuurinclusief bouwen op. Aan de westflank van de stad stapelen de ruimtelijke ontwikkelingen zich in rap tempo op. We starten met het maken van een visie voor dit gebied waarin een groen robuust netwerk de verbinding is tussen het landelijk gebied en de bestaande stad.

Deze projecten zijn de start van een grotere aanpak om de gemeente te vergroenen en klimaatbestendiger te maken. We zullen nog meer doen. Voor bovenstaande projecten geldt overigens dat de financiering hiervan is geregeld. Het totale pakket aan vergroeningsprojecten gaan we uitwerken in een groenuitvoeringsplan waarin ook de initiatieven van inwoners en organisaties een plek gaan krijgen. We gaan samen de gemeente groener maken!

Glimina Chakor,
Wethouder Groen

Inhoud

1. Inleiding

- 1.1 Context
- 1.2 Groenopgave in hoofdlijnen
- 1.3 Status van het Groenplan
- 1.4 Leeswijzer

2. Groene ambities en uitgangspunten

- 2.1 Waarde van groen
- 2.2 Wat gaan we doen?
- 2.3 Hoe gaan we het doen?

3. Bouwstenen/opgaven voor het Groenplan

- 3.1 Groen & identiteit
- 3.2 Groen & natuur
- 3.3 Groen & gezondheid van de mens
- 3.4 Groen & klimaatadaptatie
- 3.5 Groen & de CO₂-opgave
- 3.6 Groen & voedsel/landbouw

4. Het Groenplan

- 4.1 Robuust groen netwerk
- 4.2 Aantrekkelijke en diverse parken
- 4.3 Gezonde woon-, werk- en winkelgebieden
- 4.4 Toekomstbestendig en toegankelijk landelijk gebied

1

Inleiding

De gemeente Groningen herbergt het beste van twee werelden: de dynamiek van een grote stad en - sinds de recente fusie tussen de gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer - de rust en ruimte van een groot, groen en divers landelijk gebied. Door de aantrekkende economie, druk op de woningmarkt en een verkeerssysteem dat zijn grenzen nadert, is de gemeente volop in ontwikkeling. Een belangrijke ambitie van het college is om daarbij de leefkwaliteit hoog te houden. Dit komt nadrukkelijk naar voren in het collegeprogramma 'Gezond, groen, gelukkig Groningen'. Ook in de omgevingsvisie (Next City, 2018) staat leefkwaliteit centraal. Om het landschap te sparen, vanwege nabijheid van voorzieningen, om het OV goed te benutten en de kwaliteiten van het bestaande stedelijk gebied te verbeteren, kiest Next City voor groei in de vorm van een compacte stad. Een compacte stad biedt ook gelegenheid om kansen voor herstructurering van de stad te benutten. Daaraan gepaard kiest het college voor het vergroenen van de openbare ruimte, het versterken van de ecologische structuur en klimaatadaptief maken van de gemeente. We vinden het belangrijk de voetganger centraal te stellen, ontmoeting te stimuleren en nieuwe oplossingen te vinden voor (fiets)parkeren. Daarnaast zijn de impact van de energietransitie op Stad & Ommeland, het bevorderen van de gezondheid en thema's als voedsel, landbouw en landschap in het landelijk gebied van onze gemeente, belangrijke onderwerpen voor het college. Om deze hoge ambities te kunnen waarborgen en tegelijkertijd de stad compact te houden, hebben we behoefte aan een groenplan: een plan voor het versterken van het groen. Hoe kan de huidige kwaliteit van het groen behouden blijven? Waar is ruimte voor nieuw groen? En hoe kan het groen zo worden ingericht dat het kan voldoen aan de hierboven geformuleerde ambities?

1. 1 Context

In 2018 is de omgevingsvisie The Next City voor de voormalige gemeente Groningen vastgesteld. Deze gaat over de toekomstige ontwikkeling van Groningen en focust op de fysieke leefomgeving.

Met 2030 als tijdhorizon, zijn dit de vijf belangrijkste opgaven:

- faciliteren van de groei van de stad;
- de werkgelegenheid groeit mee in stad en regio;
- de groeiende stad blijft leefbaar en aantrekkelijk voor alle inwoners;
- de energietransitie wordt versneld;
- iedereen doet mee en helpt mee in een groeiende stad.

Dit heeft effect op het inwoneraantal. Dit groeit mogelijk naar 250.000 inwoners. De woningbouwopgave is fors. Vanaf 2018 wordt gerekend met de bouw van 20.000 woningen en een groei van 15.000 banen. We doen dat op onze eigen wijze: verdichten waar kan en transformeren waar moet. Inwoners zijn altijd op een steenworp afstand van de binnenstad zodat de stad compact blijft. Voorzieningen zijn op loop- en fietsafstand. We ontwikkelen ons verder tot een duurzame, gezonde en groene gemeente waarin iedere inwoner profiteert van de hoge leefkwaliteit. Overigens wordt dit jaar een actualisatie van de omgevingsvisie gemaakt. De voormalige gemeenten Haren en Ten Boer krijgen dan een plek in een nieuwe samenhangende omgevingsvisie voor de nieuwe gemeente Groningen.

De ambities uit het Coalitieakkoord 2019-2022: Gezond, Groen, Gelukkig Groningen zijn onderverdeeld in vijf sporen. De mens staat in alles centraal, o.a. in de ambitie om de gezondste gemeente van het land te worden. We richten ons daarom op het bevorderen van een gezonde bevolking en hebben oog voor kwetsbaren. De openbare ruimte speelt hierin een belangrijke rol. Hier ligt immers een kans om bij te dragen aan gezondheid en leefkwaliteit omdat dit bij uitstek de plek is voor ontmoeten, sporten, spelen. 'Groen' en voldoende ruimte kan hieraan bijdragen. Groningen is actief en pakt de armoede aan. Werk kan armoede doorbreken. Elke vorm van werk draagt bij aan zelfontplooiing, structuur en sociale contacten. Verder is een van de grootste transitie waar we voor staan die van de energietransitie. Wij benutten deze transitie als motor voor de wijk- en dorpsvernieuwing. Daarmee willen we in 2035 CO₂-neutraal zijn en de eerste aardgasvrije gemeente van Nederland worden.

De gemeente blijft zicht ontwikkelen en investeert in ruimtelijke en economische ontwikkeling, bereikbaarheid, gezondheid en groen. In ons Healthy Ageing beleid zetten we in op gezonder ouder worden. Daarnaast willen we de gezondheidsachterstanden tussen wijken en groepen inwoners inlopen. Dat doen we via de kernwaarden uit de Healthy Ageing-visie: de G6. Dit biedt ook een belangrijke basis voor het groenbeleid. In het Healthy Ageing beleid ligt het accent op wijken met gezondheidsachterstanden: wijkvernieuwingswijken, de Oosterparkwijk en generiek op onze inwoners in armoede, kwetsbare ouderen en statushouders.

Onlangs is de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen vastgesteld. In deze agenda zijn de opgaven van het veranderende klimaat in aangegeven. Prioriteiten, doelstellingen en ambities zijn benoemd. De agenda geeft ook aan langs welke manier wij op de korte termijn aan de slag willen met het klimaatbestendig maken van de gemeente. Het nemen van verschillende groenmaatregelen is hierin van groot belang. Aangegeven is dat alle situaties, veroorzaakt door het veranderde klimaat, die van invloed zijn op de veiligheid en gezondheid van onze inwoners, de hoogste prioriteit krijgen. Hiernaast zijn effecten die leiden tot schade in economische zin, een verminderde leefbaarheid en schade aan natuur en ecologie, als belangrijk aangegeven. Het Groenplan kan gezien worden als een uitwerking van de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen.

1.2 Groenopgave in hoofdlijnen

Vanuit Next City, het coalitieakkoord en de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen zijn vele opgaven te benoemen voor groen, ecologie en biodiversiteit, klimaatadaptatie en openbare ruimte. Het toevoegen van 100.000 m² openbare ruimte, een forse toename van het aantal bomen en de hoeveelheid groen, het versterken van het bestaande groen en de ecologische structuur, zijn enkele van die opgaven. Daar komt bij: het toevoegen van groen aan de binnenstad, meer groene gebouwen en het oprichten van een groeninvesteringsfonds. In dit Groenplan

werken we de opgaven uit. We zetten een koers uit en beschrijven naast maatregelen ook spelregels, generieke principes en inspiratieve oplossingsrichtingen.

Deze zorgen voor meer, beter en bereikbaarder groen in onze gemeente. Voor de zomer zal de koers uit dit Groenplan uitmonden in een uitvoeringsplan. Hierin worden de concrete maatregelen beschreven die dit doel gaan verwezenlijken. Tevens zal per maatregel worden aangegeven hoeveel middelen we hiervoor reserveren. Omdat we niet alles in één keer kunnen doen, prioriteren we de maatregelen.

1.3 Status van het Groenplan

Het Groenplan is de actualisatie van 'Groene Pepers': het groenstructuurplan van de voormalige gemeente Groningen uit 2010. Het Groenplan zal geen vervanging zijn van de verscheidene beleidsstukken die in de voormalige gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer zijn vastgesteld. Zo zullen bijvoorbeeld de beleidsdocumenten Sterke Stammen (2014, Groningen), Bomenbeleidsplan Haren (2010, Haren), Groenstructuurplan Haren-Noord (2008, Haren), Doelsoortenbeleid (2013, Groningen), Landschapsontwikkelingsplan (2004) na vaststelling van dit Groenplan nog steeds vigerend beleid zijn. In dit Groenplan werken we de opgaven uit deze documenten uit.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk zetten we de gemeentelijke ambities uiteen: wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen? In hoofdstuk 3 gaan we in op de zes bouwstenen voor het Groenplan. Voor elke bouwsteen benoemen we de huidige situatie en de opgaven. In hoofdstuk 4 vertalen we de bouwstenen naar het Groenplan. In dit hoofdstuk geven we de koers aan tot 2030 en beschrijven we het programmatische kader voor de elementen die de groenstructuur vormen. Het uitvoeringsplan zal in een separaat boekje worden aangeboden.

A photograph of a residential street. In the foreground, there is a paved road with a tactile paving strip. To the left, a sidewalk leads to a grassy area with a large tree. In the background, there are several houses, including one with a thatched roof and another with a red roof. A tall street lamp stands on the sidewalk. The sky is blue with some clouds.

2

GROENE AMBITIES EN UITGANGSPUNTEN

Een typische groene straat in Haren: brede bermen en veel bomen.

2

Groene ambities & uitgangspunten

2.1 De waarde van groen

Wanneer het gaat om het behoud en versterken van het leefklimaat in stad en ommeland is groen belangrijk. Dit geldt voor zowel mensen als dieren. Wij zijn ons bewust van de bijdrage die groen levert aan een goede leefomgeving. Denk aan natuurwaarde, gezondheid, een betere luchtkwaliteit, klimaatadaptieve omgeving, recreatiewaarde, esthetische waarde, cultuurhistorische waarde en ook economische waarde. Groen biedt een plek voor ontmoeting en beweging en draagt bij aan een goed woon- en werkklimaat en een gezonde levensstijl. In alles wat we doen hebben we deze groenwaarden in het vizier: van het inpassen van bestaand groen en nieuw groen bij ontwikkelingen, tot het goed onderhouden, zodat groen volwassen wordt en bomen monumentaal.

2.2 Wat gaan we doen?

Méér groen

We gaan onze gemeente vergroenen door meer ruimte aan groen te geven, en nieuwe bomen en bos aan te planten. We gaan 1.000 bomen per jaar aanplanten in de openbare ruimte. Daarnaast willen we elk jaar 30.000 m² oppervlakte aan groen aanbrengen. Dit zijn onder andere nieuwe groenvakken binnen de gebieden met woningbouwopgaven, maar we gaan ook overbodige verharding vervangen door groen. Ook zullen we samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en natuurorganisaties de vergroening verder vormgeven door onder andere bomen in tuinen te planten en landschapselementen te herstellen. Het extra groen zorgt dat we water vasthouden. Tevens gaan we hittestress tegen en slaan we CO₂ op.

Beter groen

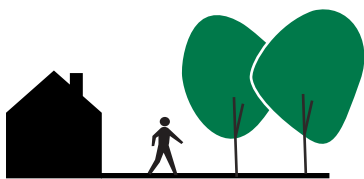
In de gemeente zijn diverse landschapstypen, bijzondere natuur, aantrekkelijke parken en andere groene kwaliteiten aanwezig. Deze kwaliteiten behouden we en gaan we verder versterken, zodat het bestaande en nieuwe groen nog beter kan voldoen aan de wensen van de toekomst, zoals ruimte voor extra gebruikers, tegengaan van hittestress en beter bestand

zijn tegen plagen of ziektes. Het aaneengesloten groene netwerk verbindt straks optimaal het bebouwde gebied met het landschap en biedt ook een robuuste en obstakelvrije habitat voor plant en dier. De biodiversiteit vergroten we verder door een grotere verscheidenheid in boom- en plantsoorten toe te passen en te kiezen voor soorten die aantrekkelijk zijn voor insecten en vogels. Een meer divers boom- en groenbestand vergroot de robuustheid en is beter bestand tegen de effecten van klimaatverandering. De gebruikswaarde van groen neemt toe zodat het aantrekkelijk is om in het groen te verblijven. Door goed beheer heeft het groen een verzorgde uitstraling en nodigt het uit om er te verblijven.

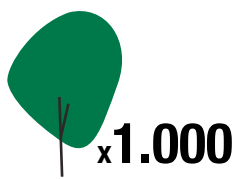
Bereikbaar groen

Groen mag nooit te ver weg zijn van inwoners en moet makkelijk te bereiken zijn. Een groene leefomgeving draagt namelijk bij aan het gezond ouder worden: het geeft koele plekken bij hitte, het nodigt uit tot fietsen en wandelen, en biedt een fijne plek om je burens te ontmoeten. Maar het is ook een plek waar je even tot stilstand kunt komen en rust kunt ervaren. Grotere groengebieden, zoals parken met een bovenwijkse functie, zijn voor veel inwoners van belang en moeten dus goed toegankelijk zijn. Aanwezige barrières slechten we en entrees worden duidelijk en aantrekkelijk vormgegeven. De parken worden goed opgenomen in de stedelijke structuur. We zorgen voor voldoende grotere groengebieden zodat de betredingsdruk nooit te hoog wordt; het verblijven blijft daarmee aangenaam en gaat niet ten koste van de kwaliteit van het groen. Ook het landelijk gebied en natuurgebieden zijn goed te bereiken. Binnen 15 fietsminuten sta je in een aantrekkelijk landschap en kun je de Europese topnatuur en rust ervaren. In sommige gebieden staan de natuurwaarden voorop en is verblijf ondergeschikt. Groen is ook bereikbaar in een ander opzicht: wij bieden ruimte om de groene inrichting en het onderhoud daarvan af te stemmen op de initiatieven en ideeën van inwoners.

Meer groen

Met elke dag 1 boom in een tuin planten we 365 bomen in het plantseizoen

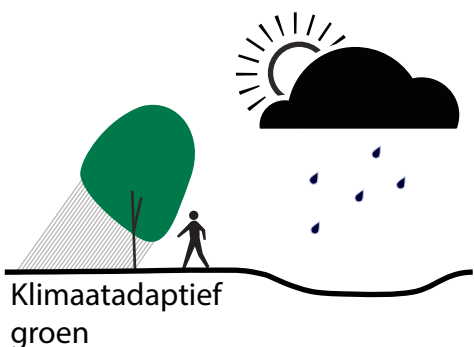

Er worden 1.000 bomen per jaar aangeplant in lanen, parken, straten en nieuwe woningbouwgebieden

30.000 m² extra groen per jaar door overbodige verharding te vervangen door groen en nieuwe aanleg in woningbouwgebieden

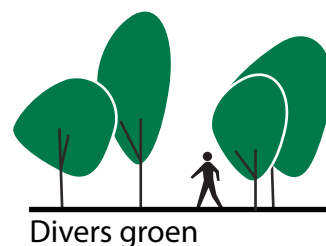
Beter groen

Klimaatadaptief groen

Aantrekkelijk groen

Divers groen

Bereikbaar groen

Toegankelijk buitengebied

Kwalitatief groen in de buurt

Groen met elkaar verbinden

2.3 Hoe gaan we het doen?

Samenwerken en verbinden

Het werken aan een sterke groenstructuur en meer groen in onze gemeente doen we niet alleen. Het gemeentelijk eigendom in het landelijk gebied is beperkt en dus is samenwerken met agrariërs, terrein beherende organisaties en andere overheden essentieel voor het behalen van de gewenste landschappelijke kwaliteit en natuurwaarden. Het belang van een groene en aantrekkelijke woonomgeving wordt nog niet in alle wijken en dorpen even sterk gezien. We gaan meer inzetten op communicatie en participatie om onze inwoners te informeren waarom groen in je directe leefomgeving belangrijk is en hen te stimuleren hier gebruik van te maken. Soms is ook niet duidelijk hoe men een bijdrage kan leveren. We geven inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de ruimte om initiatieven te ontwikkelen en uit te voeren. Een eerste stap is om de groene Sleeping Beauties (plekken van betekenis voortgekomen uit een publieke enquête in 2017) ook voor Haren en Ten Boer bij de inwoners van de gemeente te inventariseren.

Groen als uitgangspunt in ruimtelijke ontwikkelingen

Voor elke ruimtelijke ontwikkeling maken we de groenambitie concreet. Bij de start van nieuwe ruimtelijke projecten passen we deze in. Een ruimtelijke ontwikkeling kan zo bijdragen aan het behoud en versterken van het groen. Hiermee krijgt groen ook een volwaardige positie binnen projecten. Dit maakt integrale afweging mogelijk. Er zijn tal van instrumenten die we daarvoor gaan inzetten. Hierbij valt te denken aan een planologische borging van het groene erfwaarden in de toekomstige omgevingsplannen. En ook aan de toepassing van de systematiek van het Generieke Ambitieweb Duurzaam GWW die we hebben opgesteld vanuit een Greendeal. Ook is een goede ordening van de ondergrond van belang. Naast voldoende groeiruimte voor een boom, is er ook ruimte nodig voor kabels, leidingen, riolering en in sommige gevallen ondergrondse vuilcontainers. Dit vraagt om een

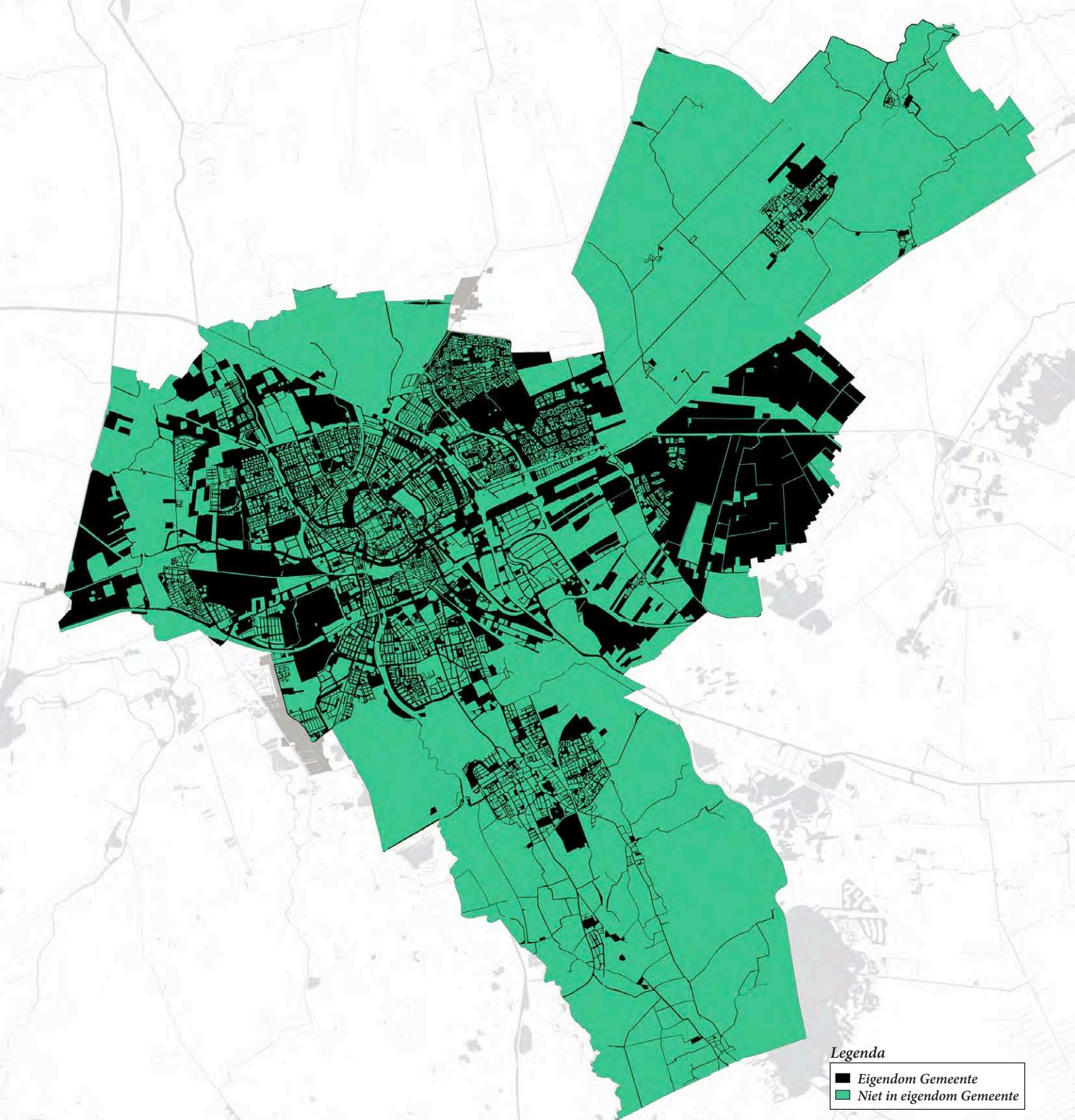
slimme en effectieve inrichting van alle functies die net onder het maaiveld een plek moeten krijgen. We onderzoeken of we de bomeneffect-analyse eerder en al vanaf de initiatiefase in ruimtelijke ontwikkelingen kunnen gaan toepassen zonder dat het procesvertragend werkt. Dit is overeenkomstig met het rekenkamer-advies over het kapbeleid en pakken we op in de harmonisatie. Daarmee kunnen we aan het begin van een project de waarde van groen bepalen.

Goede groenaanleg en -beheer maken het verschil

Om het groen te behouden, de kwaliteit ervan te borgen en de waarde te benutten is een goede aanleg en goed beheer essentieel. Het aanleggen van groen begint met goed ingerichte plantvakken en biologisch of ecologisch gekweekt plantmateriaal dat goed gedijt in de omgeving, zodat het gezond oud kan worden. Extra onderhoudsmaatregelen zijn daardoor niet nodig.

De afgelopen jaren staan de onderhoudsbudgetten onder druk en, met uitzondering van een aantal gebieden, is de ambitie van het onderhoudsniveau naar beneden bijgesteld. Tegelijkertijd staken meerdere boomziekten de kop op die extra inzet vroegen in monitoring en onderhoud. Bomen die een gevaarlijke situatie opleverden hebben we helaas moeten kappen. Hiervoor hebben we grotendeels middelen ingezet die oorspronkelijk bedoeld waren voor het ontwikkelen en versterken van de hoofdbomenstructuur. Dit heeft effect gehad op de kwaliteit van de hoofdbomenstructuur en de boomstructuren in buurten en dorpen; niet alleen hadden we minder geld om in te zetten voor de kwaliteit, er is ook onvoldoende budget om de gaten in boomstructuren te dichten.

Onze ambitie om de stad te vergroenen staat in directe verbinding met kwalitatief groenonderhoud. Daarom willen we voldoende middelen beschikbaar stellen voor het reguliere beheer en onderhoud. De bestrijding van boomziekten en plagen mag hierbij niet ten koste gaan van de reguliere onderhoudsbudgetten. We gaan

Legenda

- Eigendom Gemeente
- Niet in eigendom Gemeente

^ Versimpelde eigendomskaart binnen de gemeentegrenzen.
 < De Boersterweg richting Ten Boer. De gemeente heeft op deze foto geen eigendom; meer groen in het buitengebied, betekent dus een goede samenwerking.
 << Stadsweg richting Ten Boer. Hier is alles op de foto in eigendom van de gemeente, en is direct te zien dat een kleine strook eigendom (met bomen) veel impact kan hebben op de beleving van het landschap.

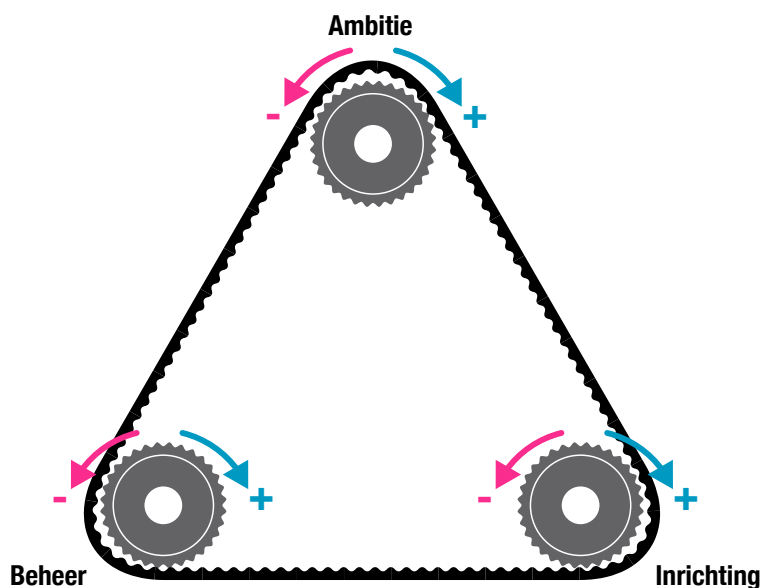
daarom het beheer van het groen schakelen aan onze ambitie om meer groen toe te voegen. Het onderhoud van het groen is in sommige gevallen specialistisch werk en laten we uitvoeren door deskundige medewerkers en samenwerkingspartners.

Transparantie en effectief beleid & monitoring

Meten is weten. Via onze groenbeheersystemen hebben wij inzicht in locatie en omvang van het gemeentelijk groen dat wij in eigendom hebben. Ook krijgen we steeds meer inzicht in de hoeveelheid groen dat in particulier eigendom is. Op basis van data gaan we maatregelen uitwerken en gericht toepassen zodat de effectiviteit hoog is. De maatregelen die we uitvoeren monitoren we ook op effectiviteit. Zo leren we van wat we doen en gaat het ons helpen bij het maken van de juiste keuzes. De data die we beschikbaar hebben en beheren, zijn toegankelijk voor iedereen. Deze data helpen ons in het onderbouwen van wat we doen en laten feitelijk zien hoe de maatregelen die we nemen bijdragen aan onze doelen. Alle informatie over ons groenbeleid, groenbeheer, gegevens over kap, en nieuwe groeninitiatieven maken we digitaal voor iedereen toegankelijk en inzichtelijk.

Beschikbare middelen maakt groeninitiatief mogelijk

Middelen die beschikbaar zijn gekomen via het coalitieakkoord zetten we in om meer, beter en bereikbaarder groen te realiseren. Samen met de middelen uit het pakket Compensatie Groen en Duurzaam Eelde, Groencompensatiefonds kunnen we projecten initiëren en uitvoeren. We streven naar een groeninvesteringsfonds om zo meer groen en bomen aan te brengen. Daarnaast is het van belang om de vergroening te realiseren via reeds geplande projecten, zoals herinrichting van straten en de aanleg van nieuwe openbare ruimte. Binnen projecten zelf, wordt aan de groenambitie gewerkt. Ook is aandacht voor het vergroenen op lokaal niveau, zowel in buurt en straat als op kavelniveau, waarbij we kijken hoe we de vergroening samen laten opgaan met de maatregelen die we treffen via het GWRP (Groninger Water- en Riolerings Plan). In samenwerking met de verschillende gebiedsteams gaan we lokale vergroeningsinitiatieven gezamenlijk voorbereiden, uitvoeren en financieren.

Ambitie staat in directe verbinding met inrichting en beheer. Gaat de ambitie omhoog, dan vraagt dit ook meer aandacht bij inrichting en beheer. In de uitvoeringsagenda wordt dit nader behandeld.

3

OPGAVEN VOOR HET GROENPLAN

*Het Noorderplantsoen
(foto door Arend Jan
Wonink)*

3.1 Groen & identiteit

3.1 Groen & identiteit

Inleiding

De gemeente Groningen is dé gemeente waar Stad en Ommeland samenkomen. De verschillende landschappen en waterlopen zijn bepalend geweest voor de ontwikkeling van de stad en dorpen in onze gemeente. Landschappelijke structuren en kenmerkend groen zijn op vele plekken nog herkenbaar binnen de stedelijke gebieden. Ook in het landelijk gebied zijn tal van historisch kenmerkende structuren aanwezig. Deze elementen dragen bij aan een groene, doorwaadbare stad en een aantrekkelijk landelijk gebied. Ook vertellen ze het verhaal van onze gemeente en zorgen ze voor betekenis en verbondenheid. Onze gemeente is continu in ontwikkeling en kent een aantal grote opgaven die relatie hebben met groen in de stad en het landschap. Het is de opdracht om de grote opgaven met zorgvuldigheid in te passen met respect voor de huidige identiteit en kwaliteiten. Daarnaast biedt het ook kansen om kwaliteit toe te voegen.

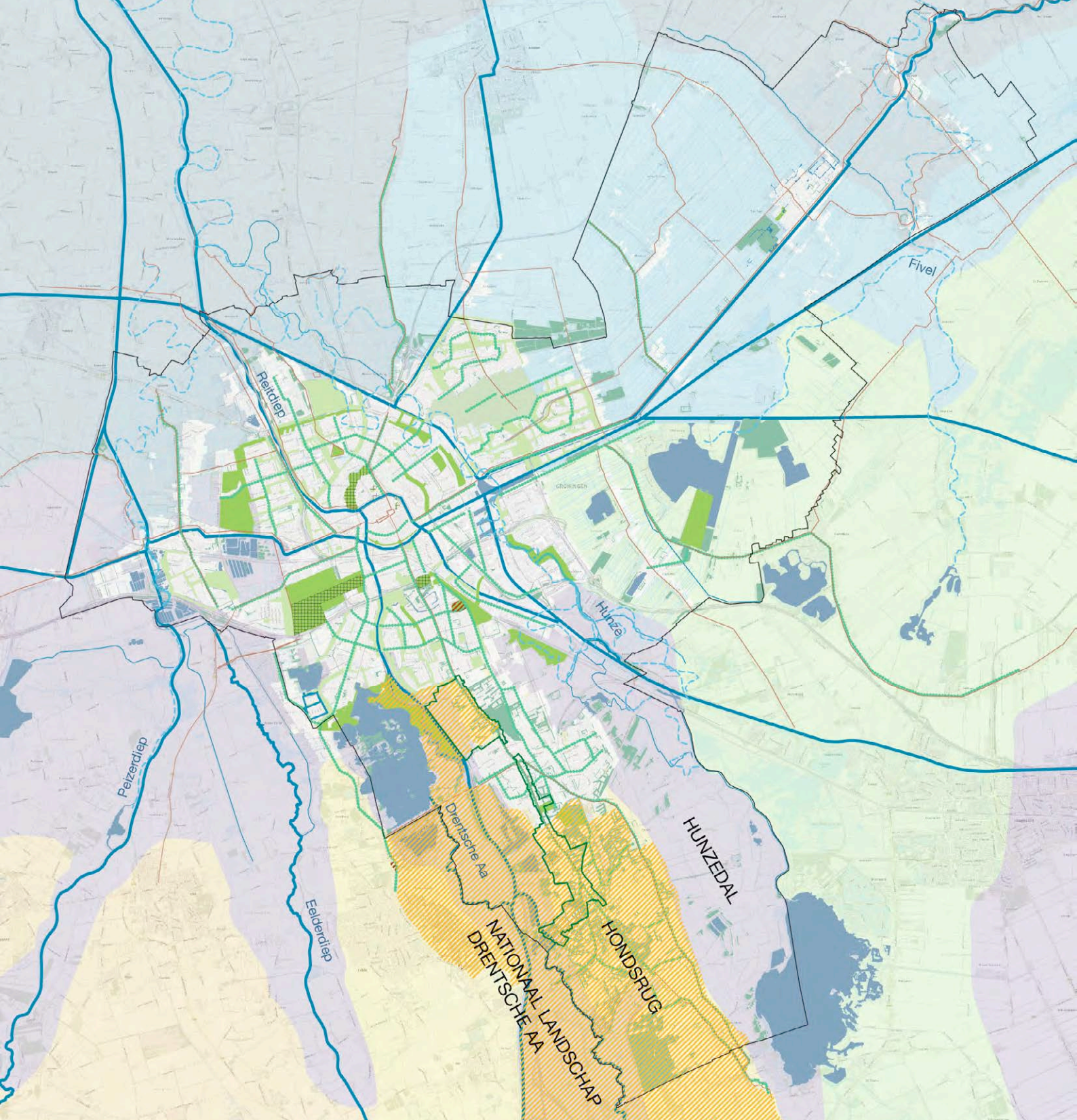
Huidige situatie

De stad Groningen ligt op het snijvlak van verschillende landschappen, die elk een eigen geschiedenis en identiteit hebben en die tot diep in de stad herkenbaar zijn.

Diversiteit aan landschappen

Groningen, Haren en de dorpen ten zuiden daarvan, zijn gevestigd op de Hondsrug, aan weerszijden geflankeerd door een beekdal: aan de oostkant de Hunze en aan de westkant de Drentsche Aa. De diversiteit in ondergrond, maat en schaal maakt het gebied uniek, recreatief aantrekkelijk en rijk aan natuur. Aan de noordkant van de stad en ten noordoosten van Ten Boer en Woltersum bevindt zich het wierdenlandschap. Het Reitdiep en de Fivel stonden in open verbinding met de zee en dat maakt dat via deze wateren in de loop van de eeuwen bij overstromingen zeeklei is afgezet.

In het Westerkwartier en richting Ten Boer, direct ten westen en ten oosten van de stad, bevinden zich de wegdorplandschappen op laagveen. Ten zuiden van het Eemskanaal wisselt de ondergrond af tussen zand, veen en klei. De klei- en veengebieden kenmerken zich door openheid.

Legenda

Identiteit

Landgoed en buitenplaats

Water

Verdwenen waterlopen

Ontginningsas

Laan/boomstructuur - beeldbepalend

Bos

Verbindend groen

Overig groen

Beschermd stads- en dorpsgezicht

Nationaal landschap

Houtwallen

Kroonjuwelen

Landschapstypen

Wierdenlandschap op zeelei

Wegdorpenlandschap op zeelei

Wegdorpenlandschap op laagveen (beekdalen e.a.)

Wegdorpenlandschap op overgang klei-veen

Esdorpenlandschap op zand (Hondsrug e.a.)

Identiteitskaart

Hondsrug en beekdalen	Wierdenlandschap	Wegdorpenlandschap
Hoge zandrug en natte venige beekdalen.	Zeekleiafzetting door open verbinding met zee	Laagveen als bodemsoort
Verbindingen noordzuid georiënteerd op hoge zandrug. Esdorpen en lintbebouwing	Dorpjes gelegen op grote wierden met kenmerkende kerkjes, boerderijen en dorpsgroen	Ontginningsassen op hogere inversieruggen in landschap.
Kleinschalig en besloten landschap op Hondsrug met houtwallen, singels, hagen en bossen, parkachtige tuinen	Bij boerderijen kenmerkende erfbeplanting en boomgaarden	Kenmerkend dorpsgroen
Escomplexen en kleinschalige onregelmatige verkavelingen	Vele oude huiswierden nog aanwezig	Ontginningsassen zijn groene linten in open landschap,
Pingoruïnes, stuifzanden en dekzandruggen, zandwegen	Oorspronkelijke onregelmatige blokverkaveling nog aanwezig	Enkele delen heeft de kenmerkende verkaveling van langgerekte stroken Kleine greppels, sommige meer dan tien eeuwen oud, scheiden kavels
Besloten Venen uniek smelwaterdal dat Hunze en Drentsche Aa met elkaar verbindt	Dijken en dijkrestanten	Dijken
Meanderende Drentsche Aa met veel rietvegetaties, besloten in het zuiden en open polders in het noordelijke deel	Dorpsbosjes	Ten zuiden van Eemskanaal hogere zandruggen waar ontginningsassen liggen. Strokenverkaveling is vrij open.
Hunze in een breed, nat beekdal met open polders en moerasbos, strokenverkaveling		

Kenmerken landschapstypen binnen de gemeente

Stad met diepe groene dooradering

De diversiteit aan grondsoorten en de ontginning daarvan hebben de stad mede vormgegeven. Door de eeuwen heen zijn landschappelijke patronen maar ook de oude verdedigingswerken/bolwerken tijdens de groei in de stad opgenomen. Dit is soms nog terug te zien in de vorm van eeuwenoude verkavelingspatronen en het stratenpatroon. Ook zijn oude linten als de Rijksstraatweg, Peizerweg, Hoendiep, Leegeweg, Beijumerweg en Stadsweg (groten)deels tussen Stad & Ommeland door zorgvuldige inpassing behouden gebleven. Ook oude waterlopen als het Reitdiep, Peizerdiep, Boterdiep en Damsterdiep, die stad en ommeland met elkaar verbonden, hebben een belangrijke rol gespeeld als structuurbepalende aders in een zich ontwikkelende stad. Niet overal zijn die oude waterlopen nog goed herkenbaar. Delen van de

oorspronkelijke loop van de Hunze zijn nog steeds aanwezig, maar niet altijd meer even herkenbaar. Op bedrijventerrein Euvelgunne is een mooi stuk van de Hunzeloop ingepast; je waant je in een landelijke omgeving en de dynamiek van de stad is even ver weg. De meest waardevolle binnenstedelijke groengebieden, waar cultuurhistorie en stadsnatuur gezamenlijk leiden tot unieke kwaliteiten, zijn in Groene Pepers bestempeld als 'kroonjuwelen'. Het gaat om het Noorderplantsoen, het Nieuwe Kerkhof, het Guyotplein, de Prinsentuin, het 'Turfeiland', het Martinikerkhof, het Sterrebos en delen van het Stadspark. Ook in de publieke erfgoed-enquête, die in 2017 in de oude gemeente Groningen werd gehouden, zijn opvallend veel groene plekken om te koesteren, door de inwoners naar voren gebracht. Deze zogenaamde *Sleeping Beauties*, plekken om 'wakker

Laagveenlandschap - wegdorpenlandschap met zand/veen/klei (Hunzedal)

Drentsche Aa

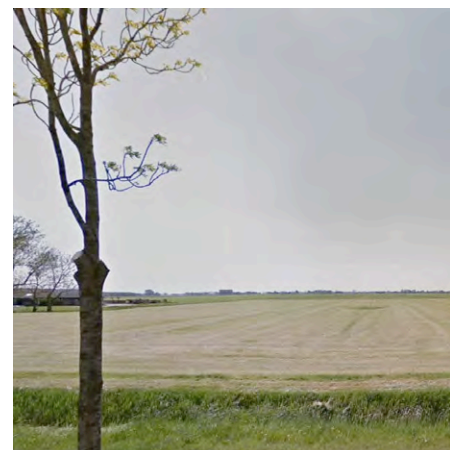
Karakteristiek water: Reitdiep bij Dorkwerd

Esdorpenlandschap op zand met houtwallen

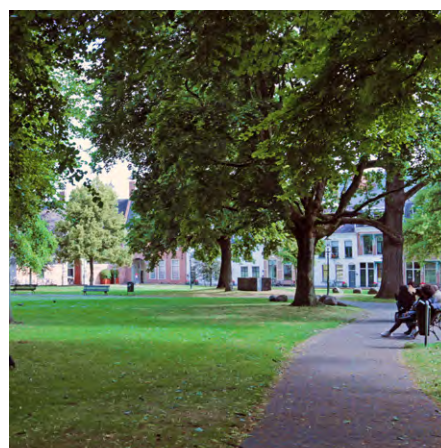
Wierdenlandschap: het kerkje van Dorkwerd

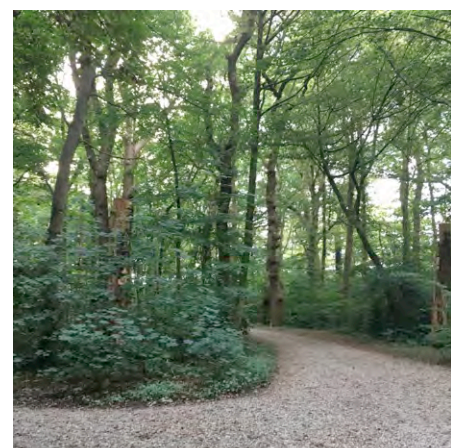
Wegdorpenlandschap op zeeklei

Paddepoelsterweg, verbindend groen in de stad

Kroonjuweel Martinikerhof

Kroonjuweel Sterrebos

te kussen' maken duidelijk dat (historisch) groen in de leefomgeving wordt gewaardeerd. Een dergelijke enquête zou voor Haren en Ten Boer ook een basis kunnen leggen voor participatie-projecten. De gemeente Groningen heeft ook groene monumenten. Zo hebben het Sterrebos en delen van het Stadspark een status als gemeentelijk monument en zijn het Noorderplantsoen en de Prinsentuin en ook enkele tuinen in Haren rijksmonumentaal. De focus ligt op instandhouding en versterking van de specifieke kwaliteiten.

In de recente inventarisatie ter invulling van hiaten in de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart (CWK), is een onafhankelijke waardenstelling uitgevoerd van de landschappen rond de stad, inclusief waardevolle historische geografische elementen en structuren. Deze kennis en gegevens zullen landen in de gebiedsprofielen ten behoeve van de nog op te stellen omgevingsplannen. Ook zullen hier mogelijk nieuwe groene monumenten uit voortvloeien. Op deze wijze kan groen en landschappelijke identiteit een substantiële bijdrage leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving en het verhaal van Groningen.

Gemeente vol bijzondere 'schatten'

Een groot deel van het grondgebied van de Hondsrug en de Drentsche Aa ligt binnen het Nationaal park Drentsche Aa: een gebied met unieke en (inter) nationaal kenmerkende landschapskwaliteiten, dat om die reden een speciale beschermde status heeft als Nationaal Park. Ook het waardevolle Reitdiepgebied ten noorden van de stad is beschermd natuurgebied. Dat geldt eveneens voor de laagveengordel ten zuiden van de stad dat gedeeltelijk onderdeel is van het Natuurnetwerk Nederland. De gemeente Groningen heeft daarmee een hele reeks bijzondere schatten met een sterke identiteit binnen haar grenzen liggen. Schatten om te koesteren, die sterk bijdragen aan de unieke identiteit en van grote waarde zijn voor de kwaliteit van leven in de gemeente.

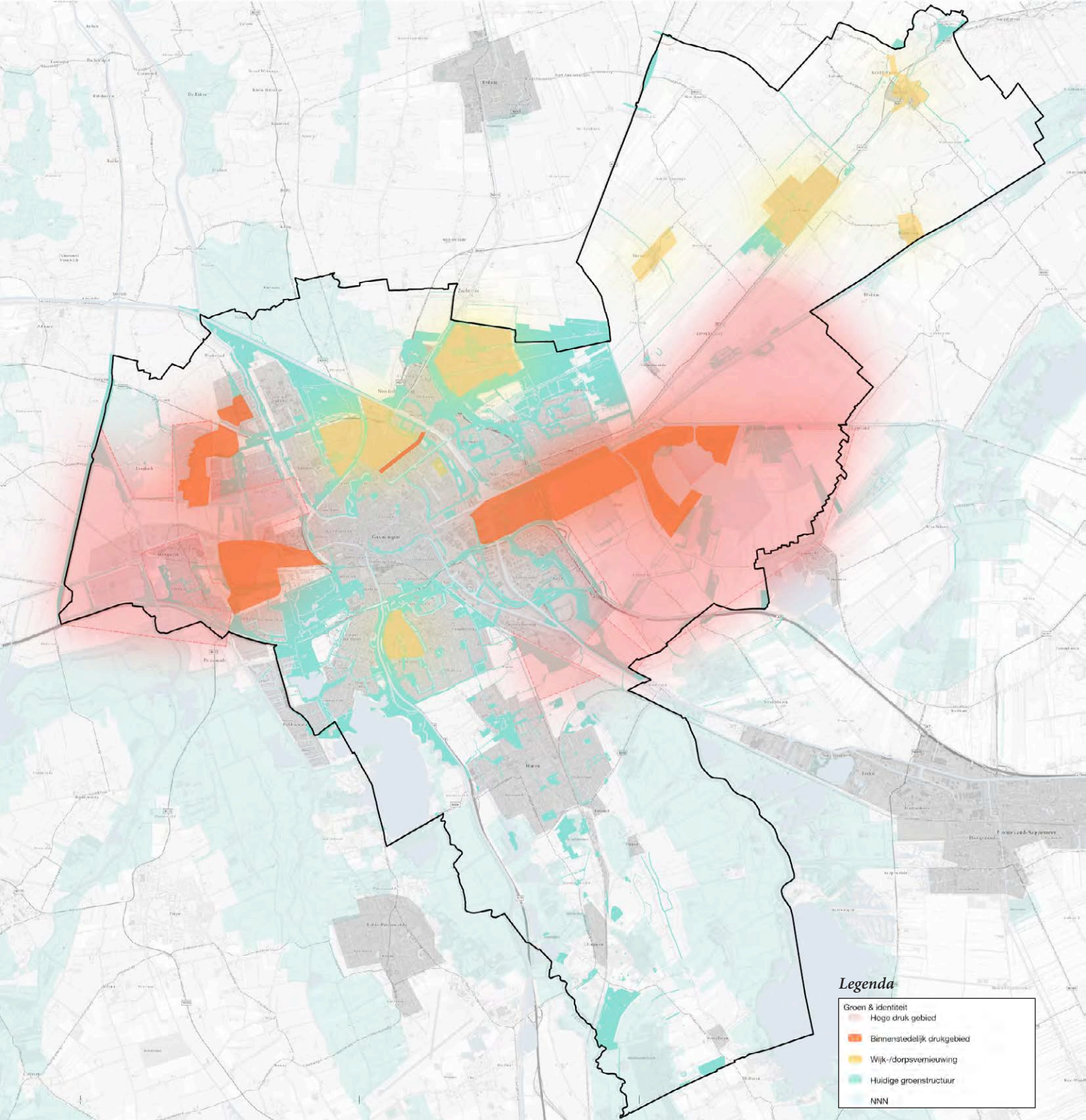
Opgaven

Karaktervol groen raamwerk in transformatiegebieden

Landschap en stad zijn continu in verandering. De druk op de woningmarkt in en direct om de stad Groningen blijft onverminderd groot. Vooral aan de west- en oostkant van de stad worden grote gebieden getransformeerd naar woon-werkgebied. Dat gebeurt in Meerstad en in de westflank van de stad: op het suikerfabriekterrein, in de Held, langs de rand van Vinkhuizen. In deze gebieden verandert de identiteit van groen en landschap sterk. We willen er bouwen aan een nieuw groenblauw raamwerk, dat ook na transformatie een krachtige identiteitsdrager blijft. Ook in gebieden waar de gemeente haar energieopgave wil laten landen, kan sprake zijn van grootschalige transformatie van het landelijk gebied. Dat geldt voor de omgeving Westpoort, Meerstad-Noord, Roodehaan en De Vork (bij Haren-noord). Ook daarbij is het de opgave om, gekoppeld aan een eventuele transformatie naar energielandschap, het groenblauwe raamwerk eveneens te ontwikkelen. Centraal daarin staan het robuust maken van groenstructuren, deze toevoegen aan het bestaande netwerk en het geven van betekenis aan deze structuren als uitloopgebieden voor inwoners.

Behoud, versterking en herstel van waarden die de identiteit bepalen

Dat kan enerzijds door ze beter te beschermen (planologisch of via de Erfgoedwet), anderzijds door richtlijnen voor goed beheer, onderhoud en herstel van groene kenmerkende landschapselementen op te stellen. Belangrijk hierbij is blijvend te investeren in onderhoud, beheer en herstel van de meest kenmerkende parken, structuren, elementen en gebieden. Participatieprojecten van en/of met omwonenden of vrijwilligers met een specifieke vaardigheid (bijv. snoei-groep) kunnen bijdragen aan een bredere maatschappelijke betrokkenheid bij (het onderhoud van) het groen. Kennisoverdracht kan hierbij een belangrijke rol spelen, bijv. over biodiversiteit, lokale planten of het versterken van flora en fauna op het eigen erf.

^ **Ontwikkelopgaven**

<< **Dynamische stadsrand Winschoterdiep. Een gaaf landschap dat lastig bereikbaar is en een zoeklocatie is voor zonne-energie.**

< **Het Suikerunie-terrein is in een transitie wat een hoge druk veroorzaakt voor het terrein zelf en het omliggend gebied.**

3.2 Groen & natuur

Inleiding

De gemeente Groningen heeft topnatuur in huis. De twee Natura 2000-gebieden in de gemeente maken deel uit van het Europees netwerk van beschermde natuurgebieden en zijn het leefgebied van bijvoorbeeld de zeearend. Ook in de bebouwde omgeving is natuur van hoge kwaliteit aanwezig. Natuur en biodiversiteit zijn van groot belang; dit draagt namelijk bij aan een goed leefklimaat. Daarnaast heeft het ook een economisch belang. Zo hebben bijvoorbeeld insecten een essentiële rol in de voedselketen en de voedselproductie. De natuur is echter kwetsbaar. De biodiversiteit neemt om diverse redenen af door onder andere verstedelijking, een veranderend landgebruik en klimaatverandering. Ook het toepassen van het juiste beheer heeft invloed op de biodiversiteit. Behoud van de topnatuur en het herstel van de biodiversiteit vraagt om een brede aanpak en samenwerking.

Huidige situatie

In het kader van Europees natuurbeleid zijn Natura 2000-gebieden aangewezen. Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden: het is Europese topnatuur. Dit netwerk vormt de hoeksteen van het beleid van de Europese Unie voor behoud en herstel van biodiversiteit. In de Natura-2000 gebieden wordt naast de bescherming van gebieden/biotopen ook de bescherming van soorten en hun habitats geregeld. In onze gemeente liggen twee Natura-2000 gebieden: het Zuidlaardermeergebied en het Drentsche Aa-gebied. Aan de zuidwestkant van de gemeente ligt het Natura 2000-gebied Leekstermeer. Alle gebieden zijn tevens aangewezen als waterbergingsgebied bij dreigende wateroverlast en zijn een belangrijk uitloopgebied voor inwoners.

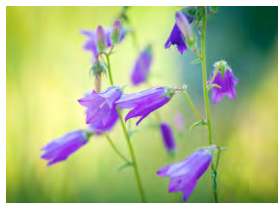
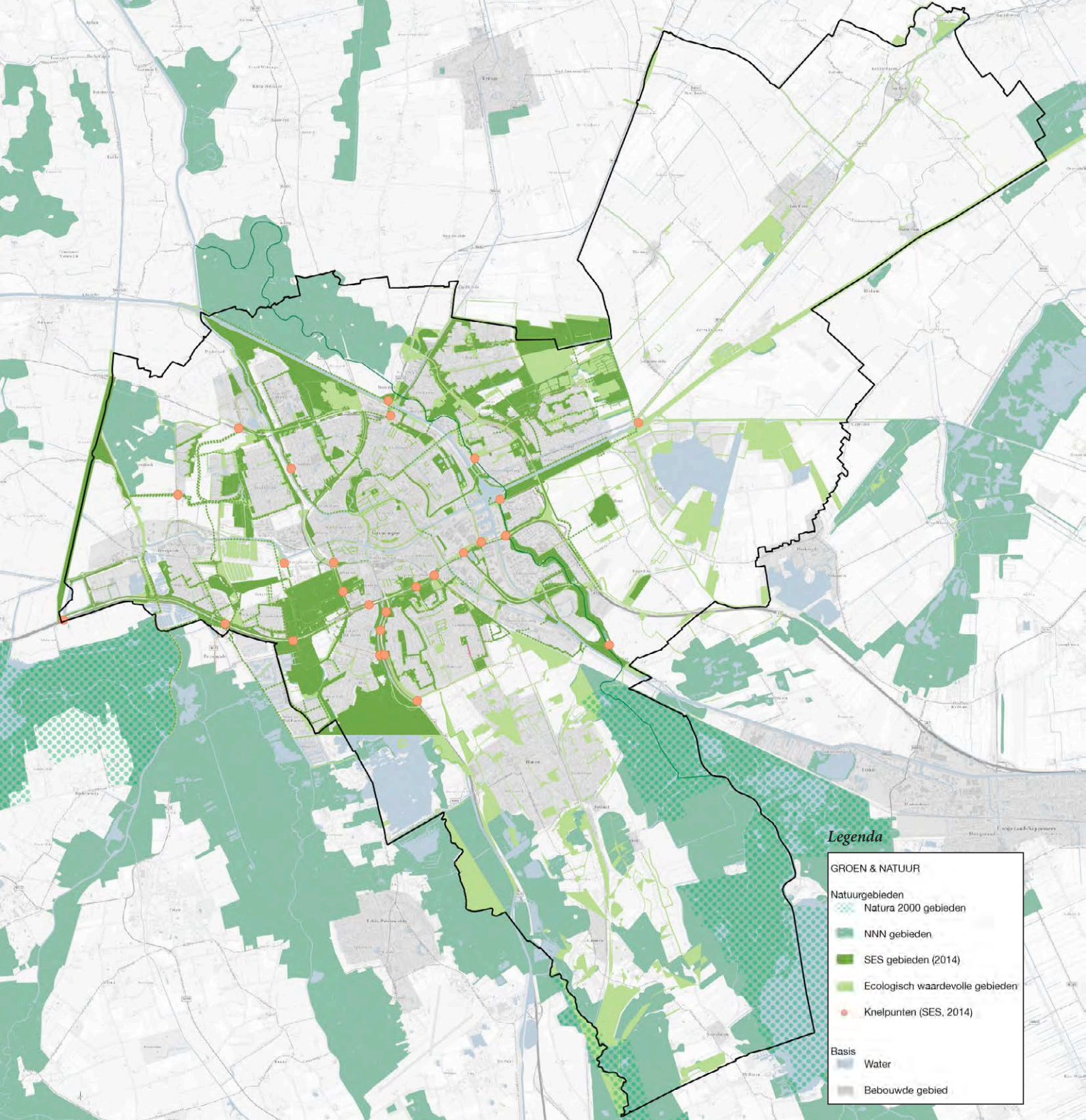
De nieuwe gemeente Groningen heeft grote gebieden met unieke natuur binnen en langs de randen van de gemeentegrenzen, die veelal onderdeel zijn van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Een ecologische verbindingzone via de Zuidwending en het Reitdiep zal in de toekomst het Leekstermeergebied en het Lauwersmeergebied met elkaar verbinden. Deze is

in het Provinciaal Omgevingsplan al opgenomen. Ook is een robuuste ecoverbinding gepland tussen Paterswoldsemeer, Oosterland en polder Lappenvoort (gelegen in de gemeente Tynaarlo). Direct aan de oostkant van Meerstad ligt het Roegewold, in de gemeente Midden-Groningen, en eveneens onderdeel van het NNN.

Ook op gemeentelijk niveau hebben we een ecologische structuur: de Stedelijke Ecologische Structuur. De huidige SES (zonder Meerstad) is een alom geaccepteerd instrument. Het geeft inzicht in op te lossen knelpunten binnen de structuur van de voormalige gemeente Groningen en laat zien waar doelsoorten zich niet goed kunnen verplaatsen. De huidige knelpunten ontstaan doordat infrastructuur de structuur doorsnijdt. In tal van projecten zijn knelpunten al weggenomen. Daarnaast geeft de kaart duidelijkheid binnen welke ontwikkelgebieden rekening gehouden moet worden met de ecologische structuur; de SES-kaart biedt echter in directe zin geen planologische bescherming. Bij elke ruimtelijke ontwikkeling is nu de insteek dat de ecologische kwaliteiten een plek krijgen via een maatwerkoplossing. Dat betekent dat de ecologische structuur in oppervlakte kan afnemen. Eventuele compensatie is niet afdwingbaar.

Ecologische kwaliteit

De Stedelijke Ecologische Structuur heeft een oppervlakte van 993 hectare. Aan de hand van monitoring wordt de kwaliteit van de SES in kaart gebracht. Dit doen we aan de hand het voorkomen van doelsoorten uit het doelsoortenbeleid. Van elk gebied binnen de SES wordt aan de hand aan aangetroffen doelsoorten de ecologische kwaliteit bepaald. Doelsoorten geven een reëel beeld van de ecologische kwaliteit van een gebied, aangezien er rekening wordt gehouden met de ecologische potentie van een gebied. Hierdoor is het doelsoortenbeleid een zeer geschikt instrument om de ecologische kwaliteit van stadsnatuur te meten en geeft het ons ook de mogelijkheid om de ecologische kwaliteit van de gebieden onderling met elkaar te vergelijken. Enkele

Grasklokje

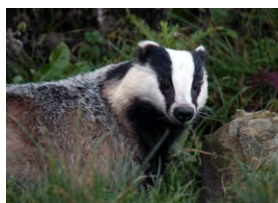
Rietorchis

Zeearend

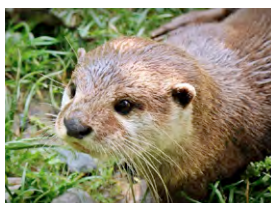
Ijsvogel

Das

Egel

Otter

Grootoorvleermuis

^ *Ecologische hoofdstructuur binnen de gemeente*

< *Bijzondere soorten binnen de gemeentegrenzen*

gebieden springen er duidelijk uit en zijn van grote ecologische waarde. De Eelderbaan, het Reitdiep, en Drielanden zijn de ecologische hotspots van de stad.

Binnen de huidige SES is nog veel ecologische kwaliteit te ontwikkelen. De ecologische kwaliteit van gazon, verruigd grasland en verharding is als laag te kwalificeren. Gezamenlijk gaat het hier om ruim 300 van de 993 hectare. De afgelopen jaren zijn in enkele deelgebieden van de SES de beheermethoden gewijzigd. Gebieden verruigen daardoor met als gevolg dat de ecologische kwaliteit afneemt. Om de ecologische kwaliteit te verhogen is het toepassen

van het juiste beheer essentieel. In 2019 is gebleken dat het gewijzigde beheer heeft geleid tot verruiging van de gemonitorde gebieden en een verlaging van de soortenrijkdom.

Opgaven

Het realiseren van een robuust natuurnetwerk
Stap voor stap bouwen we verder aan een robuust ecologisch netwerk. Dat doen we op drie niveaus: puur natuur, buurt- en wijknatuur en huis- en tuinnatuur. Elk niveau draagt bij aan het versterken van de ecologische kwaliteiten. Het robuuste netwerk zorgt ervoor dat waardevolle natuur binnen de stad

Puurnatuur

Drie schaalniveaus van natuur in de gemeente. Puurnatuur zijn grootschalige natuurgebieden rondom de dorpen en de steden en grote robuuste verbindingen zoals de Hunze of het Reitdiep, de slagaders van het systeem. Buurt- en wijknatuur zijn de parken, singels en lanen, de aders van het systeem. Op het laagste niveau heb je de haarvaten van het systeem: de huis- en tuinnatuur, cruciaal voor een gezond systeem, en kunnen we verbeteren door tuinen te ontharden en daken en gevels te vergroenen.

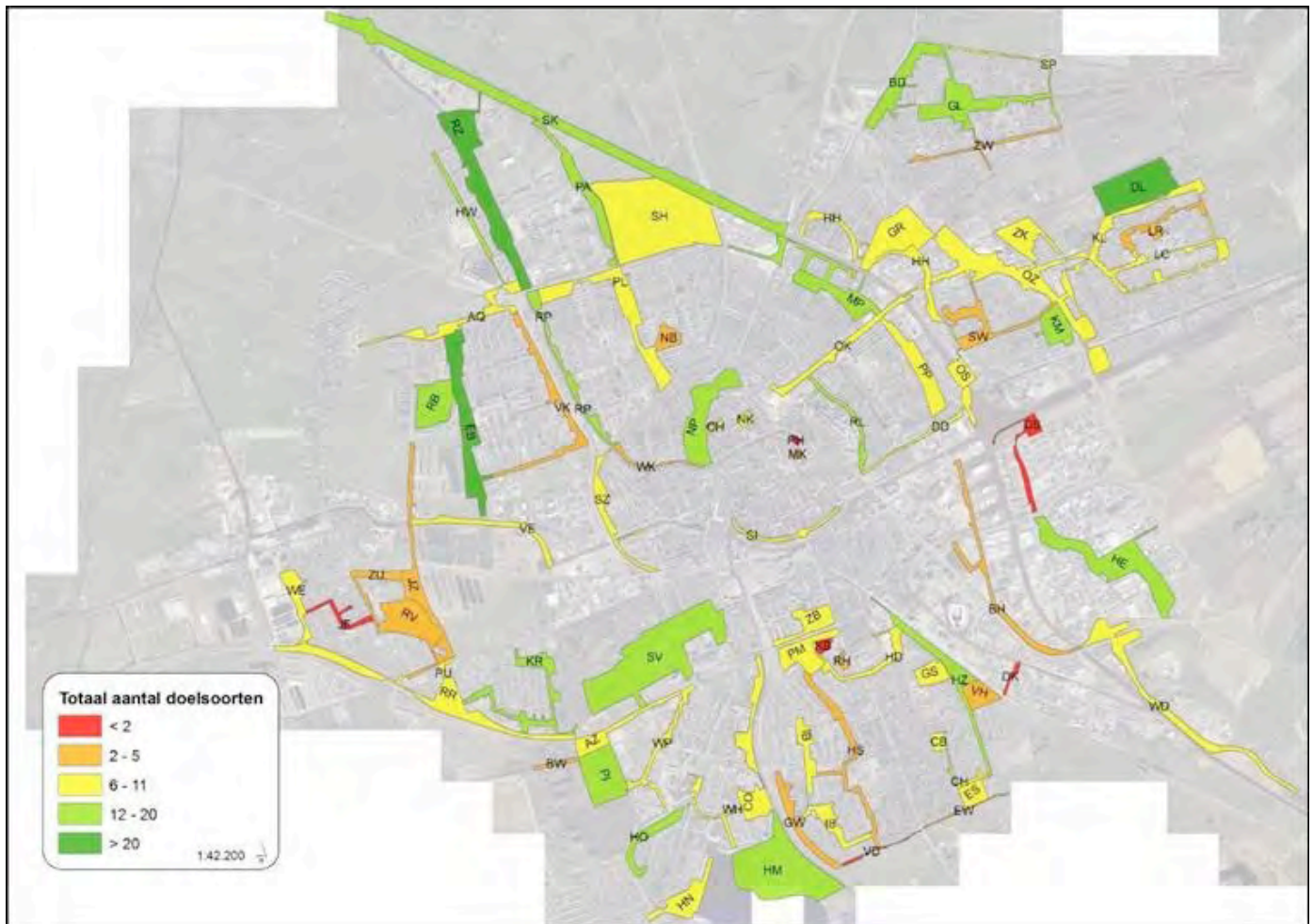

Buurt- en wijknatuur

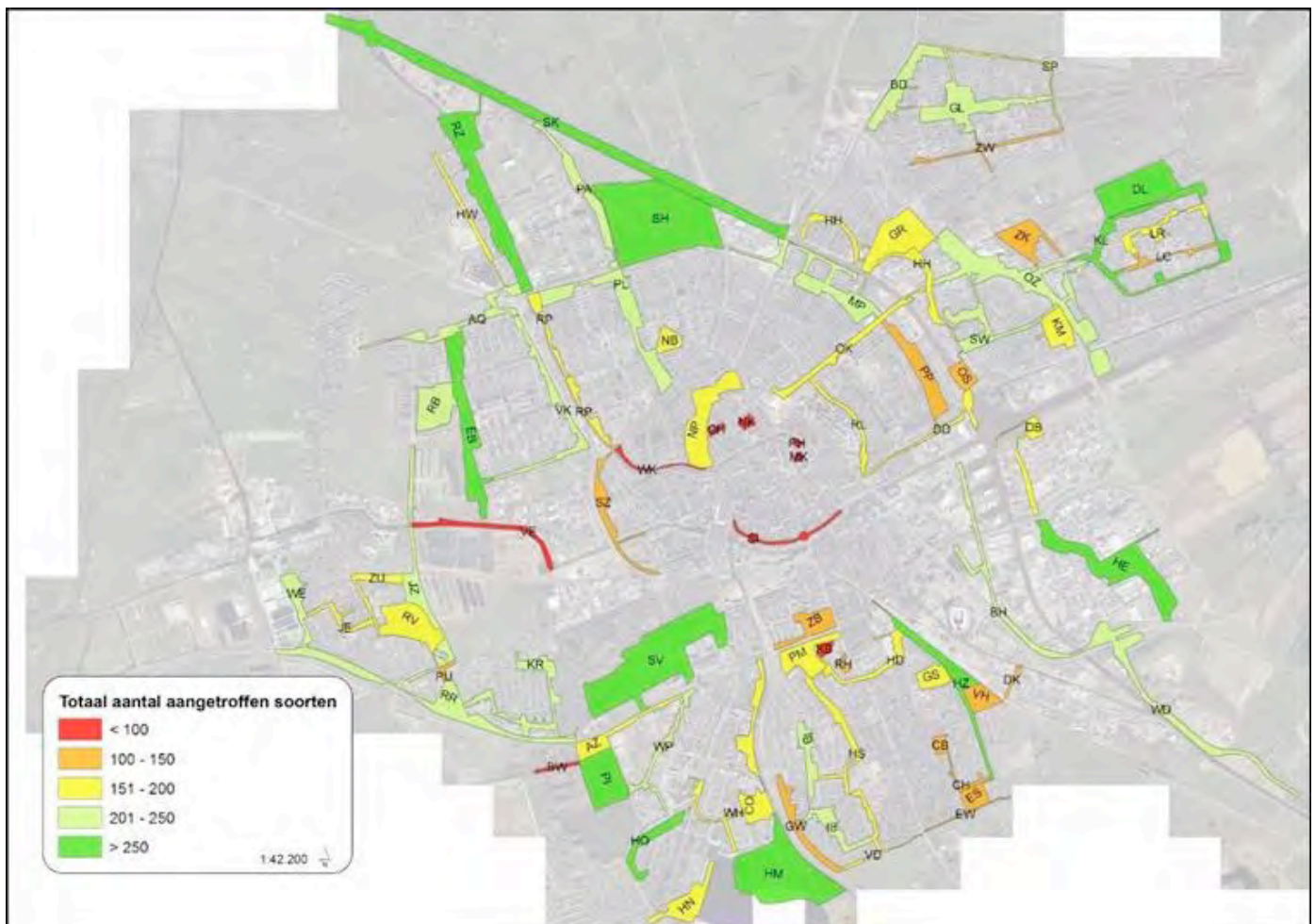

Huis- en tuinnatuur

(Beelden gemaakt door de gemeente Groningen)

Totaal aantal doelsoorten aangetroffen in de voormalige Gemeente Groningen (2015)

Totaal aantal soorten aangetroffen in de voormalige Gemeente Groningen (2015)

goed met elkaar verbonden is en bijdraagt aan een groene dooradering van de stad. De ecologische hoofdgroenstructuren in de stad staan in verbinding met het Natuur Netwerk Nederland dat daaromheen ligt. De huidige Stedelijke Ecologische Structuur breiden we uit naar een Gemeentelijke Ecologische Structuur zodat ook Meerstad en het grondgebied van de voormalige gemeenten Haren en Ten Boer wordt opgenomen. Bij het opstellen van de GES actualiseren wij ook de huidige stedelijke ecologische structuur.

Verbeteren planologische bescherming natuur

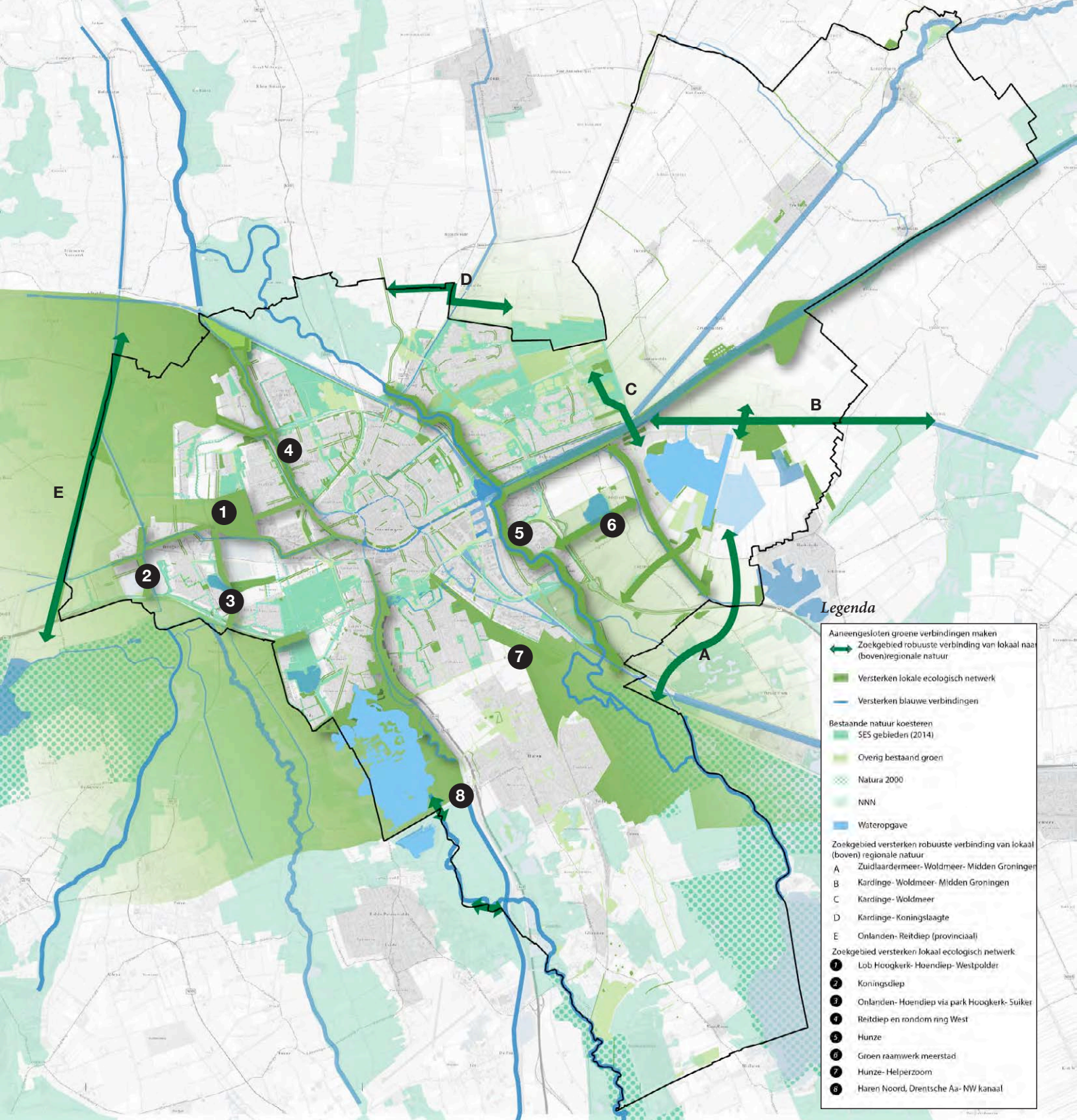
We willen de planologische bescherming via de GES nader uitwerken. Mogelijk in verschillende niveaus, met helderder omschreven doelsoorten en heldere compensatieafspraken per niveau.

Ecologische kwaliteit woonomgeving

In de directe woonomgeving, op het niveau van huis-, tuin- en keukennatuur, koersen we ook op verbetering van de ecologische kwaliteit. Dat willen we doen door regels voor natuurinclusief bouwen op te stellen en planologisch te verankeren in omgevingsplannen en te borgen via het proces van vergunningverlening.

Monitoring van ecologische kwaliteit

Beheermaatregelen zijn belangrijk voor het behalen van een kwalitatief hoogwaardige ecologische structuur. Het op orde houden van beheerbudgetten is essentieel voor behoud van kwaliteit. Monitoring is van belang om de kwaliteit te van de ecologische structuur te kunnen bepalen. Het intensiveren van de monitoring is daarin essentieel.

^ Ecologische opgaven

<< Knelpunten opheffen bijvoorbeeld met kleine duikers onder de weg

< Brede groenverbinding en zijn groene slagaders voor de natuur. Foto: de Pleiadenlaan over het Reitdiep

3.3

Groen & gezondheid van de mens

Inleiding

We worden steeds ouder en het is de bedoeling dat we langer thuis blijven wonen. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de aanwezigheid van groen een positief effect heeft op de gezondheid en gezonder ouder worden. Zo draagt groen bij aan het herstel van stress, het tegengaan van depressies en angststoornissen en draagt het bij aan een optimale ontwikkeling van kinderen. Elk extra uur meer buitenspelen vermindert de kans op overgewicht bij kinderen met 25%¹, groene schoolomgevingen nodigen uit tot meer bewegen en betere schoolprestaties, en op groene schoolpleinen wordt minder gepest². Groen zet aan tot sociaal contact en kan stimuleren tot bewegen. Meer groen kan ook mogelijke gezondheidseffecten opvangen die worden veroorzaakt door het veranderende klimaat. Langdurige hitte veroorzaakt met name onder meer kwetsbare groepen in onze samenleving meer ziekenhuisbezoek en vroegtijdige sterfte. Daarom is dit Groenplan ook van groot belang voor het bevorderen van de gezondheid van huidige en toekomstige Groningers.

Huidige situatie

Groen is in verschillende soorten en maten aanwezig in onze gemeente. Grote parken in de stad, een aantrekkelijk landelijk gebied, recreatieplassen en de kleine groenperken en bomen in de straat, maken dat groen voor verreweg de meeste bewoners van onze gemeente niet ver weg is.

Grote parken en recreatiegebieden

In de stad is een aantal grote parken en recreatiegebieden met een bovenwijkse functie. Het ene gebied is populairder en beter bereikbaar dan het andere en dat zet het aangenaam gebruik van die gebieden en hun omgeving soms onder druk. Een voorbeeld van een park dat lijdt onder de hoge gebruiksdruk is het Noorderplantsoen. Er zijn nog voldoende andere parken en recreatiegebieden die

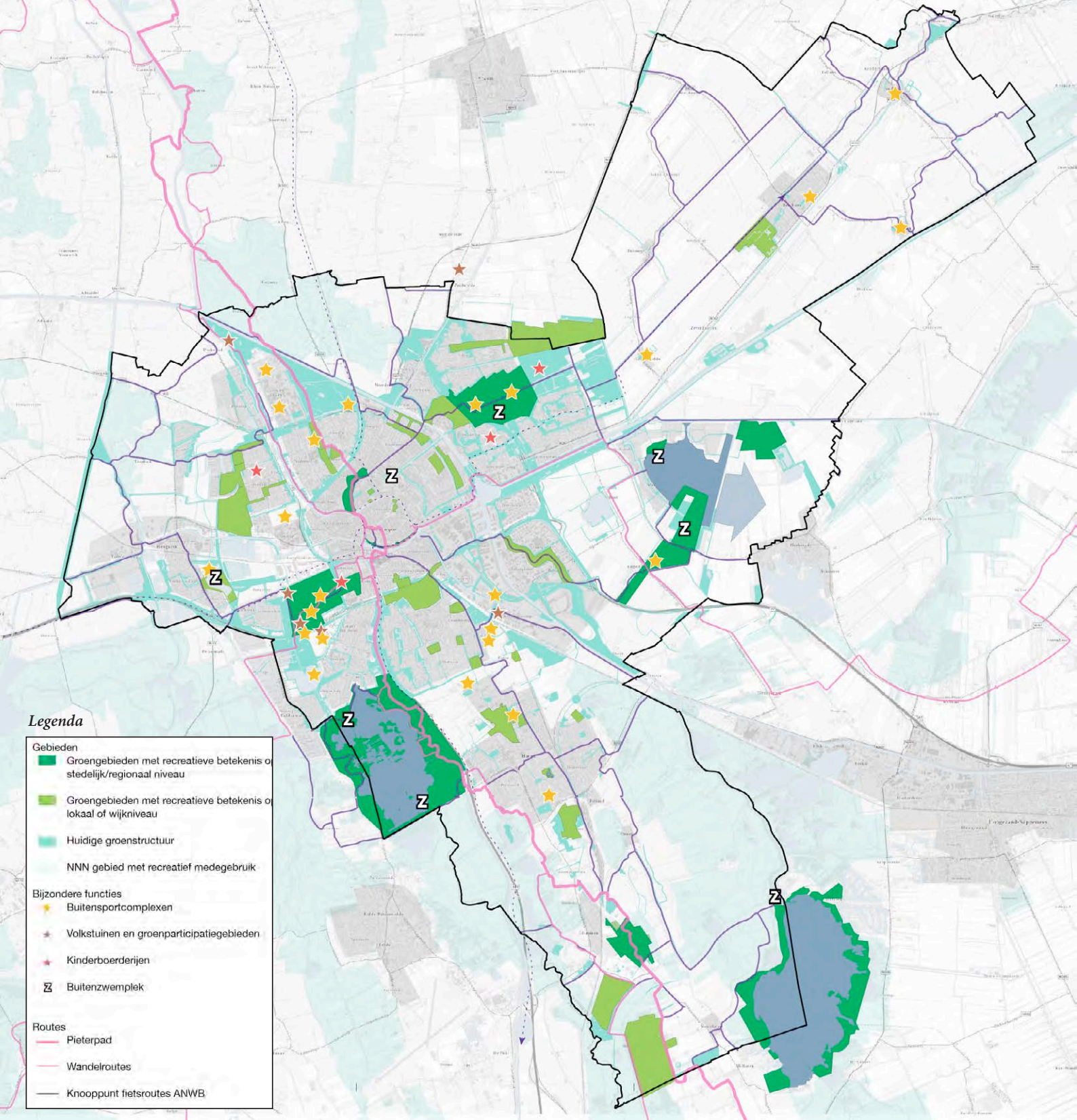
ook een belangrijke functie kunnen vervullen en de gebruiksdruk in populaire parken kunnen verlagen. De parken en recreatiegebieden die nu nog niet direct gevonden worden voor het verblijf, zullen we dus aantrekkelijker en toegankelijker moeten maken zodat we onze inwoners verleiden deze gebieden te bezoeken. De stad heeft een grote bouwopgave die we gaan realiseren vanuit de compacte stad-gedachte. Dat maakt dat parken en recreatiegebieden steeds belangrijker worden. Zij zorgen voor aantrekkelijk en bereikbaar groen in de nabijheid.

Landelijk gebied

Mensen trekken er steeds meer op uit. Naast het verblijf in parken, zijn wandelen en fietsen belangrijke vormen van dagrecreatie. Het landelijk gebied wordt ook bezocht om stilte en rust te ervaren. Tussen stad en ommeland is een uitgebreid netwerk van fiets- en wandelpaden aanwezig. Het provinciale fietsknooppuntennetwerk en het wandelknooppuntennetwerk zorgt doorgaans voor een goede ontsluiting van het landelijk gebied. De lange afstand-wandelroute Het Pieterpad is wellicht het bekendste wandelpad en verbindt de stad met het aantrekkelijke open wierdenlandschap en het kleinschalige zandlandschap. De verbindingen naar het oosten en het westen zijn nog ondermaats: het gebied ten noorden van Hoogkerk is moeilijk te bereiken en een aantrekkelijke verbinding tussen Meerstad en het Zuidlaardermeergebied ontbreekt op dit moment. De verbindingen tussen de stad en het landelijk gebied van de voormalige gemeente Ten Boer kunnen een impuls gebruiken. Uit de diverse dorpsvisies blijkt dat de behoefte aan dorpsommetjes groot is. Hierdoor kunnen dorpsbewoners eenvoudig genieten van het groene landelijk gebied. De goede recreatieve infrastructuur op de Hondsrug en de flanken ervan maakt dat gebieden als Appelbergen, het Scharlakenbos, Noordlaarderbos en het Quintusbos een grote bezoekersdruk hebben.

¹ *The economics of ecosystems & biodiversity: groen, gezond en productief (2012 KPMG advisory n.v.)*

² *Monitoringsonderzoek Gezonde Schoolpleinen (2017, WUR)*

^ Recreatief netwerk in de stad en naar ommeland

<<< Langeafstand Fietsroute Onlanden

<< Pieterpad in Groningen

< Kinderboerderij Stadspark

Nabijheid van groen in de woon- en werkomgeving

In het kader van het opstellen van de omgevingsvisie Next City is een enquête³ gehouden over hoe inwoners de inrichting van hun straat zien en wat ze met hun straat willen. De meeste respondenten hebben aangegeven dat zij naast een goed onderhouden straat, ook verkeersveiligheid, voldoende verlichting en een groene straat belangrijk vinden. Straten met weinig of geen auto's in de openbare ruimte en groen scoorden het hoogst. Minder populair zijn straten met hoogbouw in de omgeving en straten zonder bomen en groen. Een onderzoek van de Wageningen Universiteit naar Groene buurtinitiatieven⁴ ondersteunt dit. Uit dit onderzoek blijkt dat bewoners veel waarde hechten aan groen in de nabijheid, mits goed onderhouden. De aantrekkelijkheid en schoonheid van het groen vinden bewoners het belangrijkste.

De aanwezigheid van groen in de nabijheid draagt onder andere bij aan een goede leefkwaliteit. Het is lastig om aan te geven wanneer er voldoende groen is. Wel kunnen we opmaken hoeveel groen er is in de gemeente en wat groene gebieden en minder groene gebieden zijn. Uit onze gegevens blijkt dat elke inwoner van onze gemeente gemiddeld 52 m² onverhard oppervlak aan openbare ruimte tot zijn beschikking heeft. Het gaat dan om groen en water. In totaal is er voor elke inwoner 94 m² openbare ruimte beschikbaar. We zien vooral dat de binnenstad, de oude wijken eromheen, Helpman, de wijken in het zuidwestelijke deel van de stad en de dorpen als Ten Boer, Ten Post, Haren en Glimmen meer verhard oppervlak in de openbare ruimte hebben dan groen en water (onverhard oppervlak).

We hebben 140.000 gemeentelijke bomen in laanbeplanting, boomgroepen en als solitaire bomen in straten en parken. Voor elke inwoner is er gemiddeld 0,6 boom aanwezig. Wanneer we zowel de gemeentelijke als particuliere bomen bij elkaar optellen, dan is er per inwoner gemiddeld anderhalve

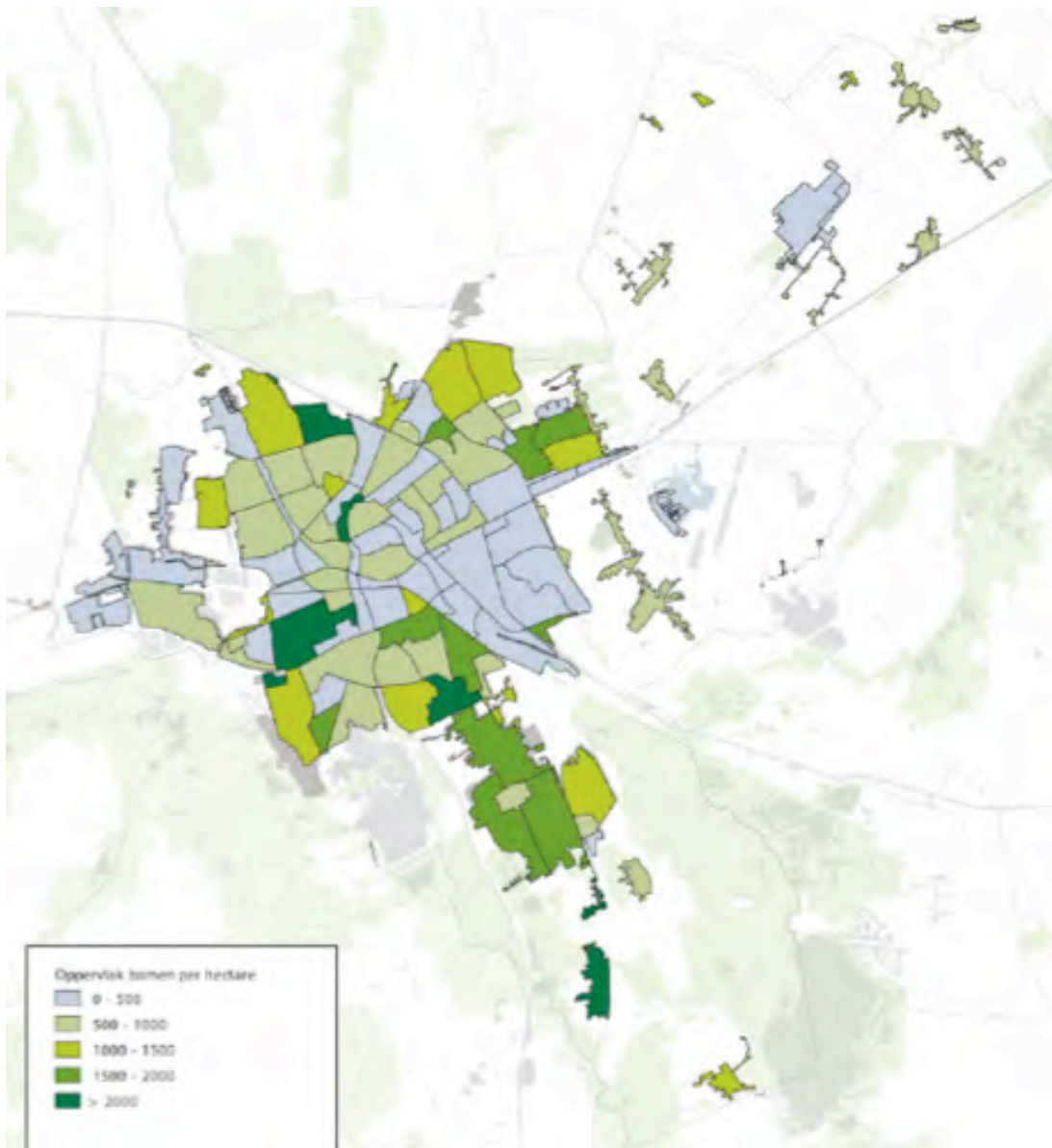
³ *Straten in Groningen, O&S gemeente Groningen 2017*
⁴ *Bulten et al., 2017*

boom aanwezig. De verschillen per buurt en dorp zijn er zeker, zie de kaart op de volgende pagina. Zo zien we dat er in buurten en dorpen die op de Hondsrug liggen, relatief veel bomen zijn. Het groen en bomen op particuliere terreinen leveren een grote bijdrage aan de aanwezigheid van groen. Wijken als Lewenborg, Beijum, Vinkhuizen en de Hoornsemeer worden gekenmerkt als 'boomrijke' gebieden, mede door de aanwezigheid ervan in de openbare ruimte. De binnenstad en de oude wijken erom heen, maar ook Reitdiep, delen van Hoogkerk, de Hunze, Ten Boer en bedrijventerrein hebben relatief de laagste aantallen bomen per hectare.

Gezonder ouder worden

Steden en dorpen zijn gezond als er schone lucht is en schoon water, en wanneer de CO₂-uitstoot laag is. Gezonde steden en dorpen hebben veel groen, met ruimte om te sporten en te bewegen, elkaar te ontmoeten, duurzame gebouwen, veilige fiets-, en wandelroutes, met duurzame en gezonde voedselvoorziening en vormen een economisch sterke en sociale gemeente waar iedereen meedoet; gezonde inwoners in Stad en Ommeland. In de Healthy Ageing zijn zes kernwaarden genoemd die moeten bijdragen aan het gezonder ouder worden van onze inwoners.

Het gezonder ouder worden richt zich in eerste instantie op een aantal specifieke gebieden in de stad waarvan bekend is dat de inwoners hier minder oud worden dan in andere delen van onze gemeente. Het gaat dan om de prioritaire wijken Selwerd, De Hoogte/ Indische Buurt, Beijum en De Wijert-Noord. Ook in de Oosterparkwijk worden activiteiten uitgevoerd zodat de bewoners daar gezonder ouder worden. De wijkvernieuwing in Selwerd is volle gang. De inwoners geven in dit proces aan dat, om meer gebruik te maken van het groen, dit sociaal-veilig moet zijn, toegankelijk, en een hoge kwaliteit heeft doordat het schoon en goed onderhouden is en er genoeg te doen en te beleven valt.

Analyse van Cobra van de gemeente Groningen (2019). Deze kaart geeft het aantal bomen per hectare weer per bebouwd gebied. Hoe groener, hoe meer bomen er per hectare zijn te vinden.

De bewegende stad

Bewegen is essentieel voor onze gezondheid en ons welbevinden. Het besef groeit dat beweging voor ons lichaam en onze geest minstens zo belangrijk is als voeding. De effectiviteit op gezondheid en welbevinden ligt juist in dagelijks en gevarieerd bewegen; van intens tot ontspannen, van doelgericht tot onbewust. Op zoveel mogelijk momenten per dag.

Er is maar één plek ideaal om aan deze bewegingsbehoefte te voldoen: de openbare ruimte. Hier heb je immers alle aanleiding om je te bewegen; winkelen, boodschappen doen, sporten, cultuur opsnuiven, rondkijken, ontspannen, ontmoeten, et cetera. Allemaal aanleidingen om lichamelijk bewegen

tot een natuurlijke, vanzelfsprekende zaak te maken.

In 2019 is het document Sporten, spelen, bewegen en ontmoeten in Groningen opgesteld. Dit document is een receptenboek voor openbare ruimtes: het bevat een lijst met elementen die levendige en succesvolle openbare ruimtes creëren.

Groenparticipatieprojecten

Groen in de nabijheid wordt door inwoners het meeste gewaardeerd en zorgt voor een hoge mate van betrokkenheid. In de gemeente zijn tal van projecten die de nabijheid van groen vergroten of waarbij inwoners het initiatief kunnen nemen voor het opzetten van eigen groenprojecten. Zo zijn via

de Eetbare stad al ruim 70 initiatieven opgestart om samen met buurtgenoten fruit en groente in de buurt te verbouwen. Via Operatie Steenbreek zijn al ruim 400 geveltuintjes aangelegd en meer dan 200 daken vergroend. De projecten zorgen voor een kwaliteitsimpuls in de straat. Met kleine en eenvoudige maatregelen is een straat groener te maken.

Opgaven

Verbeteren toegankelijkheid en aantrekkelijkheid grote groengebieden

Het is van belang de grotere groengebieden beter te ontsluiten en aantrekkelijker te maken. We richten ons op de stedelijke groengebieden waar de potentie nu nog onderbenut of nog niet helemaal ontwikkeld is. Het gaat binnen het stedelijk gebied om het Stadspark, Park Hoogkerk en het Westpark. In Haren gaat het om het Burgemeester Boeremapark, het Hendrik de Vriesplantsoen en de groene long in Oosterhaar en het Ten Boersterbos in Ten Boer. Het bereikbaar maken van het landelijk gebied en het kunnen ervaren van het landschap en de topnatuur in het Nederlandse Natuur Netwerk in onze gemeente, moet zorgvuldig gebeuren. We focussen ons op het uitloopgebied ten oosten van Haren in De Vork, de verbinding tussen stad en de Koningslaagte via het Reitdiep, en de verbinding tussen Stadspark en Hoogkerk richting de Onlanden. In grote delen van het landelijk gebied voeren waarden als rust en stilte de boventoon. Recreatief gebruik vindt altijd plaats in samenhang met die waarden.

Toevoegen van aantrekkelijke groengebieden

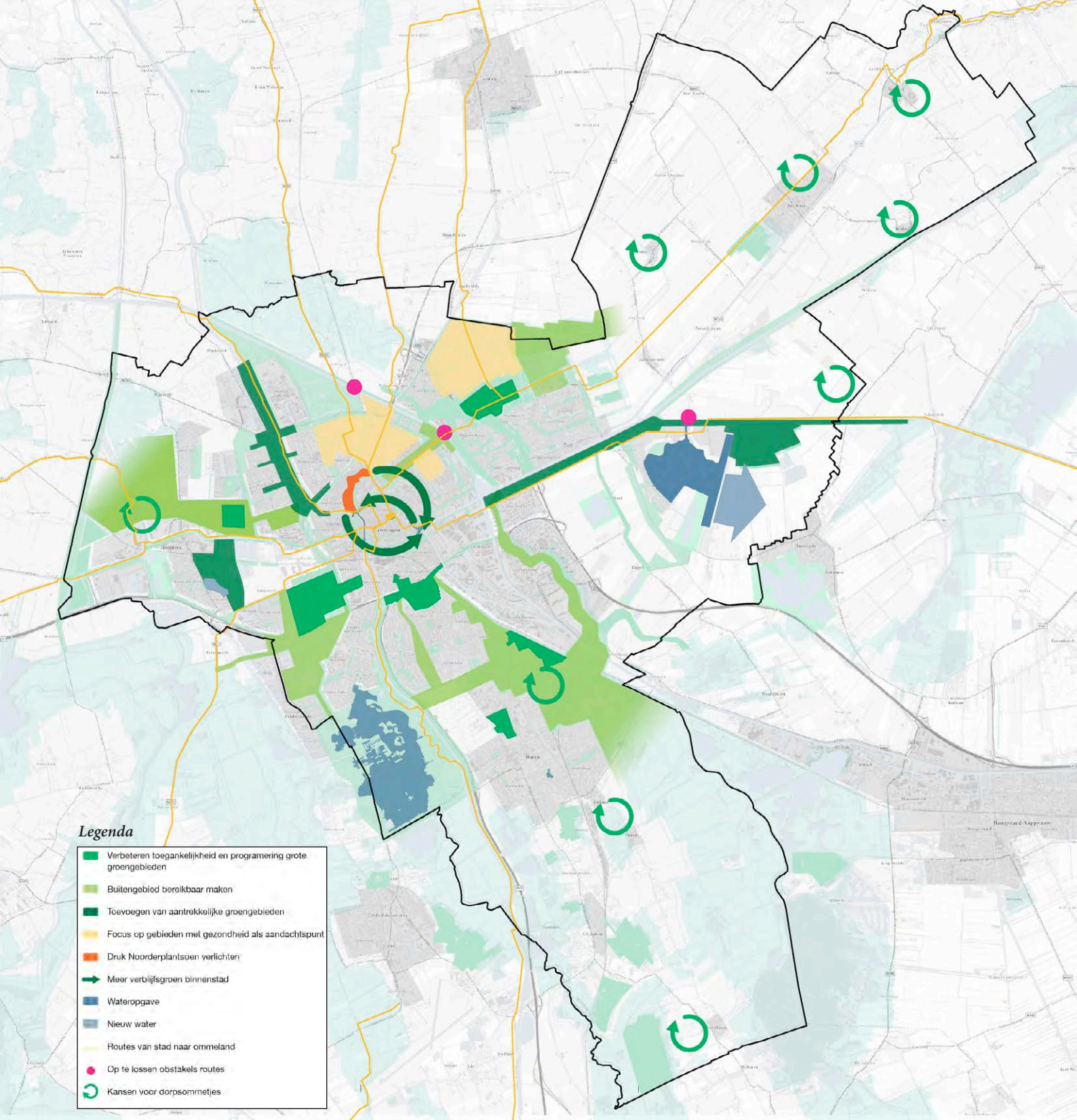
Om meer openbare ruimte te creëren, gaan we ook groengebieden met betekenis toevoegen aan de reeds aanwezige grote gebieden. De diepenring gaan we vergroenen, onder andere door de realisatie van Dudok aan het diep. We gaan de 17^e -eeuwse ring vergroenen en we leggen het Zuiderplantsoen aan. Aan de oostkant van de stad gaat het om het realiseren van een groenblauw netwerk in en rondom Meerstad.

Verbeteren gebruik en groen in woonomgeving

Naast de grotere groengebieden is het groen in de directe woonomgeving een belangrijk element in het op peil houden of zelfs vergroten van de leefkwaliteit. We zetten in op meer groen in de directe nabijheid van inwoners. Zij vinden het belangrijk dat het groen aantrekkelijk is en goed onderhouden wordt. We schakelen het groenbeheer aan onze ambitie om meer groen aan te brengen als vervolgo opdracht. Daarnaast is de gebruikswaarde van het groen van belang. Groen nodigt uit tot ontmoeting met je straatgenoten, zorgen ervoor dat je gaat bewegen of dat je even tot rust kunt komen. Het vergroenen van de buurt doen we samen met de inwoners.

Focus op gebieden met gezondheid als aandachtspunt

Extra aandacht voor groen in wijken waar gezonder ouder worden in vergelijking met rest van de stad achter loopt. Het gaat om de prioritairere wijken Selwerd, De Hoogte/Indische Buurt, Beijum en de Wijert-Noord. Aan de hand van de kernwaarden gaan we samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de wijken vergroenen zodat het bijdraagt aan het gezond ouder worden. De dorpsvernieuwing grijpen wij aan om meer groen in de nabijheid te realiseren.

^ Opgavekaart recreatief gebruik groen

<< Het Noorderplantsoen is een kroonjuweel van de stad...

< ...maar zo populair dat de kwaliteit van het Noorderplantsoen ook onder druk staat

3.4 Groen & klimaatadaptatie

Inleiding

Het klimaat verandert. Dat betekent dat de kans op extremere weersomstandigheden toeneemt. De temperatuur zal stijgen en het aantal tropische dagen in de zomer neemt toe. Ook zal het aantal piekbuien toenemen en bestaat de kans dat stormen heviger worden. Het groen zal ook blootgesteld gaan worden aan de effecten van klimaatverandering, maar kan juist ook een bijdrage leveren om de effecten van klimaatverandering te verzachten. Zo kan groen bijdragen aan verkoeling van woningen en de openbare ruimte. Ook kan het de afvoer van regenwater vertragen. We streven een klimaat adaptieve ingerichte openbare ruimte na. Dat is niet genoeg. Ook inwoners en ondernemers hebben een rol om de effecten die zij ondervinden van klimaatverandering voor zichzelf te verzachten.

Huidige situatie

Onlangs is de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen vastgesteld. Deze agenda geeft de opgaven van het veranderende klimaat aan. Prioriteiten, doelstellingen en ambities zijn benoemd. De agenda geeft ook aan op welke manier wij op de korte termijn aan de slag willen met het klimaatbestendig maken van de gemeente.

Hittestress

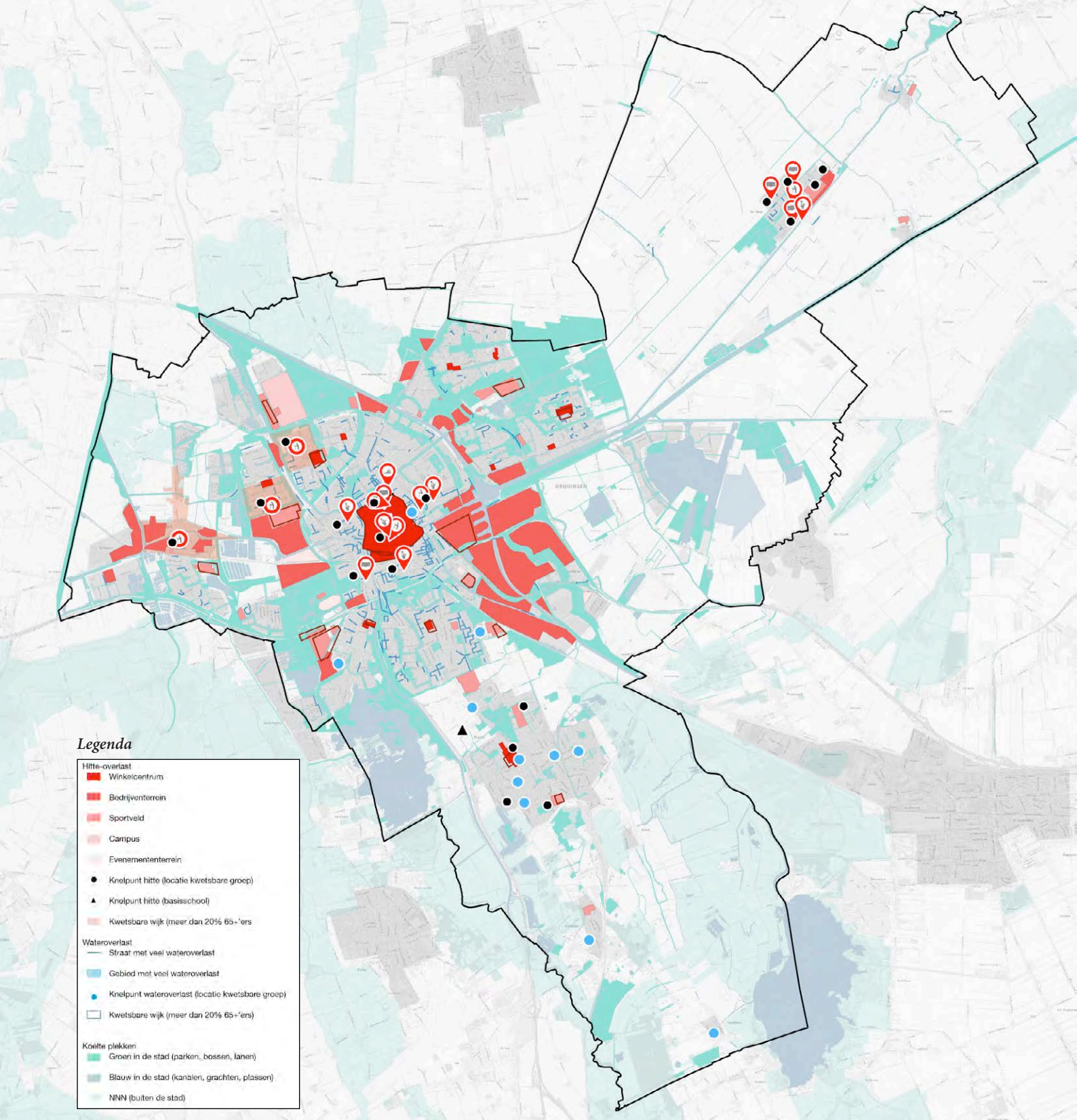
Aan de hand van de stresstesten is voor de gemeente in kaart gebracht welke gebieden gevoelig zijn voor klimaatverandering. De agenda laat zien welke gebieden het meest opwarmen, welke straten het eerst onder lopen, en ook waar kwetsbare functies liggen en welke groepen in onze samenleving het meest worden geraakt. In de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen zijn de ambities, doelen en prioritering aangegeven op het thema klimaatadaptatie. Voor het aspect hitte zijn vooral plekken kwetsbaar waar veel mensen samenkomen. Denk aan wijk- en dorpswinkelcentra, de binnenstad van Groningen, grotere evenementenlocaties en sportterreinen waar vooral kunstgrasvelden aanwezig zijn. Specifieke groepen die kwetsbaar zijn voor hitte zijn jonge kinderen, ouderen, zieken en gehandicapten/mensen met een lichamelijke beperking. Dat maakt dat basisscholen, kinderopvanglocaties, ziekenhuizen, verzorgingshuizen en zorg- en welzijnsinstellingen kwetsbare locaties zijn. Gebieden waar hitte in algemene zin negatieve effecten heeft, zijn wijken met een relatief hoog aandeel ouderen, en locaties met economische betekenis zoals bedrijventerreinen en winkelgebieden.

Grotere kans op wateroverlast bij hoge piekbuien

Ook hitteoverlast komt steeds vaker voor

Klimaatopgaven

Risico's voor het groen

Door een droger en warmer klimaat zijn er ook negatieve effecten voor het groen zelf te verwachten. Zo kan er schade ontstaan aan natuur doordat oppervlakte- en grondwaterpeilen zakken.. Groenvoorzieningen in het stedelijk gebied zullen ook schade ondervinden door droogte: gewoon gazon sterft af, jongere bomen redden het vaak niet en monumentale bomen krijgen het moeilijk. Er is een toenemende kans op natuur- en bermbranden en het warmere klimaat kan andere ziekten, plagen en

exoten met zich meebrengen. Tot slot kan droogte ook schade toebrengen aan de landbouw doordat oogsten (gedeeltelijk) verloren gaan. We zien ook vakere extremere weersituaties ontstaan. Er komen meer stormen voor en zwaardere regen- en hagelbuien. Dit brengt ook schade toe aan gewassen en leiden tot meer stormschade zoals omgevallen bomen. Tenslotte leiden korte maar steeds heftigere buien in de toekomst mogelijk tot meer wateroverlast locaties. Met mogelijk toenemende schades aan vastgoed en een verminderende bereikbaarheid tot gevolg.

Klimaatrobuuste openbare ruimte

Binnen de kaders van de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen zijn analyses uitgevoerd naar zogenaamde 'hitte-eilanden' (in bebouwd gebied) en de nabijheid van groen. Bij een goed aanbod van relatief koele plekken in onze openbare ruimte hebben onze bewoners op hete zomerdagen een uitwijkmogelijkheid. Zeker voor kwetsbare groepen, zoals ouderen en kinderen, draagt dit bij aan een aangename leefomgeving en minder gezondheidsklachten. Daarbij is onder andere gekeken naar de gemiddelde loopafstand vanuit de woning. Dit is voor een gezonde oudere ongeveer 300 meter (in ongeveer 5 minuten te lopen). Een koelteplek is gedefinieerd als een gebied van minimaal 200 m² met een lagere gevoelstemperatuur dan in het landelijk gebied.

Onze stedelijke gebieden (binnenstad, wijken, dorpen en bedrijventerreinen) kennen binnen deze uitgangspunten relatief veel groene uitwijkingsmogelijkheden. Voor de binnenstad zijn dit bijvoorbeeld onze groene singels en het Noorderplantsoen. Een belangrijke vraag hierbij is wel de aantrekkelijkheid van deze gebieden.

Opgaven

In de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen zijn tal van urgente situaties beschreven waarin groenmaatregelen een belangrijke bijdrage leveren aan het verminderen en voorkomen van negatieve effecten. Hieronder geven we in hoofdlijnen de belangrijkste opgaven.

Aanleg van koeltenetwerken

We realiseren koeltenetwerken in het stedelijk gebied zodat een schaduwrijke plek nooit ver weg is. We passen daarbij de beleidsrichtlijnen uit de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen toe. Om in de directe woonomgeving voldoende groen te hebben dat bijdraagt aan verkoeling stellen we in relatie tot nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen een regeling Natuurinclusief bouwen op. Dit sluit

aan op de beleidsrichtlijnen klimaatadaptatie in de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen.

Elke (her)inrichting is zoveel mogelijk klimaat adaptief

Bij elke (her)inrichting gaan we meer vanuit de klimaatopgave werken door speciale oefenrichtlijnen toe te passen en uiteindelijk vast te leggen in een Leidraad openbare ruimte. We gaan ons groen- en bomenbestand klimaat adaptief en robuust maken. We maken een selectie van groensoorten en bomen die het meest toekomstbestendig zijn in relatie tot het veranderende klimaat. We zetten groene maatregelen in de openbare ruimte ook in om wateroverlast zoveel mogelijk terug te dringen.

Focus op gebieden met hittestress en wateroverlast

Gemeentebreed pakken we plekken en gebieden aan met hittestress en wateroverlast aan waar voornamelijk kwetsbare doelgroepen worden getroffen. Vanuit hittestress gaat het dan om gebieden waar verhoudingsgewijs veel ouderen wonen, de directe omgeving van kinderopvanglocaties en basisscholen, plekken waar veel inwoners samenkomen zoals wijkwinkelcentra en evenemententerreinen en de directe omgeving van ziekenhuizen.

Programma's voor vergroenen

Het bestaande programma aan groenparticipatieprojecten gaan we aanvullen. We richten ons meer en meer op het vergroenen van de directe leefomgeving en particuliere terreinen in wijken en dorpen. Daarmee is een koelteplek nooit ver weg en kan groen bijdragen aan het tegengaan van regenwateroverlast.

Voorbeeld van een niet klimaatadaptieve plek:
Bedrijventerreinen (foto Wismarweg)

Voorbeeld van een niet klimaatadaptieve plek:
Evenemententerrein (foto Stadspark)

Voorbeeld van een niet klimaatadaptieve plek:
Kunstgras sportvelden

Voorbeeld van een niet klimaatadaptieve plek:
Winkelcentra (foto binnenstad Groningen)

Voorbeeld van een niet klimaatadaptieve plek:
Parkeerplaatsen (foto Zernike)

Gezondheidsrisico bij hittestress voor wijken met veel ouderen

3.5

Groen & de CO₂ opgave

Inleiding

De gemeente Groningen heeft de ambitie om in 2035 CO₂ neutraal te zijn. Dat betekent dat we streven naar nul fossiele CO₂-emissie binnen de gemeentegrenzen, en nul fossiele CO₂-emissie bij de productie van de energie die in Groningen wordt gebruikt. Groningen heeft er daarmee voor gekozen om beduidend sneller dan de rest van Nederland energieneutraal te willen zijn. Dat heeft als consequentie dat kansen voor regionale en nationale samenwerking minder makkelijk kunnen worden benut en dat we binnen onze gemeentegrenzen op grote schaal duurzame energie zullen gaan produceren. Om de transitie mogelijk te maken zal een groot deel van de forse opgave landen in het landelijk gebied. Dit vraagt dus om zorgvuldigheid als het gaat om behoud van de identiteit en kwaliteit. Naast de transitie van energieopwekking zijn er ook andere aspecten die spelen binnen de CO₂-opgave. Het inzetten van groen kan een belangrijke tool zijn in het behalen van onze ambitie om in 2035 CO₂ neutraal te zijn.

Huidige situatie

Klimaatakkoord

In het Klimaatakkoord is opgenomen dat gemeenten streven naar 1% meer bomen per jaar op Nederlands grondgebied. Het Rijk gaat met gemeenten in gesprek hoe dit concreet kan worden gemaakt en wat hier voor nodig is. Om het aantal bomen in stedelijk gebied te laten toenemen, nemen provincies in hun omgevingsvisies op dat aanplant van bomen verplicht onderdeel wordt bij realisatie van nieuwe wijken. Dat is zo afgesproken in het Klimaatakkoord.

Bos & Hout: bomenstrategie

Naast onze eigen vergroeningsopgave zijn we samen met de provincie Groningen en diverse organisaties het traject 'Bos & Hout' opgestart. Hierin onderzoeken we welke locaties geschikt zijn voor de aanplant van extra bomen voor de opslag van CO₂. We zullen hierin zorgvuldig te werk gaan. Dat betekent dat we rekening houden met de kenmerken en kwaliteiten van onze landschappen. Ook zetten we primair in op het (weer)

aankleden van landschappen via erfbeplantingen, hagen, houtwallen, singels en lanen, en pas in tweede instantie op het aanplanten van bos. We kiezen dus primair voor een bomenstrategie in plaats van een bossenstrategie. De bomenstrategie passen we ook toe in het stedelijk gebied. Wanneer er binnen onze gemeentegrenzen nieuwe bossen worden aangeplant, zullen die zodanig worden gesitueerd dat ze zo min mogelijk ten koste gaan van goede landbouwgronden. We streven naar multifunctionele bossen, die goed toegankelijk zijn voor recreanten, met een hoge biodiversiteit. Deze bossen mogen oud worden omdat ze dan een hogere biodiversiteit kennen en meer CO₂ vastleggen. Het traject 'Bos & Hout' is nog volop in ontwikkeling.

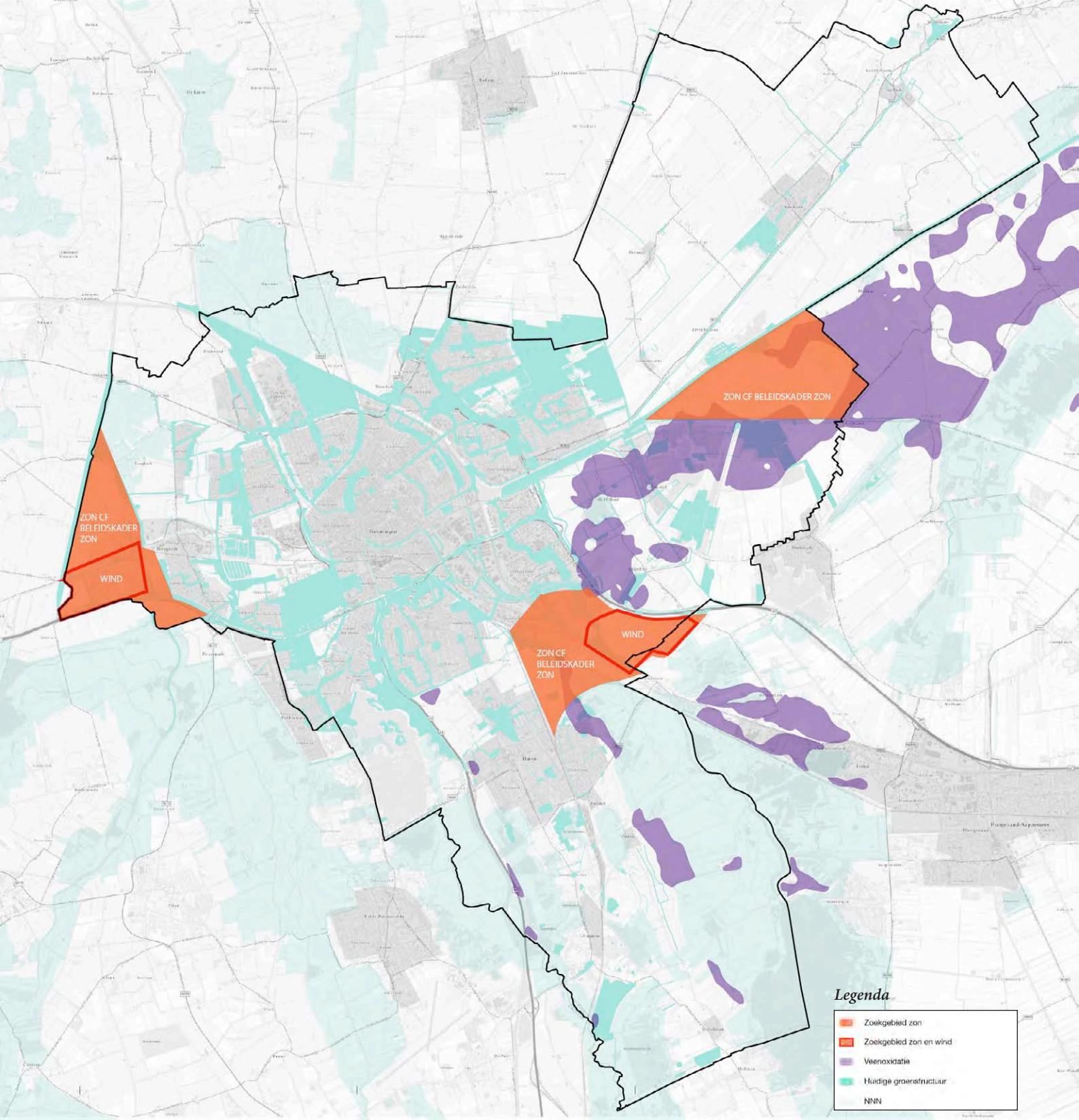
Zon- en windenergie

De opgave voor het opwekken van energie via windturbines binnen de gemeentegrenzen is beperkt.

Er zijn twee zoekgebieden voor windenergie:

Westpoort en Roodehaan. Hierbij worden ook landschappelijke inpassing en de gevolgen voor ecologie betrokken. Deze ontwikkeling biedt ook kansen voor het nemen van groenmaatregelen. Omdat we ervoor hebben gekozen om in 2035 energieneutraal te zijn, hebben we een aanzienlijke opgave voor het bouwen van zonne-energiecentrales binnen de gemeentegrenzen. We ontkomen er niet aan om naast het benutten van alle daken ook zonne-energie via veldopstellingen op te wekken. Alleen zo kunnen we onze doelstelling realiseren. Er liggen zoekgebieden bij Westpoort en omgeving, infrabundel Zuidoost, Meerstad en omgeving, rondom Ten Boer en omgeving Reitdiep. In het beleidskader Zonneparken is al een aantal uitgangspunten opgenomen die ook relevant zijn voor een goede landschappelijke inpassing:

- er is plek voor grote en kleine zonneparken, maar niet overal: we passen het principe van de zonneladder toe,
- zonneparken kunnen concurreren met ander ruimtegebruik en moeten hun plek in de ontwikkeling van het stedelijk en landelijk gebied verdienen,

CO₂ opgave

- dubbel ruimtegebruik en slimme combinaties zijn essentieel: ontwerp met meerwaarde en koppelkansen.

Opgaven

Het is van belang dat we de energieopgave blijven zien als een opgave om de uitstoot van CO₂ terug te brengen en deze niet versmallen tot het zo veel mogelijk produceren van duurzame elektriciteit via zonnepanelen en windmolens. Er is een brede aanpak CO₂-reductie nodig. Daarnaast is behouden en

versterken van bestaande kwaliteiten uitgangspunt van alle maatregelen die we uitvoeren. Via het groenplan zetten we in hoofdlijnen in op de volgende opgaven.

Groenblauwe energielandschappen

We verleggen de focus naar een integrale benadering. Hierbij koppelen we groenblauwe kwaliteiten aan energie. In de door de gemeente aangewezen gebieden voor grootschalige opwekking van zonne-energie onderzoeken we altijd eerst wat de landschappelijke en ecologische kwaliteiten ter plekke zijn. We hanteren

een integrale benadering waarbij we bij ontwikkeling van energielandschappen ook de groenblauwe kwaliteiten versterken.

Toename van groen in Stad en Ommeland

Groen kan een rol spelen bij isolatie en verkoeling, bijvoorbeeld met groene daken en gevels, en kan daarmee bijdragen aan het besparen van energie voor verwarming of koeling. Bomen matigen het stedelijke klimaat en kunnen leiden tot 10% besparing op het energieverbruik voor verwarmen en koelen. De aanplant van veel bomen, houtwallen, singels, lanen en (micro)bossen zorgt voor extra CO₂-opslag. Gemeente breed geven we via een studie de zoeklocaties voor het programma Bos & Hout aan en zetten het in om onze eigen opgaven te realiseren. Ook daarbij hanteren we altijd dat toevoegingen meerdere doelen moet dienen. We zoeken naar versterking van onder andere identiteit, ecologie en beleving. Als we willen voldoen aan de groeiambitie van 1% extra bomen uit het klimaatakkoord dan zullen er jaarlijks ruim 1100 bomen aangeplant moeten worden op gemeentelijke gronden.

Duurzaam bodem- en waterbeheer

De bodem kan een belangrijke rol spelen in het vasthouden van CO₂. In eerste instantie kunnen we door een ander bodem- en waterbeheer de oxidatie van veen tegengaan (de veengebieden in Nederland stoten jaarlijks net zo veel CO₂-eq. uit als 2 miljoen fossiele personenauto's). De drie noordelijke provincies hebben recent afgesproken om samen te werken om oxidatie tegen te gaan en zo CO₂-uitstoot te beperken. De bodem kan ook meer CO₂ opslaan en bijdragen aan de verbetering van de bodemkwaliteit. In een gezonde bodem wordt niet diep geploegd, geen mest geïnjecteerd, en is er een rijk bodemleven. Hoe gezonder de bodem, hoe meer koolstof er kan worden opgeslagen. Bovendien is een gezonde bodem van levensbelang voor de landbouw en kan die meer water vasthouden. Hij biedt daarmee ook potentie voor de

ontwikkeling van ecologische kwaliteiten.

Bewust eten

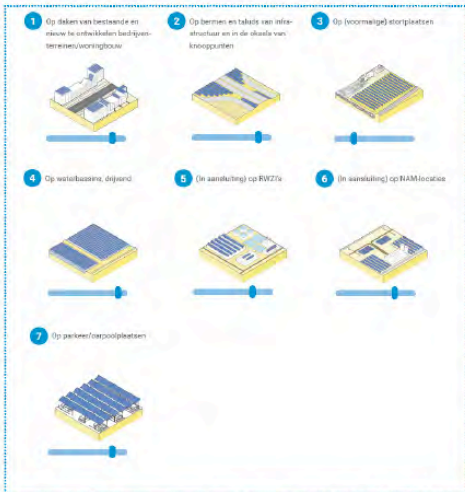
Voedsel veroorzaakt voornamelijk CO₂-uitstoot bij de teelt en bij het vervoer. Door geproduceerd voedsel lokaal af te zetten wordt de transportafstand verkleind. Dit betekent minder uitstoot van CO₂. Ook het veranderen van het dagelijkse voedselpatroon, door bijvoorbeeld minder vlees te eten en meer plantaardige producten, en het tegengaan van voedselverspilling kan een bijdrage leveren aan het verkleinen van de CO₂-uitstoot. In hoofdstuk 3.6 gaan we verder in op het onderwerp voedsel in relatie tot het groen.

Overige opgaven

Opgaven binnen andere beleidsterreinen die kunnen bijdragen aan de reductie van CO₂ zijn onder andere:

- maximaal inzetten op energiebesparing (voor elke joule die we besparen, hoeven we er drie niet op te wekken);
- gemengde woon- en werklocaties ontwikkelen binnen de grenzen van bestaand bebouwd gebied, goed bereikbaar te voet, per fiets, en met het ov;
- strenge eisen stellen aan de isolatie van nieuwe woningen; zorgen voor een perfect werkend openbaar vervoerssysteem en een fantastisch netwerk van aantrekkelijke fiets- en wandelpaden binnen en buiten de bebouwingskernen;
- reguleren van het onbenutte dakoppervlak voor grootschalige zonne-energie en investeren in de infrastructuur om de energie op het netwerk te kunnen brengen;
- samenwerken met andere partijen aan het ontwikkelen van een warmtenet (om te voorkomen dat iedereen warmtepompen gaat aanschaffen, die weer elektriciteit nodig hebben).

**OVERZICHT BOUWSTENEN ZONNEPARKEN
MEERVOUDIG RUIMTEGEBRUIK**

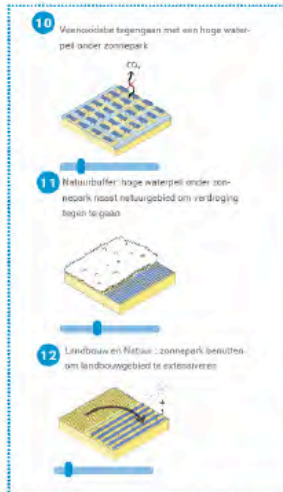

Voorbeeld van bouwstenen voor zonneparken (referentie H+N+S Landschapsarchitecten)

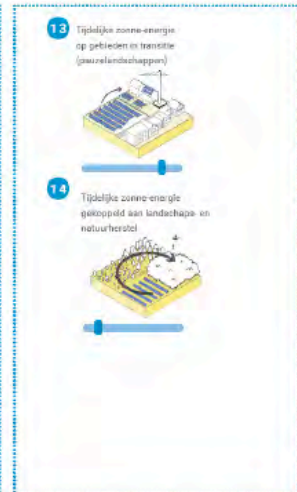
KOPPELING VAN ENERGIEVRAAG EN -AANBOD

**KOPPELING AAN ANDERE
RUIMTELIJKE OPGAVEN**

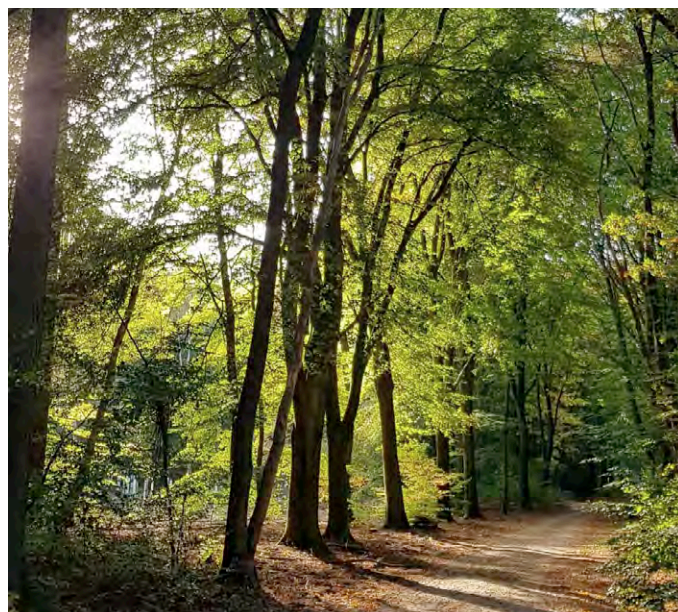
TIJDELIJKHEID

Zonnepark op platte daken, onder andere van bedrijventerreinen en winkelcentra (referentie distributiecentrum bij Eindhoven).

Als het niet anders kan: dan zonneparken met ecologische waarde (referentie Groen Ontwikkelfonds Brabant).

Meer lanen, bosjes en bossen aanleggen zorgt ervoor dat we meer CO₂ kunnen vastleggen

Door te bouwen met hout wordt er ook CO₂ vastgelegd (referentie Hamburg).

3.6

Groen & voedsel / landbouw

Inleiding

Voedsel en landbouw staan in de schijnwerpers. De intensivering van de landbouw, de impact van het huidige systeem op de biodiversiteit, voedselveiligheid en lokaal geproduceerd voedsel zijn dagelijks in het nieuws. De agrarische sector staat aan de vooravond van een transitie. Het Rijk zet in op een kringlooplandbouw in 2030. Deze transitie heeft grote gevolgen voor de agrarische ondernemers in onze gemeente. Hoe de transitie er uit gaat zien is nog onbekend. Elke transitie biedt kansen. Het is van belang om gezamenlijk de kansen te verkennen en te bepalen hoe we de transitie zo vormgeven dat agrarische ondernemingen een gezonde toekomst hebben.

Huidige situatie

In de nieuwe gemeente Groningen is landbouw goed vertegenwoordigd. In de gemeente zijn bijna 200 bedrijven gevestigd die ruim 9.000 hectare grond tot hun beschikking hebben voor de uitoefening van agrarische activiteiten. Een groot deel daarvan, 7.500 hectare, wordt gebruikt voor de veeteelt. Ruim 1.500 hectare wordt gebruikt als bouwland. Een aantal agrariërs boert biologisch. Ook zien we steeds meer boeren het voedsel dat ze produceren rechtstreeks afzetten aan de consument.

Vooraf het gebied rondom Ten Boer is een sterk agrarisch gebied. Het open landschap met kleigrond leent zich goed voor een grootschalige wijze van

boeren, maar heeft ook een lage biodiversiteit.

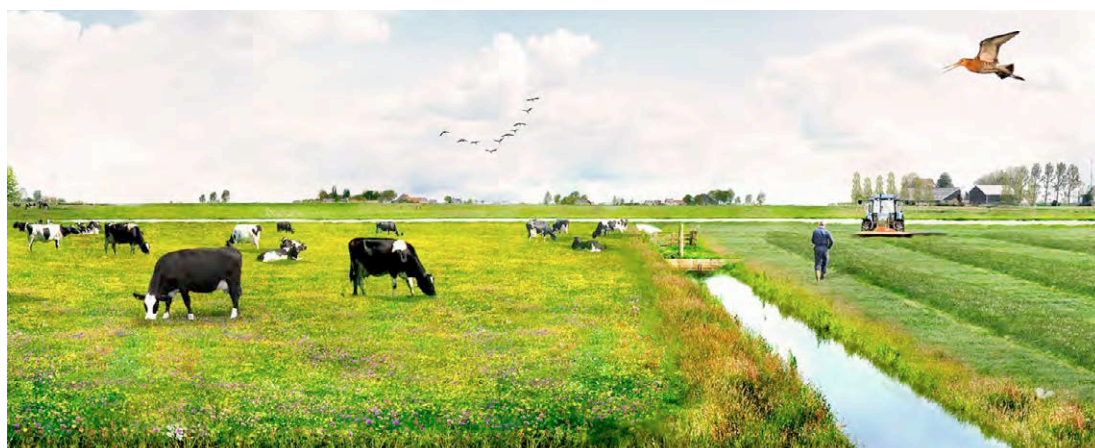
Ten zuiden van de stad, in het zandlandschap van de Hondsrug, is de landbouw kleinschaliger en is er meer aandacht voor natuurbeheer. Inmiddels wordt onderzocht of het Nationaal Park Drentsche Aa kan worden aangewezen als Proeftuin Natuur inclusieve landbouw. Aan de randen van de stad zijn collectieven van agrariërs die zich (mede) richten op natuurontwikkeling.

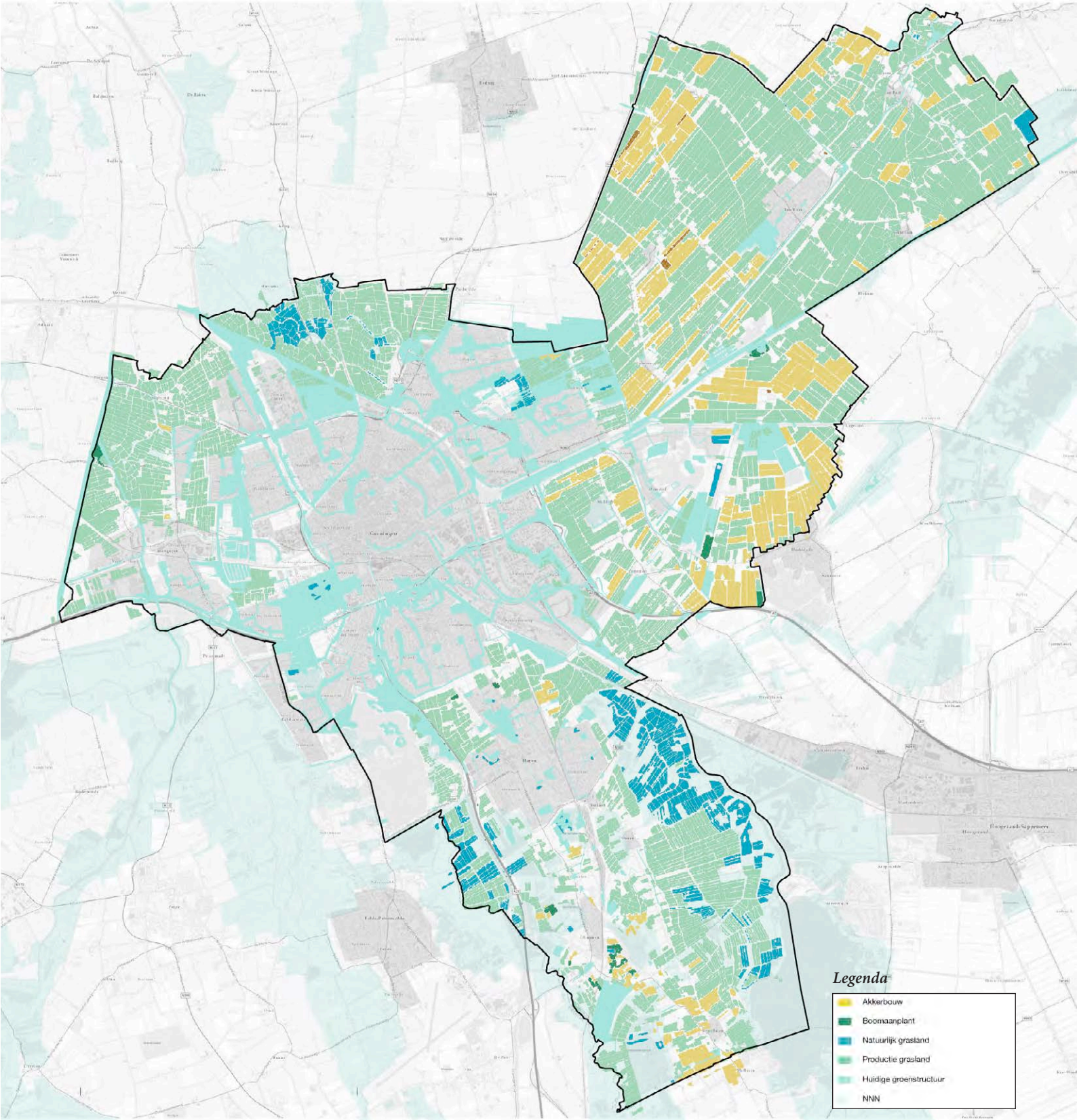
Als gemeente richten wij ons in het landelijke gebied vooral op onze gemeentelijke (wettelijke) taken binnen de ruimtelijke ordening en het dagelijkse beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarnaast voeren we onderhoud uit aan wegen, bermen, groen en watergangen en doen we aan gladheidsbestrijding. We hebben geen specifiek landbouwbeleid; er zijn al voldoende regels van andere overheden.

In 2018 heeft het Rijk aangegeven toe te willen naar kringlooplandbouw in 2030 via een realisatieplan. Bij kringlooplandbouw geldt het uitgangspunt dat de integratie van (functionele) agrobiodiversiteit op het bedrijf, gecombineerd met sterk verminderde emissies en zorg voor het landschap, leidt tot een algehele verbetering van biodiversiteit in agrarisch gebied en in natuurgebieden. Bij kringlooplandbouw wordt uitgegaan van een brede systeembenadering, waarbij de gezondheid van het gewas en het welzijn van het dier centraal staat.

Een vorm van kringlooplandbouw die hierin een stap verder gaat is 'natuur inclusieve' landbouw, die

*Verbeelding
natuurinclusieve
melkveehouderij (Bron:
Kening fan e greide, Living
lab Fryslan)*

Grondgebruik van het buitengebied (op basis van gegevens 2019)

Een bezorger van Dropper fietst door de binnenstad van Groningen. Die dienst bezorgt nu ook voor 40 lokale winkeliers die zijn aangesloten bij de website Warenhuis Groningen.

REPORTAGE LOKALE WEBWINKEL

Groningen heeft zijn eigen Amazon

Warenhuis groningen.nl moet lokale middenstand aan onlineklanten helpen. Dat is nodig, want de winkelstraten lopen leeg.

Lokale voedselproductie stimuleren door middel van producten uit de omgeving toegankelijker te maken voor de inwoners.

specifiek is gericht op het behoud en het gebruik van natuur en biodiversiteit in en om het bedrijf in een natuurlijk boerenlandschap. Natuur inclusieve landbouw produceert voedsel binnen de grenzen van natuur, milieu en leefomgeving, met een positief effect op de biodiversiteit.

Voedselbeleid

De afgelopen jaren hebben we via verschillende projecten, zoals Dutch cuisine, City deal food en het Interreg VB project Reframe (verkorten voedselketen) vooral gewerkt aan het meer lokaal betrekken van voedsel en het verminderen van voedselafval. Door het faciliteren van het ketennetwerk voedsel Stad en Ommeland zijn initiatieven om gewassen te (her) introduceren van de grond gekomen en is de aandacht op lokale productie en verwerking van voedsel gestimuleerd. Reframe ronden we eind 2020 af. In dit laatste jaar leggen we de focus op de distributie en het beschikbaar maken van lokaal voedsel. Daarbij brengen we producent en consument letterlijk met elkaar in contact: kilo's schuiven. We starten een pilot/onderzoek naar de mogelijkheden om het organisch keukenafval bij grootkeukens weer te gebruiken voor meststoffen, waarbij de voedselketen gesloten wordt. Met de ontwikkeling van een voedselagenda geven we de activiteiten vanuit Reframe een vervolg.

De opgaven

Boeren, burgers en buitenlui verbonden

Wij zien kansen voor het stimuleren van kortere ketens, waarbij de Groningse boeren, via een gezonde bedrijfsvoering, ook gezond voedsel produceren voor de inwoners van Stad & Ommeland. We zetten in op de beschikbaarheid van in de nabijheid geproduceerd voedsel. Het draagt bij aan het bewustzijn van hoe voedsel wordt gemaakt. Doordat boeren hun producten afzetten aan burgers en buitenlui, versterkt het de lokale gemeenschappen. We staan ook open voor nieuwe initiatieven om lokaal geproduceerd voedsel aan de man te kunnen brengen. Zo willen we bijvoorbeeld braakliggende gemeentelijke gronden tijdelijk beschikbaar te stellen om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken.

De activiteiten van de boeren vinden plaats in het landschap. Grote delen van de landbouwgronden zijn niet toegankelijk waardoor het landschap in sommige gebieden moeilijk te beleven is. Gedeeltelijke openstelling van landbouwgronden kunnen bijdragen aan het ontsluiten van het landschap door er hier en daar dorpsommetjes aan te leggen.

Duurzame landbouw kansrijk maken

Daarnaast is het ook van belang dat de Groningse agrariër een positieve bijdrage blijft leveren aan de kwaliteit van het landschap en het vergroten van de biodiversiteit. Door meer focus te leggen op innovatieve kringlooplandbouw en biologische en natuur inclusieve landbouw kunnen boeren hierin een rol pakken. We dwingen dit niet af door extra regels te stellen. We zetten vooral in op ondersteuning van ontwikkelingen in de agrarische sector die kansen bieden voor groen, natuur en landschap. Als gesprekspartner gaan we samen met alle betrokken partijen, van de individuele boer tot de provincie Groningen en van LTO tot agrarische natuurverenigingen, onderzoeken hoe we deze landelijke thema's op regionaal en lokaal niveau een plek kunnen geven waar uiteindelijk zowel de boer, de buur als de natuur baat bij hebben.

We omarmen de boeren binnen de gemeentegrenzen als van ons. We stimuleren samenwerking, het sluiten van kringlopen en werken mee bij het overstappen

naar kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw (foto Herenboeren)

4 GROENPLAN

Toelichting Groenplan

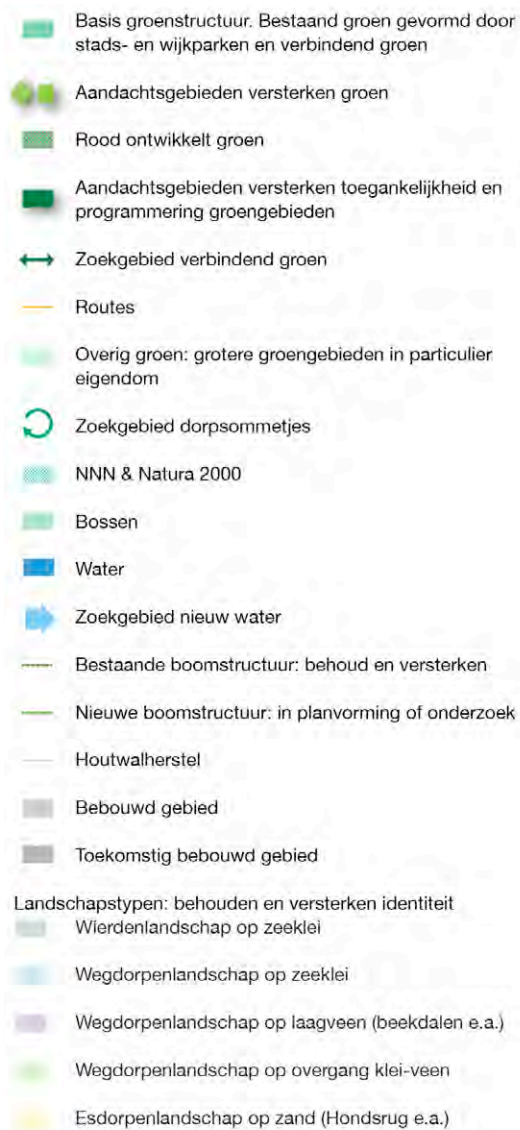
In dit hoofdstuk lichten we het Groenplan Groningen 2030 toe. Dit is een ruimtelijke visie voor de hele gemeente die gebaseerd is op de ruimtelijke kenmerken en rekening houdt met dynamiek en ontwikkelingen binnen de gemeente zoals die in hoofdstuk 3 zijn beschreven en invulling geeft aan de groene ambities uit hoofdstuk 2.

Op de pagina hiernaast ziet u het Groenplan. Dit is bewust geen blauwdruk, maar geeft richting aan ontwikkelingen in het groen, en biedt kaders voor niet-groenprojecten. Het Groenplan wordt opgedeeld in vier instrumenten die de visie verder toelichten aan de hand van concrete referenties en voorbeelduitwerkingen.

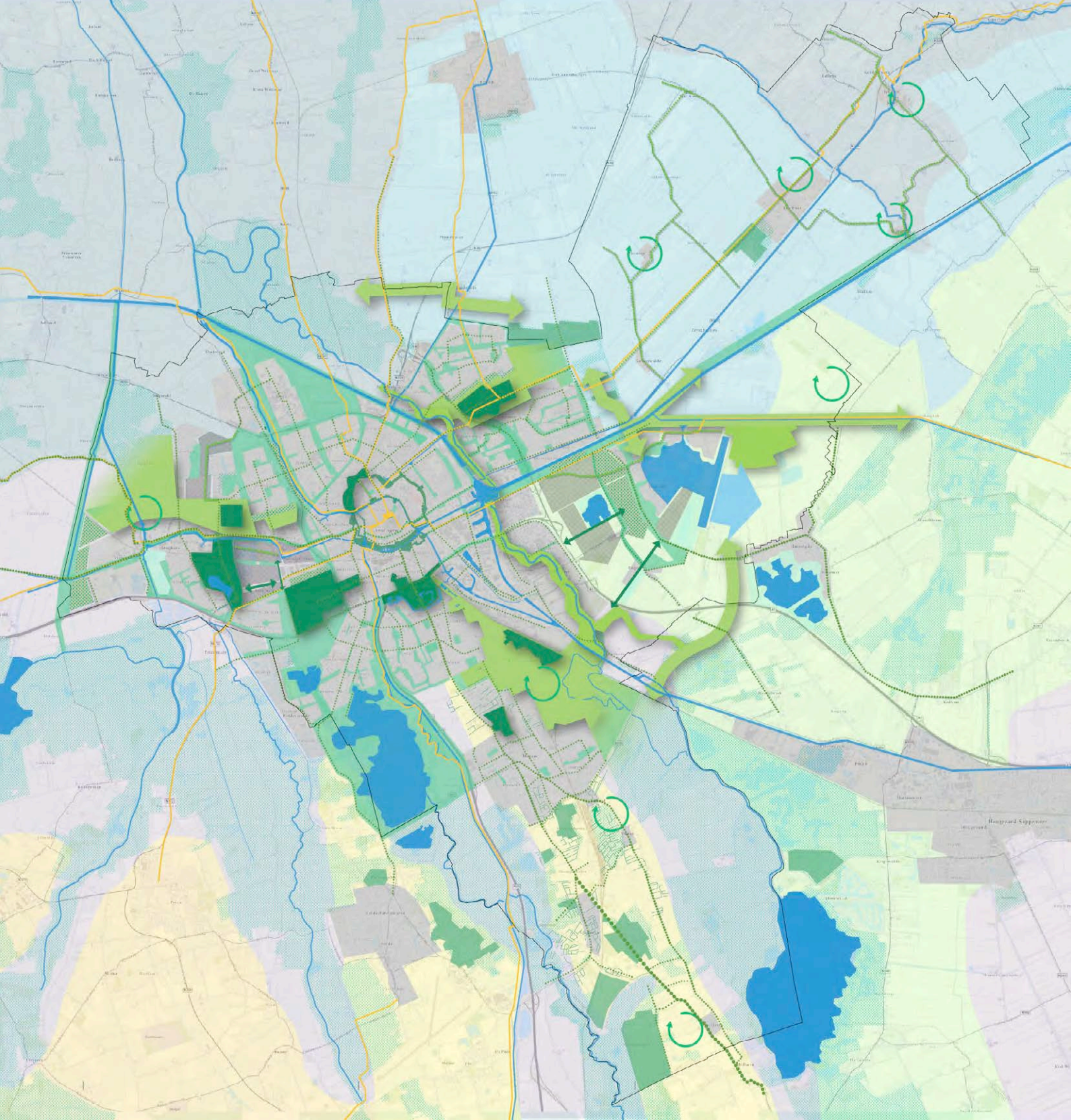
Deze vier instrumenten zijn:

1. Robuust groen netwerk
2. Aantrekkelijke en diverse groengebieden
3. Gezonde woon-, werk- en winkelgebieden
4. Toekomstbestendig en toegankelijk landelijk gebied

Voor elk instrument zijn algemene principes opgesteld die de deelkaarten nader toelichten en die richtinggevend zijn voor projecten, de leidraad openbare ruimte, en deeluitwerkingen. Denk bijvoorbeeld aan “elk park zijn eigen programma” en “meer biodiversiteit in bebouwd gebied”. We borduren daarmee voort op de uitgangspunten uit de omgevingsvisie The Next City, het coalitieakkoord, Healthy Ageing en Klimaatbestendig Groningen. Per instrument zijn verder aandachtsgebieden aangewezen waar wij als eerste aan de slag willen of die prioriteit verdienen bij het nader uitwerken van een ruimtelijke visie. Denk hierbij aan de groene lob Westflank bij robuuste groene netwerken, of de wijk Selwerd bij gezonde woongebieden. Alle aandachtsgebieden worden verder uitgewerkt en toegelicht in het groenuitvoeringsplan.

Legenda Groenplan 2030.
Voor uitgebreide legenda's per instrument, zie de volgende pagina's

Groenplan 2030

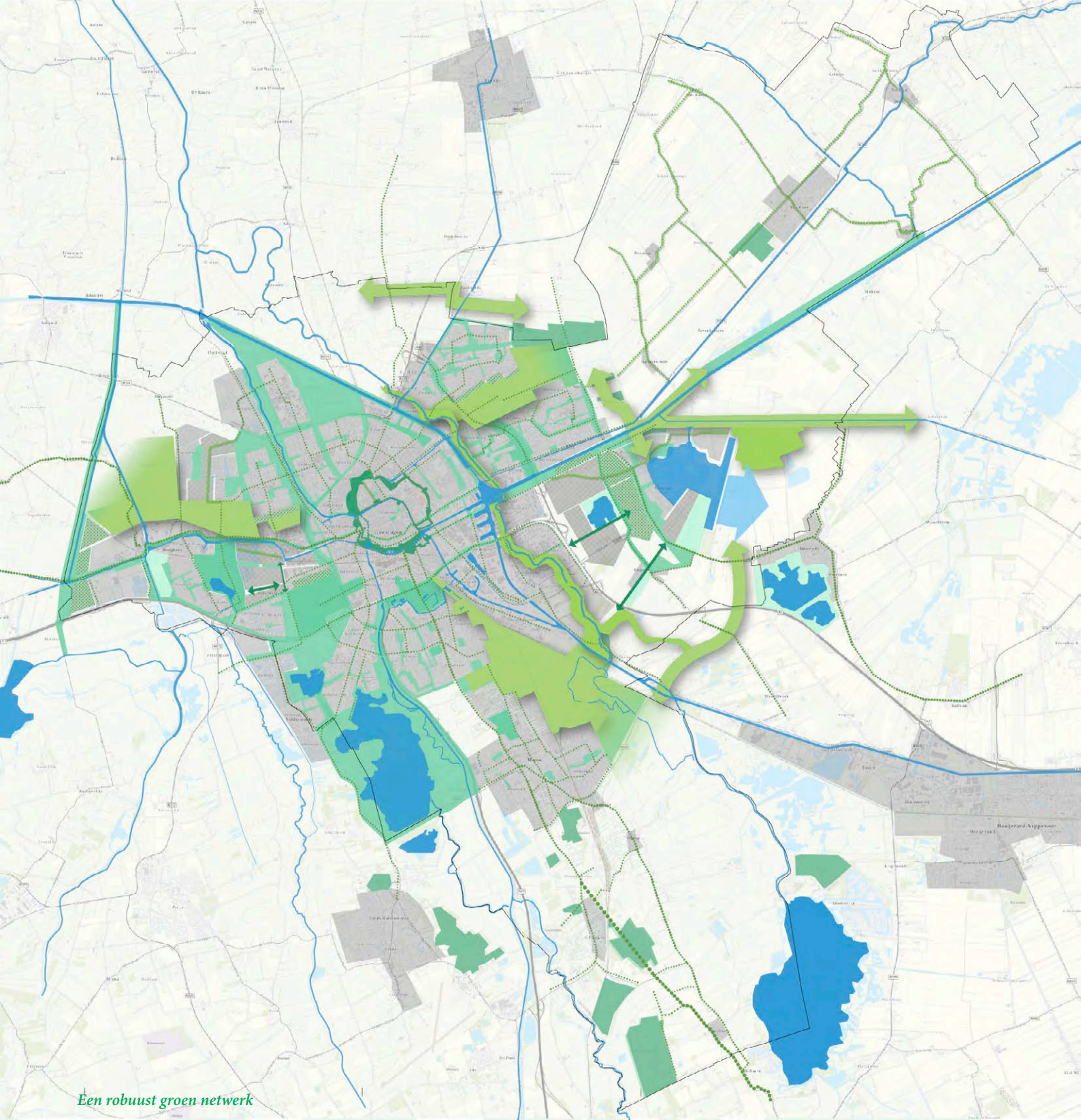
4.1 Robuust groen netwerk

De Hunze - een prachtige groenblauwe ader

We willen alle groengebieden binnen de gemeente zoveel mogelijk met elkaar verbinden. Elke inwoner kan straks via een groene straat of een brede laan naar groot groengebied lopen of fietsen, en van daaruit via een brede groenblauwe slagader naar het landelijk gebied. Deze robuuste verbindingen worden door de verdichtingsopgave, vooral in Groningen stad, steeds belangrijker. De verbindingen realiseren we door nieuw groen toe te voegen en door de benodigde

infrastructuur aan te leggen tussen groengebieden. In aanvulling hierop zetten we de functie van lokaal groen om van kijkgroen naar gebruiks- en verblijfsgroen. Een robuust netwerk zonder onderbrekingen is het ideaalbeeld: een netwerk voor de mens, voor koelte, en voor flora en fauna door de hele gemeente.

Een robuust groen netwerk

Legenda

- Basis groenstructuur. Bestaand groen gevormd door stads- en wijkparken en verbindend groen
- Aandachtsgebieden versterken groen - groen leidend
- Rood ontwikkelt groen
- Zoekgebied verbindend groen
- Bestaande boomstructuur: behoud en versterken
- Nieuwe boomstructuur: in planvorming of onderzoek
- Bossen
- Bebouwd gebied
- Toekomstig bebouwd gebied
- Overig groen: grotere groengebieden in particulier eigendom

Maatregelen

- We verbinden groen met elkaar
- Het groene netwerk wordt multifunctioneel zodat mens, dier en plant zich vrij kunnen bewegen door stad en land
- We ontwikkelen groene aantrekkelijke fiets- en wandelverbindingen langs cultuurhistorisch waardevolle lijnen om dorp, stad en landelijk gebied met elkaar te verbinden
- We maken multifunctioneel groen
- We ontwikkelen de hoofdbomenstructuur door nieuwe bomenlanen aan te planten of door bestaande structuren te versterken
- We stellen een Gemeentelijke Ecologische Structuur (GES) op

Algemene principes voor een groen robuust netwerk

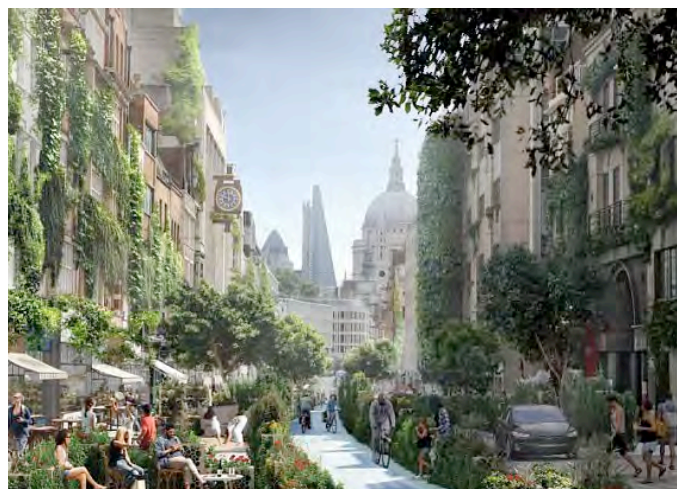
- *We verbinden groen met elkaar*
We koppelen losliggende snippers groen aan elkaar en realiseren samenhangend groen zodat er routes en rondjes ontstaan voor mens en dier.
 - *Het groene netwerk wordt multifunctioneel zodat mens, dier en plant zich vrij kunnen bewegen door stad en land*
Cruciaal is dat we zorgen voor voldoende maat bij vooral de groenblauwe 'slagaders', zodat diersoorten niet worden verstoord door recreanten. De oostoever van het Reitdiep bij Paddepoel is een geslaagd voorbeeld.
 - *We ontwikkelen groene aantrekkelijke fiets- en wandelverbindingen langs cultuurhistorisch waardevolle lijnen om dorp, stad en landelijk gebied met elkaar te verbinden*
Langs die verbindingen planten we veel bomen aan met een grote soortendiversiteit, passend bij het landschap, vooral soorten met een hoge ecologische waarde toe te passen. We kiezen voor kruidenrijke vegetaties in plaats van gemaaide gazons voor meer ecologische diversiteit, kleurrijkere routes en betere bestandheid tegen droogte. De routes naar het landelijk gebied worden zo niet alleen aantrekkelijker, maar brengen zo ook een koeltenetwerk dat frisse lucht de stad in brengt.
 - *We maken multifunctioneel groen*
We zetten kijkgroen om naar gebruiksgroen. Dit doen we door op cruciale plekken programma toe te voegen, het aanleggen van nieuwe paden en toepassen van goed beheer. Niet elke berm of plantsoen kan een parkje worden, maar we
- gebruiken de groenruimte zo veel mogelijk meervoudig.
- *We ontwikkelen de hoofdbomenstructuur door nieuwe bomenlanen aan te planten of door bestaande structuren te versterken*
De hoofdroutes voor auto's veranderen we in groene lanen met veel bomen aan weerszijden van de weg. Ook zoeken we ruimte voor bomen in de middenberm. Bij terugplanten kiezen we voor dezelfde soort boom als in de rest van de laan, tenzij er een gegronde reden is om hiervan af te wijken. De zomereik is bijvoorbeeld zo sterk verbonden met het esdorpenlandschap rondom Haren, dat we eerder andere maatregelen toepassen tegen de eikenprocessierups (zoals het beter inrichten voor natuurlijke vijanden van de rups), dan eiken te vervangen door andere boomsoorten. Bij nieuwe laanstructuren is een mix van soorten wel een optie om risico's op ziektes en plagen te verlagen, die mede door klimaatverandering vaker kunnen plaatsvinden.
 - *We stellen een Gemeentelijke Ecologische Structuur (GES) op*
Een plankaart geeft aan uit welke gebieden de GES is opgebouwd en welke knelpunten opgelost moeten worden om de verschillende gebieden met elkaar te verbinden. Daarnaast ook worden aangegeven hoe de GES planologisch beschermd kan worden. Planologische bescherming gebeurt op basis van differentiatie met daaraan gekoppeld specifieke regels om de kwaliteit van het netwerk als geheel te versterken. Planologische bescherming geschiedt via het Omgevingsplan.

*Duurzame straatprofielen die water opvangen, ruimte bieden aan biodiversiteit, een mooie leefomgeving creëren en bewegen stimuleren
Referentie "Ideale straatprofiel" Bieke van Hees en LAMA Landscape architects*

*Water als groenblauwe aders door de stad
Referentie Heemraadspark, Rotterdam*

*Groene boulevard waar klimaatadaptatie en ecologie samen komen.
Referentie sfeerimpressie Fleet Street, London (national park city)*

*Autovrije straten waarin klimaatadaptatie en ecologie samenkomen
Referentie wadi Leiden*

*Ruim opgezette toegangsweg met veel groei ruimte voor bomen.
Referentie Pollendam, Harlingen*

Aandachtsgebieden

Bij het vervolmaken van het robuuste groene netwerk benoemen we een aantal aandachtsgebieden. Ten eerste gaat het om gebieden die aangehaakt gaan worden aan het netwerk waarbij groen het leidende principe is.

We streven hier naar een landschappelijke groenzone, met ecologische waarde en recreatieve potentie.

Het gaat hier om structurerende groeneenheden als belangrijke schakel tussen stad en ommeland. De aandachtsgebieden zijn:

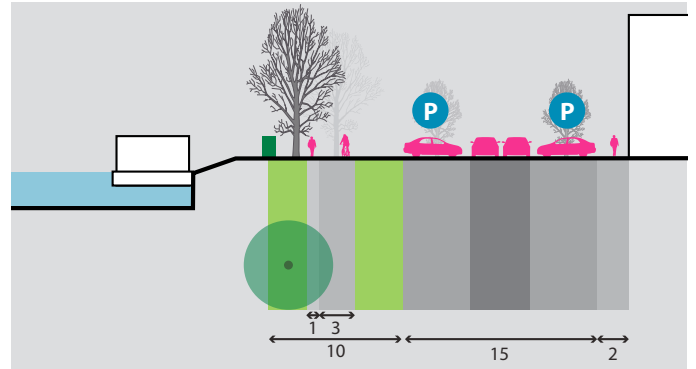
1. De groene lob Westflank;
2. De groene lob Haren en Helperzoom;
3. Het terugbrengen of beter zichtbaar maken van de Hunzezone;
4. Een verbinding tussen Meerstad en het Zuidlaardermeer;
5. Doortrekken Kardings Ontzet naar Koningslaagte.

Ten tweede zijn er aandachtsgebieden waarbij de realisatie van een robuust groennetwerk meelift bij ruimtelijke ontwikkelingen: Rood ontwikkelt groen. De aandachtsgebieden zijn:

1. Groene linten Meerstad;
2. Noordrand stadspark in relatie tot ontwikkeling het Suikerfabriekterrein;
3. Zuidrand Vinkhuizen;
4. Zuidrand Beijum grenzend aan Kardingse;
5. De Held III;
6. Westrand van Westpoort.

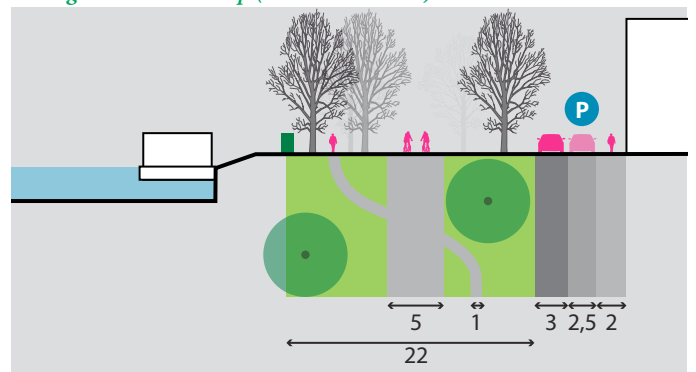
Reitdiep (Wilhelminakade): de auto staat centraal

Huidige situatie Reitdiep (Wilhelminakade)

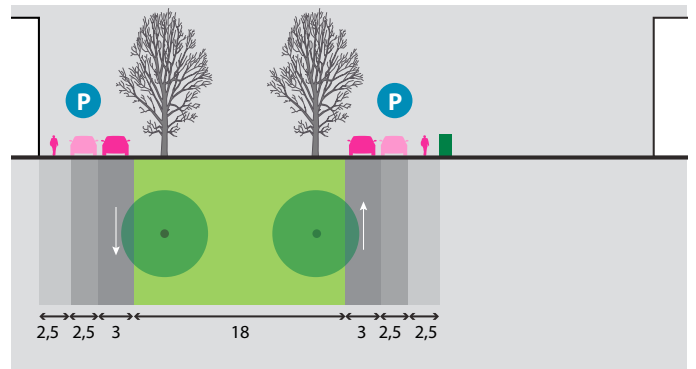
Reitdiep richting ommeland, brede groenblauwe ader

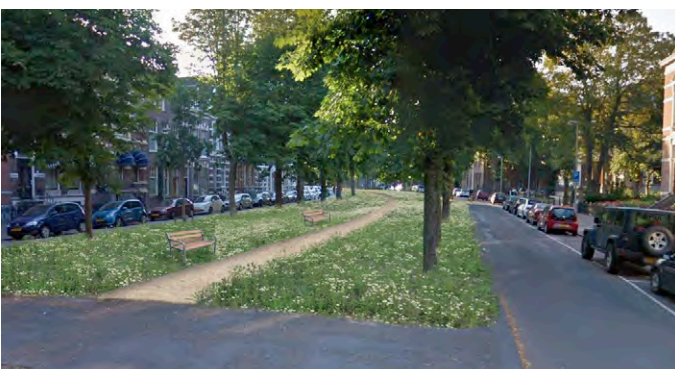
Reitdiep (Wilhelminakade): ruimte geven aan groen en recreatie

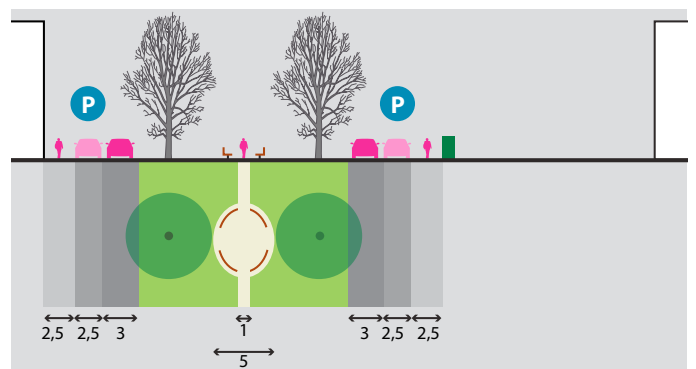
Ubbo Emmiusring, wandelen in het groen wordt ontmoedigd

Bestaande situatie Ubbo Emmiusring: kijkgroen

Impressie Ubbo Emmiusring, gebruiksgroen in plaats van kijkgroen

Visie situatie Ubbo Emmiusring: gebruiksgroen

4.2

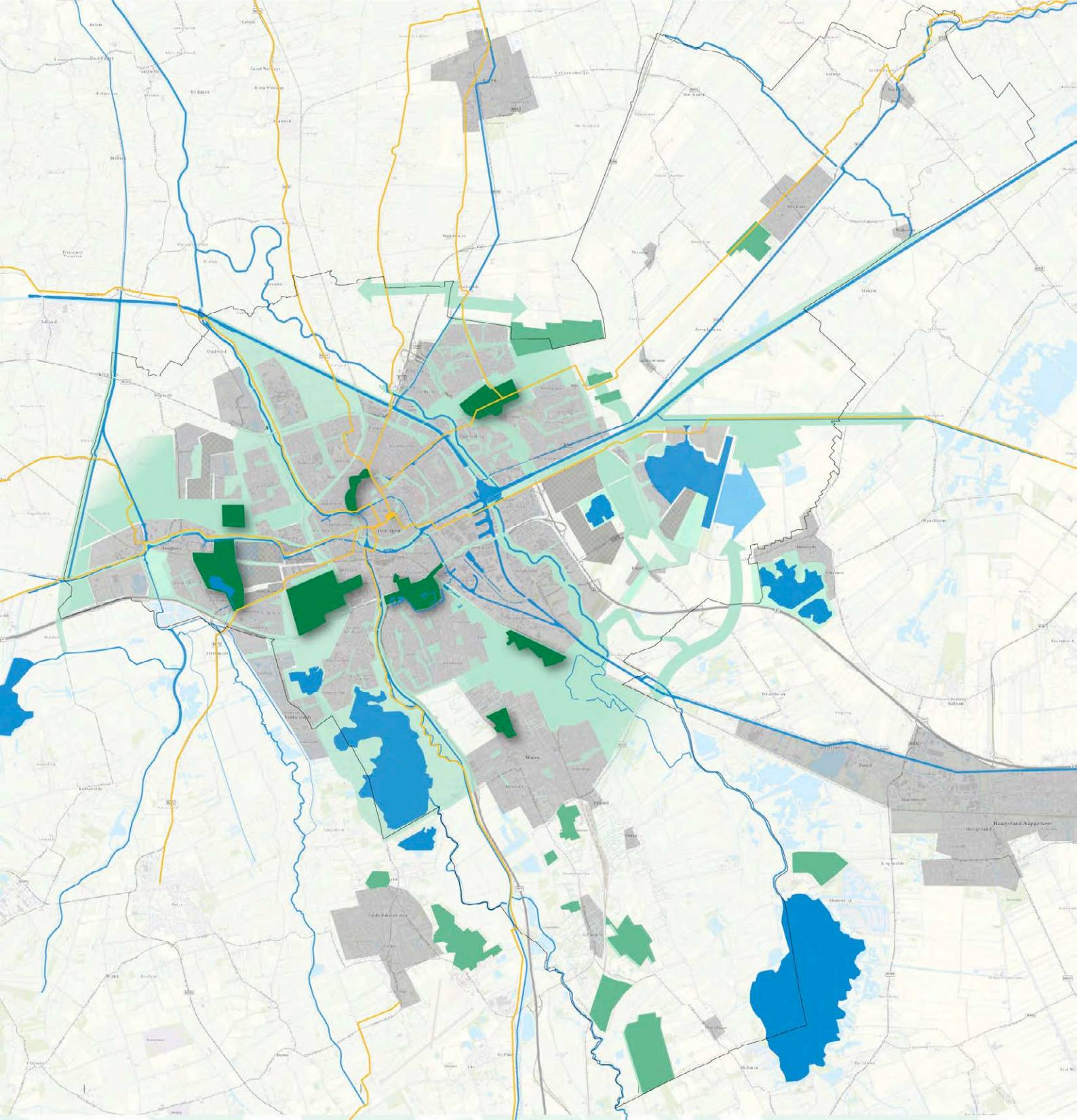
Aantrekkelijke en diverse groengebieden

Ecologisch en recreatief waardevolle parken creëren. Referentie Vlinderhof in Maximapark, Utrecht, dat wordt onderhouden door vrijwilligers.

Binnen het robuuste groennetwerk zijn de parken en de grotere groengebieden de belangrijkste schakels. Het zijn bestemmingen voor inwoners voor het maken van een korte wandeling, om gezellig te barbecueën, een rondje te joggen of juist op een stille plek tot rust te komen. Naarmate de stad groeit en drukker wordt neemt ook de druk op de parken toe. Voldoende aantrekkelijke en diverse parken dragen bij aan het verspreiden van de druk. In het Noorderplantsoen is het tijdens de mooie zomerdagen bijvoorbeeld nu al erg druk, terwijl tegelijkertijd het Stadspark heel weinig

mensen trekt. Ook in 'Groene Pepers' hebben we het belang van een betere inrichting en beheer van het Stadspark al aangekaart, en nu het Suikerunieterrein wordt ingericht en het Stadspark zal worden omringd door de stad, wordt dit alleen maar belangrijker. Grotere parken en groengebieden hebben een andere functie dan wijk- en buurtgroen. Waar in het Stadspark ruimte is voor festivals, in Kardingse veel ruimte is voor sport en beweging en het Paterswoldsemeer vooral wordt gebruikt voor water- en oeverrecreatie, zijn de wijkparken juist belangrijk voor het dagelijkse contact

Aantrekkelijke en diverse groengebieden

Legenda

- Basis groenstructuur. Bestaand groen gevormd door stads- en wijkparken en verbindend groen
- Aandachtsgebieden versterken toegankelijkheid en programmering groengebieden
- Routes
- Bossen
- Bebouwd gebied
- Toekomstig bebouwd gebied
- Overig groen: grotere groengebieden in particulier eigendom

Maatregelen

- Groengebieden onderscheidend door identiteit
- Kwaliteit door passend en goed beheer
- Elk park heeft zijn eigen programma
- Groengebieden zijn goed bereikbaar
- Faciliteiten binnen groengebieden bevordert beweging
- Combinatiefunctie in het groen
- De juiste plant op de juiste plek

met groen. Ze verdienen daarom onze bijzondere aandacht. In het landelijk gebied zijn er kansen voor nieuwe dorpsbossen om zo meer gebruiksgroen op korte afstand van de dorpen toe te voegen. Zo kan recreatie en ecologische waarde worden toegevoegd in een landschap waar de openheid hoog wordt gewaardeerd, en tegelijkertijd CO₂ worden opgeslagen.

Algemene principes voor aantrekkelijke en diverse groengebieden

- *Groengebieden onderscheidend door identiteit*
We versterken de uitgesproken eigen karakters van de parken en gebruiken dit ook om de gebruiksdruk binnen de gemeente te verdelen.
- *Kwaliteit door passend en goed beheer*
Het beheer bepaalt uiteindelijk de kwaliteit van het park. Het beheer staat onder druk. We doen onderzoek hoe we het groen slimmer kunnen beheren. Juist bijzondere plekken als het Stadspark en het Noorderplantsoen die nu al, of in potentie, veel mensen trekken, gaan we op een hoger niveau beheren waardoor deze plekken zich kunnen onderscheiden.
- *Elk park heeft zijn eigen programma*
Binnen het park zorgen we voor goede programmering en gebruiken we faciliteiten als trekker. Er liggen kansen voor samenwerking met bijvoorbeeld horecaondernemers om mensen een bestemming te geven in het park. Het paviljoen in het Noorderplantsoen is hiervan al een goed voorbeeld. Het Anafora parkrestaurant in het Maximapark in Utrecht is een ander goed voorbeeld van het combineren van een bosspeeltuin met een horecapaviljoen.
- *Groengebieden zijn goed bereikbaar*
De bereikbaarheid van parken vergroten we door ze beter te verbinden met het stedelijk weefsel. De parken worden aan wijken verknoopt via duidelijke groene straten waarover het prettig wandelen en fietsen is (zie voorbeelden). Parken krijgen daarnaast ook een duidelijke entree.

- *Faciliteiten binnen groengebieden bevordert beweging*
Binnen een park zijn goede begaanbare paden essentieel voor sporten en bewegen. De brede asfaltpaden in het Noorderplantsoen tussen de grote bomen door nodigen perfect uit voor een rondje joggen, terwijl de soms slecht begaanbare halfverharde paden in het Stadspark dit veel minder doen.
- *Combinatiefunctie in het groen*
We verbinden diverse opgaven met de parken. Het bergen van water uit omliggende wijken kan een kans zijn, bijvoorbeeld in combinatie met een waterspeeltuin.
- *De juiste plant op de juiste plek*
Beplanting met een hoge ecologische waarde die ook goed bestand is tegen pieken van water of juist droogte heeft onze voorkeur. In parken met een hoge cultuurhistorische waarde zoals het Stadspark of het Noorderplantsoen kiezen we soms voor exoten om bij te dragen aan de sierwaarde en cultuurhistorische rijkdom van het park.

Aandachtsgebieden

Aantrekkelijke en diverse parken

We zien dat de gebruiksdruk tussen de verschillende parken groot is. We gaan de gebruiksdruk meer spreiden zodat het in alle parken aantrekkelijk verblijven is. Om de aantrekkelijkheid te vergroten is het noodzakelijk programma toe te voegen aan parken en ze daarmee onderscheidend maken van elkaar. We richten ons op de volgende parken:

1. Stadspark
2. Noorderplantsoen
3. Park Ruskenveense plas, als toekomstig uitloopgebied voor het Suikerfabriekterrein
4. Zuiderplantsoen
5. Westpark
6. Biotoop en Hortus Haren – verkenning in samenwerking met Rijksuniversiteit

Het Stadspark als voorbeeld: met 94ha kansen om een toppark te maken! Nu een te laag beheerniveau dat niet past bij een 'stadspark'

Ook in het Stadspark: grote open ruimten met weinig programma

Voorbeeld van een park met recreatieve trekker: Anafora restaurant met bosspeeltuin in Maximapark, Utrecht

*Parken zijn plekken voor sporten en spelen
Referentie 'Sporten, spelen, bewegen en ontmoeten in Groningen'*

Het Stadspark bij de Peizerweg: onduidelijke entree richting de Suikerunie

Parken hebben een duidelijke en aantrekkelijke entree. Referentie Park Valkenberg, Breda

De Concourslaan in het Stadspark: nu de hoofdlaan dwars door het park die in directe verbinding staat met de toekomstige toegang van het hoofdstation

Het verlengde van de Concourslaan: de Parkweg in de Grunobuurt. Veel verharding en ruimte voor auto's, een kans voor een groene loper van hoofdstation tot park

4.3

Gezonde woon-, werk- en winkelgebieden

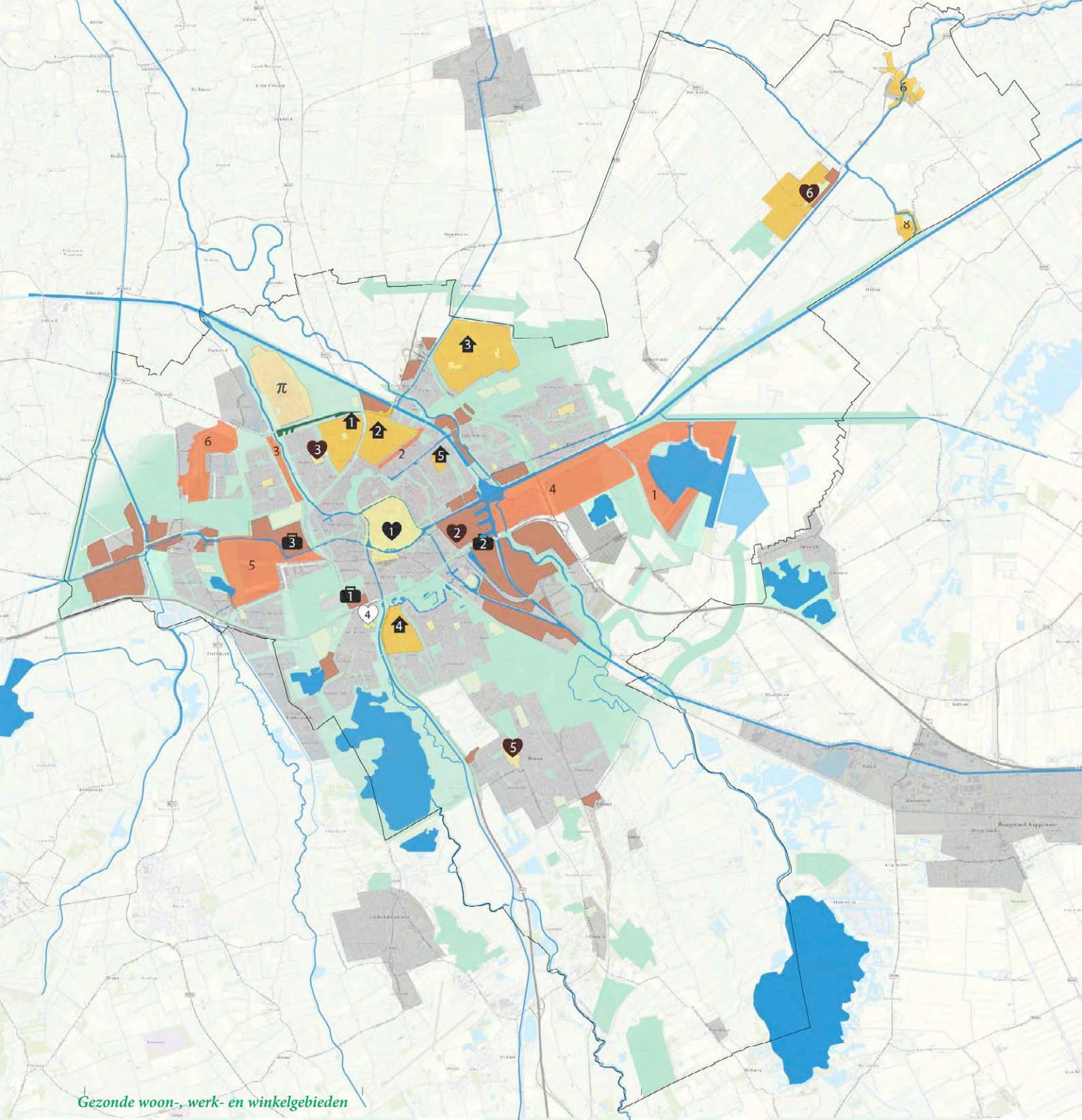

Minder verharding, meer groen. Referentie Werkspoorpad, Utrecht. Samen met ondernemers is een plan gemaakt voor het efficiënter inrichten van de wegen en parkeerplaatsen waardoor er openbare ruimte vrij kwam. Uiteindelijk is een groen rondje ontstaan voor mensen die hier werken of in de buurt wonen.

Met het oog op toekomstige opgaven is juist in de woon-, werk-, en winkelgebieden de meeste winst te behalen met groen: het zijn de warmste plekken binnen de gemeente en het zijn ook de plekken waar als eerste wateroverlast plaatsvindt bij een stevige piekbui. Om de stad en onze dorpen hier beter op in te richten gaan we zoveel mogelijk ontharden: tegels eruit en groen ervoor terug. Gras warmt namelijk minder snel op dan tegels, bomen geven schaduw, en in onverhard terrein kan water gemakkelijk infiltreren.

Verkoeling is slechts een van de bijdragen van groen aan gezondheid van onze inwoners, een groenere omgeving nodigt ook meer uit tot bewegen en ontmoeten.

Het realiseren van een gezonde en groene omgeving kan de gemeente niet alleen: juist op het belangrijke 'haarvaten'-niveau is veel grond in eigendom van inwoners, bedrijven, woningcorporaties of andere organisaties.

Gezonde woon-, werk- en winkelgebieden

Legenda

- Wijk- en dorpsvernieuingsgebieden
- Grote ontwikkelgebieden
- Werklocaties
- Winkelgebieden
- Sportvelden
- Bebouwd gebied
- Basis groenstructuur. Bestaand groen gevormd door stads- en wijkparken en verbindend groen
- π Campus
- 6
- 3
- 2
- 5
- 4
- 1
- 2
- 2
- 5
- 4
- 5
- 1
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
- 5
- 4
-

Selwerd, Maluslaan - nu. Klimaatmanifestatie Groningen. Een ontwerp voor Selwerd door Strootman Landschapsarchitecten (2020)

Selwerd, Maluslaan - visie. Klimaatmanifestatie Groningen. Een ontwerp voor Selwerd door Strootman Landschapsarchitecten (2020)

Selwerd, Esdoornlaan - nu. Klimaatmanifestatie Groningen Een ontwerp voor Selwerd door Strootman Landschapsarchitecten (2020)

Selwerd, Esdoornlaan - visie. Klimaatmanifestatie Groningen Een ontwerp voor Selwerd door Strootman Landschapsarchitecten (2020)

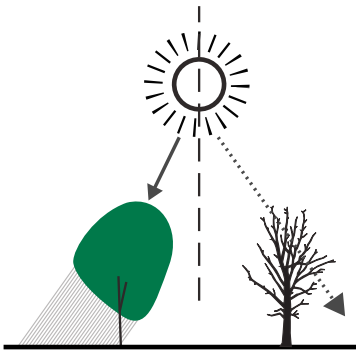
Bovenstaande beelden komen uit de klimaatmanifestatie Groningen: ontwerpen aan het stadsklimaat, waar naast voorstellen voor Selwerd, ook is gestudeerd op het Damsterplein door OTO en de Bedumerweg door De Urbanisten.

Oefenrichtinglijnen voor klimaatbestendig groen

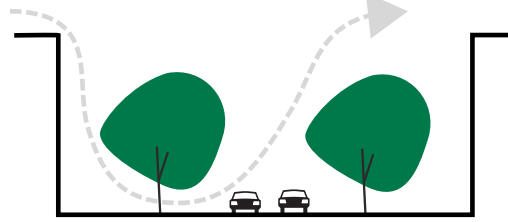
Bij het maken van ontwerpen voor de openbare ruimte hanteren we de ontwerprichtlijnen stedelijk groen. Met deze richtlijnen maken we een hittebestendige inrichting. In de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen 2020-2024 benoemen we al principes op hoofdlijnen die ook voor het groen van toepassing zijn. In alle keuzes die we maken houden we bijvoorbeeld rekening met de hoogte-breedte verhouding van de straat, zorgen we voor schaduw in de periodes met meeste zonnestraling en passen we bij voorkeur

loofbomen toe die in de zomer voor schaduw zorgen en in de winter zon doorlaten. In straten met veel verkeer vermijden we het tunneleffect: onder boomkronen is voldoende ruimte voor windcirculatie. Toe te passen soorten zijn ook hitte-, droogte-, koude- en zoutbestendig.

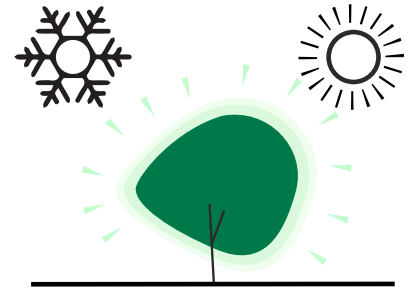
Op de volgende pagina zijn een aantal principes verbeeldt die gebaseerd zijn op de uitvoeringsagenda van de gemeente (2020) en het onderzoek van Wiebke Klem aan de Wageningen Universiteit op het gebied van hittestress in de stad (2017).

Kiezen voor bomen die schaduw geven in de zomer en licht doorlaten in de winter

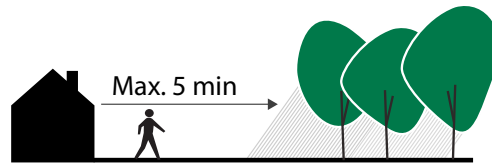
Voorkomen tunneleffect door soortkeuze en plaatsing

Kiezen voor bomen die bestand zijn tegen hitte, droogte, kou en zout

Toevoegen openbaar groen en inrichten om (piek)buien op te vangen

Zorgen voor koele verblijfplekken op max. 5 min loopafstand

Stimuleren klimaatadaptief bouwen om piekafvoer te vertragen en verminderen opwarming stedelijk gebied

Straten inrichten met een 'zon'- en 'schaduwkant'

Variatie in vegetatie voor diverse temperatuurbeleving

Voorbeelden van oefenrichtinglijnen voor klimaatbestendig groen

Principes voor meer groen in de straat

- *Meer bomen door slimme ordening ondergrond*
Het gebruik in de ondergrond bepaalt in het bebouwd gebied wat er bovengronds mogelijk is. We zullen slim omgaan met kabels en leidingen om ruimte te maken voor groen, bijvoorbeeld door kabels en leidingen plaatselijk te bundelen in kabelgoten. We maken daarover afspraken met kabelmaatschappijen bij nieuwe ontwikkelingen en grijpen kansen voor bundeling van kabels en leidingen als straten open moeten.
- *Meer biodiversiteit in bebouwd gebied*
Hier kiezen we steeds vaker voor extensief beheerde kruidenvegetaties in plaats van strak gemaaide gazons. Kruidenrijke vegetatie bieden veel meer diversiteit, plekken voor dieren om te schuilen, veel meer bloemen voor insecten, en zijn bovendien beter bestand tegen droogte. Gazons moet bovendien veelvuldig worden gemaaid. Voor een goede kruidenrijke vegetatie is het juist de opgave om zo min mogelijk te beheren. Kiezen voor kruidenrijke mengsels is ook het leren houden van 'bruin': in de winter is het geen strak groen beeld, maar daar staat het spectaculaire lente- en zomerbeeld tegenover.
- *Een groene basisstraat / leefstraat*
Openbare ruimte is openbaar, parkeren in de openbare ruimte is niet langer vanzelfsprekend. Door parkeren uit de straat te halen en meer te clusteren, wordt het aantrekkelijker om korte afstanden met de fiets of lopend af te leggen, en ontstaan er bovendien kansen voor meer groen in de straat. In de Leidraad openbare ruimte benoemen we richtlijnen hoe dit te realiseren is.
- *Vergroenen locaties kwetsbare doelgroepen*
De omgeving van kwetsbare doelgroepen heeft een groene inrichting om hittestress tegen te gaan. Kinderopvanglocaties, basisscholen, wijken met relatief veel ouderen en de omgeving van ziekenhuizen hebben een groene inrichting zodat er voldoende koelteplekken zijn.

Principes voor samenwerken

- *Een nieuwe dag, een nieuwe boom*
Groen in de directe woonomgeving wordt als belangrijk ervaren. Bomen hebben door hun omvang een grote impact op een aantrekkelijke groene straat en dragen ook bij aan verkoeling. Het is echter niet altijd mogelijk bomen in de openbare ruimte aan te planten. Daarom stimuleren we de aanplant van bomen in voor- en achtertuinen. Onze inwoners kunnen een boom krijgen voor hun eigen tuin. De bomen die wij aanbieden hebben een minimale grootte en hebben ecologische waarde. Daarnaast moet de boom 50 jaar kunnen groeien in de voor- of achtertuin waarin hij wordt geplant zonder dat hij te groot wordt.
- *Samen komen we verder: voortzetten bestaande groenparticipatieprojecten*
Inwoners krijgen kansen om zelf hun omgeving te vergroenen en klimaatbestendig in te richten. Nu al kan een inwoner een geveltuintje aanleggen via Operatie Steenbreek, subsidie op groenedaken krijgen en een regenton met korting via de gemeente aanschaffen.

Principes voor groene winkel- en werkgebieden

- *Groene werklocaties en bedrijventerreinen*
Bedrijventerreinen richten we niet langer in als 'dozen' op een parkeerplaats, maar als gebouwen in een groene omgeving: de mens is het uitgangspunt en niet de auto. Bedrijventerreinen liggen veelal aan de randen van de stad of de dorpen, maar hebben vaak beperkte toegang tot het landschap dat om de hoek ligt. Samen met bedrijven kijken we waar bedrijfsommetjes kunnen worden aangelegd door het terrein en in het landschap. Door de omgeving en routes te vergroenen, wordt het ook aantrekkelijker om met de fiets naar het werk te gaan.
- *Aantrekkelijke winkellocaties door minder aaneengesloten verharding*
We gaan grote aaneengesloten verhardingsvlakken

*Ontmoetings - en ontspanningsplekken.
Referentie Chiswick park, London.*

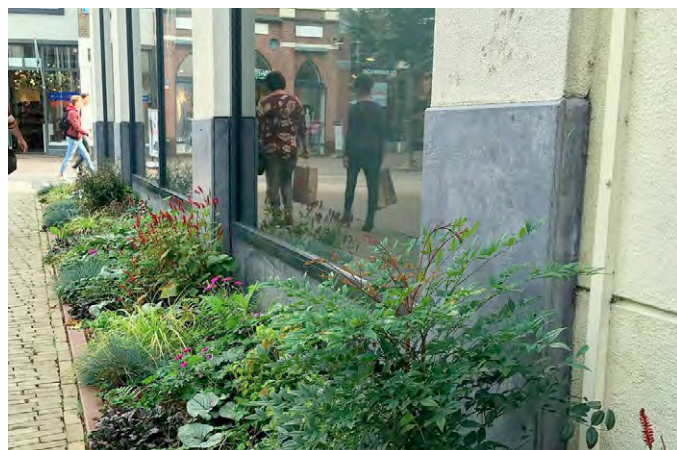
*Groene parkeerplaatsen.
Referentie Monnikenhuisen, Arnhem.*

*Groen dak / dakterras op platte daken of parkeergarages.
Referentie Stadstuin Kempkensberg, Groningen*

*Bovengrondse waterafvoer.
Referentie Woerden.*

*Geveltuinen.
Referentie Zwolle.*

zoveel mogelijk voorkomen. We maken ruimte voor groen op bijvoorbeeld grote parkeerterreinen rondom winkelcentra, dorps- en stadspelen.

Procesmaatregelen

- *Een goed begin is het halve werk: Groen aan voorkant proces*
Aan het begin van projecten zijn de kaders vanuit groen en klimaatadaptatie geformuleerd en opgenomen in startaanvragen. Daarmee zijn groen en klimaatadaptatie onderdeel van een integrale opgave.
- *We maken werk met werk*
Op veel plekken wordt in de openbare ruimte gewerkt. We zorgen voor afstemming tussen de verschillende beleidsterreinen bij voorbereiding van projecten en trekken gezamenlijk op om de gemeentelijke doelen te behalen.
- *Paragraaf Groen en Klimaatadaptatie in advisering*
In advisering over ruimtelijke ontwikkeling benoemen we in een paragraaf Groen en Klimaatadaptatie welke maatregelen we treffen en waarom.
- *Groeninvesteringsfonds*
Om meer groen te realiseren, gaan we een groeninvesteringsfonds oprichten. We willen vanuit het fonds jaarlijks 100 extra bomen in de openbare ruimte aanplanten. We gaan onderzoeken op welke wijze we het fonds gaan inrichten.
- *Natuurinclusief bouwen als uitgangspunt*
We werken een voorstel uit voor natuurinclusief bouwen bij nieuwe ontwikkelingen. Aan de hand van de regeling kunnen ontwikkelende partijen zelf kiezen welke maatregelen zij willen toepassen om gebouwen natuurinclusief te maken en op deze wijze een bijdrage te leveren aan de biodiversiteit.
- *Menukaart Groene gevels*
De vergroeningsopgave is ook in te vullen door meer verticaal groen toe te passen. We stellen een menukaart Groene gevels op waarmee we pandeigenaren willen verleiden om met

eenvoudige en goedkope maatregelen gevels te voorzien van beplanting.

- *Sleeping beauties*
De voormalige gemeente Groningen heeft recent haar inwoners gevraagd betekenisvol onbeschermd erfgoed in de directe woonomgeving naar voren te brengen. Daar zaten opvallend veel groene plekken tussen. We gaan de reeds ingediende betekenisvolle groenplekken aanvullen met die uit de voormalige gemeenten Haren en Ten Boer en gaan met inwoners nadenken hoe deze Sleeping Beauties weer ‘wakker gekust’ en benut kunnen worden.

Aandachtsgebieden

Wijk- en dorpsvernieuwingsgebieden

Op verschillende locaties in onze gemeente werken we aan het verbeteren van de leefbaarheid en het gezonder ouder worden via wijkvernieuwing en dorpsversterking. De vergroening draagt bij aan deze doelstellingen. In de wijksvernieuwing- en dorpsversterkingsprojecten zetten we groen in om de leefkwaliteit in de openbare ruimte te versterken, de klimaatbestendigheid te vergroten en de verbinding te maken tussen de buurtbewoners onderling. Het gaat om de volgende aandachtsgebieden:

1. Selwerd
2. De Hoogte & Indische buurt
3. Beijum,
4. De Wijert-noord,
5. Oosterpark (cf healthy aging),
6. Ten Boer
7. Ten Post
8. Woltersum

Grote ontwikkelgebieden

Bij de grote ontwikkelgebieden bedoelen we projecten in de stad waar nu woningen worden gebouwd of waar nu plannen voor worden gemaakt. In deze gebieden is de ambitie om bij de planontwikkeling voldoende groen aan te brengen, dit robuust te maken door dit een goede maat te geven en zo mogelijk ook om het bestaande groen te versterken. Het groen in de

nieuwe wijken heeft gebruikswaarde en draagt bij aan de klimaatbestendigheid van de wijk. Het gaat om de volgende gebieden:

1. Meerstad
2. Oosterhamrikzone
3. Reitdiepzone
4. Eemskanaalzone
5. Suikerfabriekterrein
6. De Held III

Werklocaties

Op een aantal plekken in de gemeente zijn plannen in de maak om werklocaties aantrekkelijker te maken. Het toevoegen van groen kan hierin een belangrijke rol vervullen. Door groen aan te brengen kunnen er pauzecommetjes in de directe omgeving van de werkplek gecreëerd worden. Daarnaast staan werklocaties vooral bekend als een verharde openbare ruimte met veel asfalt en bestrating. Door de gebieden te vergroenen maken we ze klimaatbestendig. We focussen ons in eerste instantie op de volgende

werklocaties:

1. Martini Trade Park – relatie met Stadspark en de verbinding met het Hoofdstation verbeteren
2. Scandinavische Havens / Bornholmstraat
3. Hoendiep

Winkelgebieden

Winkelgebieden zijn de plekken in dorp en stad waar veel mensen samenkomen, en zijn vrijwel altijd in grote mate verhard. Dit maakt winkelgebieden tot echte hitte-eilanden. Door meer groen toe te voegen aan de openbare ruimte willen we koelplekken aanbrengen en de winkelgebieden daarmee ook aantrekkelijker maken om in te verblijven. Van alle winkelgebieden focussen we ons eerst op de volgende gebieden:

1. Binnenstad
2. Sontplein
3. Winkelcentrum Paddepoel
4. Winkelcentrum Overwinningsplein
5. Centrum Haren

Gebiedsfoto's van de wijk Selwerd, een van de wijkvernieuwingsgebieden met prioriteit.

Linksboven: de wijk is groen, maar het groen is versnipperd en niet altijd goed bruikbaar, bovendien zijn de brede asfaltwegen niet altijd noodzakelijk.

Rechtsboven: de wijkvernieuwing vindt nu al plaats; op iniatief van bewoners worden er blokken geplaatst als experiment om het doorgaande verkeer om te leiden.

Linksonder: een verwaarloosde tuin, maar uitermate geschikt voor vlinders en andere insecten. Door inwoners voor te lichten over 'buurtnatuur' kunnen tuinen klimaatadaptief en biodiverser worden.

Rechtsonder: een inwoner is al begonnen met zijn tuin klimaatadaptief te maken.

4.4

Een toekomstbestendig en toegankelijk buitengebied

Legenda

Landschappelijke identiteit versterken	
	Beekdal- esdorpenlandschap herstellen Houtwalherstel
	Bestaande boomstructuur: behoud en versterken
	Kleilandschap herstellen
	Nieuwe boomstructuur: in planvorming of onderzoek
	Routes
	Dorpsommetjes
	NNN & Natura 2000
Landschapstypen: behouden en versterken identiteit	
	Wierdenlandschap
	Kleilandschap
	Laagveenlandschap
	Beekdal- esdorpenlandschap
	Dekzandvliakte
	Vlakte van getij-riviermondafzettingen
	Hunzedal
Ondergrond	
	Bebouwd gebied
	Toekomstig bebouwd gebied
	Basis groenstructuur. Bestaand groen gevormd door stads- en wijkparken en verbindend groen
	Bossen
	Water
	Zoekgebied nieuw water

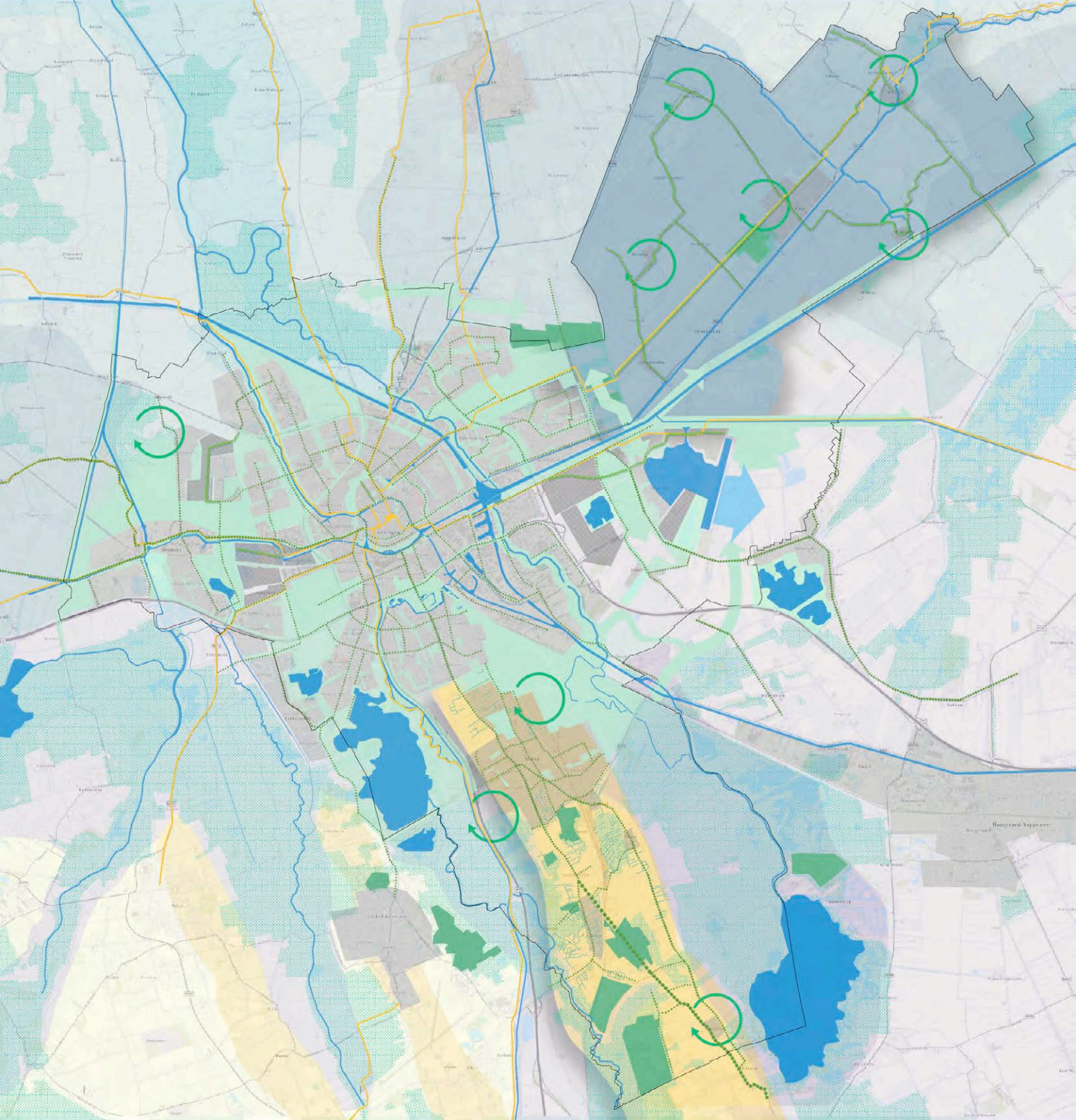
Legenda visiekaart buitengebied pagina 73

Maatregelen

- We gaan de ontwikkeling van natuurinclusieve landbouw actief ondersteunen.
- We vergroenen het landelijk gebied waar mogelijk en kiezen altijd voor een gebiedsgerichte aanpak en het combineren van kansen.
- De overgangen stad/dorplandelijk gebied worden zachter door routes en beplanten
- We gaan de samenwerking met agrariërs en andere collectieven versterken.
- We benutten kansen voor het stimuleren van kortere ketens
- We onderzoeken of gemeentelijke gronden tijdelijk zijn in te zetten om de voedselnabijheid te vergroten
- We onderzoeken op welke wijze we onze pachtovereenkomsten kunnen verduurzamen door oog te hebben voor biodiversiteit en beheer van de gronden.
- We beschermen de kwetsbare openheid van onze agrarische landschappen zoveel mogelijk en beperken doorsnijdingen met grootschalige infrastructuur.
- Om de kwaliteit van het landschap te waarborgen worden ruimtelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied altijd voorzien van een erfbeplantingsplan.
- We verkennen de mate waarin rust en stilte zijn te ervaren en de maatregelen om deze waarden te behouden en te versterken.

Groningen heeft een fantastisch ommeland, bossen en beekdalen in het zuiden, en het weidse kleilandschap in oosten, westen en noorden. Maar het landelijk gebied staat ook onder druk door opgaven die eerder in hoofdstuk 2 zijn benoemd: er worden woningen gebouwd, CO₂ wordt er gecompenseerd, en er is ook een landbouwtransitie gaande. Maar het open landschap is niet 'leeg' en ook niet 'onbestemd'. Bovendien hebben we ons landelijk gebied hard nodig: om ons voedsel te produceren en voor verdiende rust,

en ruimte. Daarom willen we de relatie tussen stad, dorp en land verbeteren door betere verbindingen te maken, maar ook door het landelijk gebied zelf aantrekkelijker te maken. Zoals in hoofdstuk 2 verbeeld, heeft de gemeente in het landelijk gebied maar weinig eigen grond en is er dus ook hier de noodzaak tot samenwerken om het landelijk gebied te vergroenen.

^ Een toekomstbestendig en toegankelijk buitengebied. Voor legenda zie vorige pagina.

<< Priortiair buitengebied: het kleigebied rondom Ten Boer

< Priortiair buitengebied: het beekdal- en esdorpenlandschap rondom Haren

Van een harde, naar een geleidelijke overgang tussen stad en landelijk gebied

Algemene principes

- We gaan de ontwikkeling van natuurinclusieve landbouw actief ondersteunen.
- We vergroenen het landelijk gebied waar mogelijk en kiezen altijd voor een gebiedsgerichte aanpak die inspeelt op de eigenheid van landschapstypen: het landschap van Ten Boer is heel anders dan dat van Haren. We benutten de CO₂-opgave om het landelijk gebied weer aan te kleden met lanen, houtwallen, hagen, singels en groene erven, in nauwe samenspraak met bewoners, gebruikers en eigenaren.
- De overgangen stad/dorplandelijk gebied worden zachter door stads- en dorpsranden te beplanten ('vitrage van bomen') en door het landschap toegankelijker te maken voor mensen uit de dorpen en de stad, vanuit woningen en bedrijven.
- We gaan de samenwerking met agrariërs en andere collectieven versterken.
- We benutten kansen voor het stimuleren van kortere ketens, waarbij 'onze' boeren, via een gezonde bedrijfsvoering, ook gezond voedsel produceren voor de inwoners van Stad & Ommeland.
- We onderzoeken of gemeentelijke gronden tijdelijk zijn in te zetten om de voedselnabijheid te vergroten, bijvoorbeeld om initiatieven uit de samenleving te kunnen faciliteren.
- We verpachten al gemeentegrond aan derden en afspraken zijn vastgelegd in pachtovereenkomsten. We onderzoeken op

welke wijze we de pachtovereenkomsten kunnen verduurzamen door oog te hebben voor biodiversiteit en beheer van de gronden.

- We beschermen de kwetsbare openheid van onze agrarische landschappen zoveel mogelijk en beperken doorsnijdingen met grootschalige infrastructuur.
- Om de kwaliteit van het landschap te waarborgen worden ruimtelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied altijd voorzien van een erfbeplantingsplan.
- In het landelijk gebied zijn rust en stilte belangrijke kwaliteiten. We verkennen de mate waarin rust en stilte zijn te ervaren en de maatregelen om deze waarden te behouden en te versterken.

Aandachtsgebieden

Landschappelijke identiteit versterken

We zetten ons in om de identiteit van kenmerkende landschappen te versterken en daarmee tevens de ecologische en recreatieve waarde te vergroten. Dit doen we door aanwezige landschapselementen te versterken of verdwenen elementen terug te brengen. Daarnaast besteden wij blijvend aandacht aan het verhaal over het ontstaan van het landschap zodat de bewoners en bezoekers het landschap herkennen en waarderen. In het Gorecht zetten we in op herstel van onder andere houtwallen en het aanvullen van laanbeplantingen. In het kleilandschap rondom Ten Boer maken we nieuwe groene waarden door te onderzoeken of ontginningsassen zijn te vergroenen,

Zorg voor makkelijke toegang tot het landelijk gebied vanuit de dorpen.

het groen aan de randen van de dorpen is te versterken en door mogelijk groen op kavelgrenzen aan te zetten. Dit is een van de manieren waarop we invulling geven aan het Programma Bos & Hout.

Vernieuwen identiteit

Grote ruimtelijke ontwikkelingen bieden kansen om bestaande kwaliteiten te versterken of om nieuwe kwaliteiten te ontwikkelen. Juist op plekken waar veel historische kwaliteit is verloren, biedt dit ruimte om nieuwe landschappen te maken. Westpoort is hier een goed voorbeeld van.

We zien nieuwe gebruiksbehoeften ontstaan, voortkomend uit bijvoorbeeld de energietransitie en innovatieve mobiliteit. Polder Lageland is aangewezen als gebied waar een energielandschap zal komen en is tevens de locatie voor de testlocatie van de Hyperloop.. Deze ontwikkelingen bieden direct de kans om de opgave integraal te benaderen en na te denken op welke wijze een (nieuwe) groene identiteit, recreatie en ecologie een plek kunnen krijgen in dit transformatiegebied.

Dorpsommetjes

Binnen de bebouwde omgeving van de kleinere dorpen zijn vaak geen grotere groengebieden aanwezig. Op een steenworp afstand echter, ligt het landelijk gebied dat dienst kan doen als verblijfsgebied voor een wandeling of het ervaren van rust. Voor de bewoners van de dorpen in de gemeente is een aantrekkelijk en bereikbaar landelijk gebied belangrijk. De ontsluiting van dit landelijk gebied is nog niet optimaal. We zien dit vooral bij de dorpen Engelbert, Garmerwolde, Middelbert, Noordlaren, Onnen, Ten Boer, Ten Post, en Woltersum. Samen met de bewoners van deze dorpen gaan we actief proberen dorpsommetjes te realiseren.

Routes die Stad en Ommeland met elkaar verbinden

We ontwikkelen groene aantrekkelijke fiets- en wandelverbindingen langs cultuurhistorisch waardevolle lijnen om dorp, stad en landelijk gebied met elkaar te verbinden. Langs die verbindingen planten we veel bomen aan met een grote soortendiversiteit, passend bij het landschap, door soorten met een hoge ecologische waarde toe te passen. We kiezen voor kruidenrijke vegetaties in plaats van gemaaide gazons voor meer ecologische diversiteit, kleurrijkere routes en betere bestandheid tegen droogte. De routes naar het landelijk gebied worden zo niet alleen aantrekkelijker, maar creëren ook een koeltenetwerk dat frisse lucht de stad in brengt. We focussen ons op de volgende verbindingen:

- Kardinge goed verbinden met de binnenstad en oude wijken via Oosterhamrikzone
- De Beijumweg vanaf Kardinge
- De Stadsweg vanaf Noorddijk
- Eemskanaalzone / Meerstad / Slochterdiep
- Verlengde Hereweg / Rijksstraatweg
- Noord-Willemskanaal en Hoornsedijk
- Paterswoldseweg en Groningerweg
- Peizerweg
- Hoendiep – Suikerunieterrein en Hoogkerk
- Reitdiep
- Paddepoelsterweg

Vinkhuizen-Noord, Briljantstraat. Geleidelijke overgang van stad naar land.

Haren. De nieuwe bebouwing grenst nu op een harde manier aan het open landschap

Oude Adorperweg. Op nog geen 15 minuten fietsen van het centrum van Groningen, prachtig uitgestrekt Gronings landschap

Groningse slingertuin. Prachtig voorbeeld van een groen erf.

Project: herstel houtwallen en hagen Haren

Kansen voor een groen buitengebied. Referentie knoopeerf.

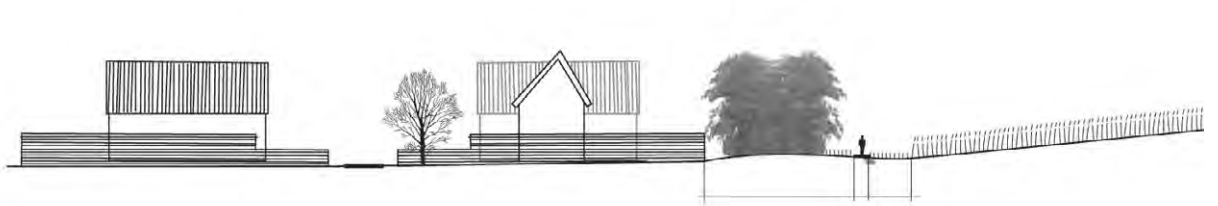

Referentie prijsvraag Brood en Spelen (CRa): Melk en Noot (De Melkbrouwerij en MTD) Een alternatief multifunctioneel landbouwsysteem met een combinatie van stripgrazen en eetbare, productieve houtwallen.

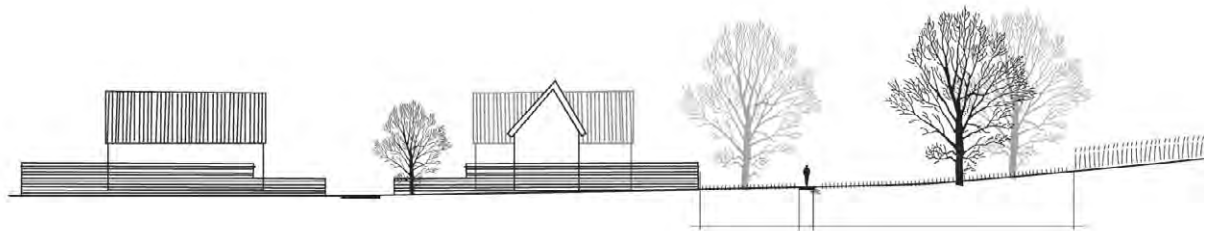

Zorg voor makkelijke toegang tot het landelijk gebied vanuit de stad

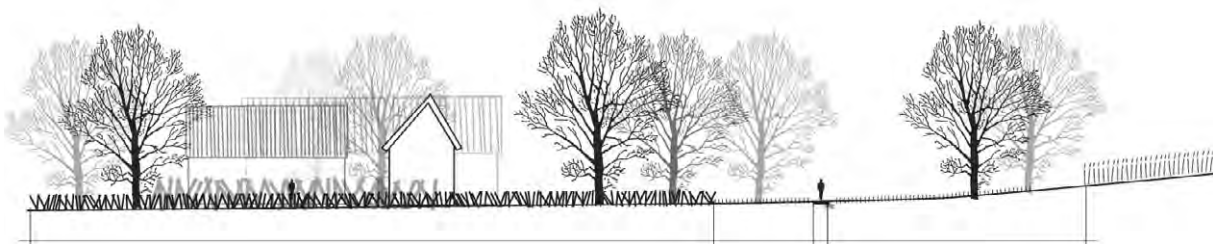
Principes stads- en dorpsranden

Principe 1: 'Gordijn' wordt een gesloten houtwal en een pad aangelegd op de grens van dorp en buitengebied. Voordeel is de visuele afscherming, de mogelijkheid om een ommetje te maken en het beperkte ruimtebeslag.

Principe 2: 'Vitrage' wordt een transparante zone van bomen in gras aangelegd met een pad op de grens van dorp en buitengebied. Voordeel is de zichtbaarheid van het dorp vanuit het buitengebied en vice versa, en de mogelijkheid om een ommetje te maken.

Principe 3: 'Tuinenrand' wordt een zone met grote tuinen en een pad aangelgd aan de rand van het dorp, die zorgt voor een zachte overgang van dorp naar buitengebied. Voordeel is dat de rand wordt gemaakt door particulier groen, zoals dat al eeuwen gebeurt.

Principe 1 : 'Gordijn'

Principe 2: 'Vitrage'

Principe 3: 'Tuinenrand'

COLOFON

*Lewenborg, een wild park
aan de rand van Groningen
stad, ontworpen door
tuinarchitect Louis Le Roy*

Colofon

Gemaakt door een team vanuit de gemeente
Groningen en Strootman Landschapsarchitecten
Het team bestond uit:

Strootman Landschapsarchitecten

Berno Strootman
Remco van der Togt
Eva Willemsen

Gemeente Groningen

Wieteke de Boer
Ingrid Bolhuis
Tamara Ekamper
Marieke van der Heide
Guido Hummel
Lynke Koopal
Henk Langeveld
Klaas van Nierop
Martijn Schuit
Peter Teerhuis

Gemeente Groningen
Gedempt Zuiderdiep 98
9711 HL Groningen

STROOTMAN LANDSCHAPSARCHITECTEN

Funenpark 1-D
1018 AK Amsterdam
Nederland
T. +31(0)20-419.41.69
bureau@strootman.net
www.strootman.net

RE